

HET LAND VAN NEVELE

HET VOLKSONDERWIJS TE POESELE
(1618 - 1988)

André Bollaert

MEI
2011

JAARGANG
XLII

AFLEVERING
2

Verantwoordelijke uitgever: J. LUYSSAERT, Veldestraat 26, 9850 Merendree

INHOUD

I	Het onderwijs tijdens de middeleeuwen en het ancien régime	3
II	Het onderwijs tijdens de Franse periode en de Verenigde Provinciën	15
III	Het onderwijs tijdens de eerste jaren na de onafhankelijkheid	20
IV	Poesele bouwt een nieuwe school	26
V	De schoolstrijd (1879-1884)	34
VI	Het onderwijs tussen 1885 en 1908	39
VII	De oprichting van een meisjesschool (1909)	47
VIII	Het onderwijs tijdens de Eerste Wereldoorlog (1914-1918)	51
IX	Het onderwijs tijdens het interbellum	56
X	Het onderwijs tijdens de Tweede Wereldoorlog	63
XI	De naoorlogse periode (1945-1962)	66
XII	Terug één school	74
XIII	Het einde van het onderwijs te Poesele	78
XIV	De plaats van de scholen in de lokale samenleving	80
XV	Epiloog	82
	Klasfoto's 1913-1988	84
	Bijlage	
	Lijst der kloosterlingen 1909-1969	116
	Lijst van de onderwijzers en onderwijzeressen van de kloosterschool (niet religieuzen), later vrije gemengde school die meerdere maanden in Poesele actief waren	124
	Geraadpleegde bronnen en literatuur	125
	Herkomst foto's	130

I HET ONDERWIJS TIJDENS DE MIDDELEEUWEN EN HET ANCIEN REGIME

Karel de Grote geniet de eer het onderwijs in zijn Heilig Roomse Rijk te hebben ingesteld en te hebben verspreid. De keizer had er toen geen idee van dat het nog meer dan duizend jaar zou duren vooraleer het volgen van onderwijs tot de mogelijkheden van elke onderdaan zou behoren.

De eerste volksscholen in de grote steden in de Nederlanden onderrichtten hun leerlingen in het 'Diets' (d.i. de volkstaal) terwijl anderzijds de 'kapitelscholen' het Latijn onderrichtten ter voorbereiding voor hen die een kerkelijke functie beoogden.

Vanaf het midden van de 16de eeuw verschenen tal van ordonnanties waarin de voorwaarden werden vermeld waaraan een onderwijzer moest voldoen om een school te mogen oprichten. De uiteindelijke beslissing van het al of niet toelaten van de school in de parochie berustte bij de parochieherder en de deken.

In de leerstof werd voorrang gegeven aan de katholieke gebeden en de katholieke leer terwijl het aanleren van het alfabet pas op de tweede plaats kwam. Van de onderwijzer werd geen pedagogische kennis vereist. Alleen moest hij kunnen lezen, schrijven en eventueel rekenen. Vanaf 1608 diende hij wel een bewijs van goed gedrag, geloof en kunde voor te leggen.

Men kon op school leren lezen, leren lezen en schrijven of leren lezen, schrijven en rekenen. De onderwijzer werd betaald door de ouders van zijn leerlingen. In de praktijk betekende dit dat de meeste kinderen van alle vormen van onderwijs waren uitgesloten.

In het begin van de 17de eeuw ontstonden in de steden armenscholen en werden op het platteland zondagsscholen opgericht waar meisjes en jongens apart onderwijs genoten. Bij de jongens werd aandacht besteed aan lezen en schrijven terwijl bij de meisjes vooral aandacht werd geschonken aan naaien, borduren en breien. Op zondag werd ook godsdienstonder-

richt gegeven door de pastoor die zich ook liet vervangen door een onderwijzer of de koster.¹

Bij hun jaarlijkse visitaties, tussen Pasen en Pinksteren, waren de dekens door hun bisschop verplicht te peilen naar de stand van zaken van het onderwijs. Ze waren ook verplicht, eenmaal per semester, de klassen te bezoeken maar de gegevens hierover in de dekanale verslagen zijn eerder schaars.

Nevele had twee onderwijsinstellingen; de ene school was bestemd voor de jongeren van de parochie zelf en de andere voor de jongeren van omliggende dorpen die behoorden tot het domein van de heer van Nevele. Deze laatste school werd vermoedelijk reeds in 1616 opgeheven.²

In het begin van de 17de eeuw maakte Poesele deel uit van de dekenij Deinze die in 1615 zeventien parochies telde. In acht daarvan bestond er een school.³ Het eerste spoor van onderwijs in Poesele is een vermelding in 1618. In zijn dekanaal verslag vermeldt de Deinse deken Michiel Zachmoorter dat pastoor Laurentius Wijns nalaat om tweemaal per week de school te bezoeken om er catechismusonderricht te geven en hij vermaant hem hiervoor.⁴ Meer gegevens over het onderwijs in het begin van de 17de eeuw alhier vonden we niet terug.

Het is naar alle waarschijnlijkheid de koster die tijdens de 17de eeuw te Poesele instond voor het onderwijs zoals dit trouwens in de meeste parochies het geval was. Geschreven bronnen hieromtrent ontbreken echter. In de meeste parochies waren er geen schoolgebouwen. Het volksonderwijs in Vlaanderen gebeurde dikwijls in de woonkeuken van de schoolmeester

¹ STEVENS W., (1992), *Bijdrage tot de geschiedenis van het lager onderwijs in Oost-Vlaanderen, 100-jaar Crombeenschool te Knesselare*, Knesselare, 1992. (blz. 9/12)

² VERVAEKE H., Het kerkelijk leven in de dekenij Deinze onder deken Michiel Zachmoorter (1612-1660) en bisschop Antoon Triest (1622-1657), in *Het Land van Nevele*, 1982, jg. XIII, blz. 225.

³ VERVAEKE H., *Het kerkelijk leven in de dekenij Deinze onder deken Michiel Zachmoorter (1612-1660) en bisschop Antoon Triest (1622-1657)*, licentiaatverhandeling Leuven 1974, blz. 228.

⁴ VERVAEKE H., *ibidem*, licentiaatverhandeling Leuven 1974, blz. 234.

of soms zelfs in een herberg. Zo'n school bestond uit één klas. Ook de pastoorswoning deed soms dienst als schoollokaal.⁵

*Een dorpschool in de Nederlanden in het midden van de 17de eeuw.
Schilderij van Jan Steen (1626-1679) in de
National Gallery of Ireland in Dublin.*

⁵ DE RIDDER-SYMOENS H., *Geschiedenis van Deinze dl I*, Deinze, 2003, Onderwijs en opleiding, blz. 403.

In enkele boedelbeschrijvingen van Poeselse ingezetenen, opgemaakt bij het overlijden van een van beide echtgenoten met minderjarige kinderen uit het begin van de 17de eeuw staat in de slotbepalingen vermeld dat men ervoor zal zorgen dat de kinderen leren lezen en schrijven: *als 't doenlijk is*.⁶ Bij het overlijden van Bart Van Doorne (+25 juli 1629) staat in de slotbepalingen van de boedelbeschrijving vermeld dat zijn enige dochter Livijne de kans moet krijgen te leren lezen en schrijven, lijnwaad stoppen en naaien.⁷ Of al deze slotbepalingen ook werden uitgevoerd, zal wellicht afgehangen hebben van de financiële toestand van de betrokken families en de politieke toestand van het ogenblik.

Tijdens zijn onverwacht bezoek aan Poesele op 24 april 1633 noteert bisschop Antoon Triest dat pastoor Jan De Drijver catechismusonderricht geeft aan de kinderen. Hierover ondervroeg de bisschop de pastoor. Andere personen konden niet ondervraagd worden gezien niemand in de parochie op de hoogte bleek te zijn van dit bisschoppelijk bezoek. Van ander onderwijs is er echter geen sprake. In zijn verslag van 1630 was wel reeds melding gemaakt van een catechistenlijst maar deze was volgens de bisschop niet conform de regels.⁸ In zijn richtlijnen voor de dekens had de bisschop er op aangedrongen het catechismusonderricht te laten plaats vinden op zondagnamiddag.

De duur van een schooljaar was van overheidswege niet vastgelegd. Beginnen met Bamis (1 oktober) en eindigen met Sint-Jan (24 juni) of met Pasen leek een veelvoorkomende schoolperiode. Zo konden de kinderen thuis helpen met de oogst.⁹

Uit de verslagen van de kerkrekeningen van de volgende jaren blijkt dat er prijzen werden uitgereikt aan de kinderen die met vrucht de catechismus-

⁶ R.A.G., Fonds Nevele, Staten van goed, registers 1611-1795, nr. 397 pag. 38 bis, 26 november 1614 (Snauwaert).

⁷ R.A.G., Fonds Nevele, Staten van goed, registers 1611-1795, nr. 398, pag. 130, 24 januari 1630.

⁸ BOLLAERT A., Poesele doorgelicht tijdens de Contrareformatie via de kerkrekeningen en de visitatieverslagen van bisschop Triest, in *Het Land van Nevele*, 1992, jg. XXIII, blz. 178/181.

⁹ VAN GOMPEL D., *Tien op tien en een kus van de juffrouw, De lagere school in Vlaanderen, vroeger en nu*. Standaard Uitgeverij, Antwerpen, 2006., blz. 79.

lessen gevolgd hadden. Volgens de Gentse bisschop Triest was het de wereldlijke overheid die hiervoor moest instaan. Uit de notities bij de kerkrekeningen van 4 september 1651 en die van 17 augustus 1654 bleek dat pastoor De Drijver deze prijzen aankocht voor rekening van de kerk. Dit was geen alleenstaand geval. In de meeste parochies van het Land van Nevele kwam de overheid trouwens niet tussenbeide.

Wat die prijzen onder andere waren, vonden we terug in de kerkrekening van 1655/1662 waar bij de uitgaven van 1659 wordt vermeld: *eenighe boecxkens ghemaect vanden Vlaemschen boer alias Aernoudt van Gheluwe om die te distribuieren aen de kinderen.*¹⁰

Het leren lezen, rekenen en schrijven werd dus duidelijk als ondergeschikt beschouwd aan het catechismusonderricht.

Jan De Drijver was pastoor te Poesele van 1628 tot 1678. Concrete bewijzen dat hij pogingen heeft ondernomen om zijn volk te leren lezen en/of schrijven vonden we niet terug. Maar de voornaamste taak die hem door zijn bisschop was opgedragen, namelijk zijn jonge parochianen de catechismus onderwijzen, die taak heeft hij blijkbaar gewetensvol volbracht.

Uit het dekanaal verslag van 1682 blijkt dat er te Poesele geen school werd gehouden. In diverse verslagen van de parochies die hij bezocht vermeldt de Tieltse deken De Mol dat de kinderen uit de parochies waar geen school werd gehouden school liepen in een andere parochie. Voor Poesele werd dit echter niet vermeld. De dekenij Tielt (waartoe Poesele samen met Meigem sinds 1642 behoorde) telde toen 24 parochies waarvan 15 een school bezaten.¹¹

¹⁰ Aernout van Geluwe (Ardoosie 1604 - Oudenburg 1675), was een zoon uit een Vlaams weversgezin. Hij was een vooraanstaand protestants schriftgeleerde te Delft die zich in 1643 wederom bekeerde tot het katholieke geloof. Hij was van dan af vooral actief te Gent. Zijn vulgariserende werken, gedrukt te Antwerpen bij Michiel Cnobbaert of zijn weduwe, werden overal verspreid op het platteland. Werken van hem zijn o.a.: *Davids slingher teghen Goliath*, Antw. 1653; *Overwinlycke Cath. belydenisse*, 1654; *Ontledinghe van dry gereformeerde Martelaersboecken*, 1656; *Den blyden Vlaemschen Nachtegael*, 1657 enz.

¹¹ CLOET M., *Het kerkelijk leven in een landelijke dekenij in Vlaanderen tijdens de XVIIIe eeuw. Tielt van 1609 tot 1700*, Leuven, 1968, blz. 409.

Tijdens de woelige jaren van het einde van de 17de en het begin van de 18de eeuw was onze streek gedeeltelijk ontvolkt. De Poeselse bevolking liep tussen 1680 en eind 1697 terug van 250 tot 175 inwoners. In 1691 had de koster geen leerlingen meer in zijn schooltje waar hij de kinderen van Poesele en Meigem onderwees. Tijdens de wintermaanden gaf hij les aan de kinderen van beide parochies. Dit kostte aan de ouders één oortje (het kleinste muntstuk uit die tijd) per dag en per leerling. De armoede in deze oorlogstijd was echter zo groot dat geen enkele ouder nog zijn kinderen naar school stuurde.¹²

Het dekanaal verslag van 1691 vermeldt eveneens dat, na het catechismusonderricht in de kerk, pastoor Lieven Verschaffelt¹³ de kinderen meenam naar de pastorie waar hij hun kennis door onderlinge wedijver trachtte te verstevigen. Op die wijze trachtte hij ook verveling en spel te weren of hij trachtte de kinderen van de straat te weren.¹⁴

En de situatie verslechtert nog. In 1695 wordt, omwille van de armoede en de oorlogsomstandigheden, zelfs in bepaalde grotere parochies zoals Aalter, Dentergem en Wakken geen school gehouden.¹⁵

Tijdens de laatste twee decennia van de 17de eeuw stelden we bij enkele steekproeven vast dat er in de boedelbeschrijvingen inderdaad nog weinig melding wordt gemaakt van het verzekeren van onderwijs voor de wezen. In de staat van goed opgemaakt op 15 maart 1679 naar aanleiding van het overlijden van mulder Pieter Braet staat in de slotbeschouwingen geen specifieke vermelding betreffende het onderwijs van zijn 5 kinderen maar wél staat vermeld om hen *te leeren ende styleeren in de vreesse des heere*.¹⁶ In de boedelbeschrijving opgemaakt bij het overlijden van Catharina Van Hecke (19 september 1700), echtgenote van paardenboer Jacques De Smedt wordt wel vermeld dat de nodige voorzieningen zullen getroffen

¹² MICHEM F., *Biografische nota's over de pastoors en deservitors van Poesele. Uit dekanaal verslag van 1691* (niet gepubliceerd).

¹³ Lieven Verschaffelt was pastoor te Poesele van 31 januari 1680 tot aan zijn overlijden op 5 december 1697.

¹⁴ CLOET M., *Het kerkelijk leven in een landelijke dekenij in Vlaanderen tijdens de XVIIe eeuw. Tielt van 1609 tot 1700*, Leuven, 1968, blz. 404.

¹⁵ CLOET M., *ibidem*, blz. 416.

¹⁶ R.A.G., Fonds Nevele, Staten van goed, registers 1611-1795, nr. 402, 15 maart 1679.

worden om hun 3 kinderen school te laten lopen.¹⁷ En bij het overlijden van paardenboer Pieter Vanderplaetsen¹⁸ op 4 februari 1701 lezen we in de boedelbeschrijving dat het sterfhuis nog £ 0-16-0 schuldig is voor *scholeghelt aan de schoolmeester van Arseele*.¹⁹ Eén of enkele van de 4 kinderen van Vanderplaetsen volgden dus onderwijs in de school van Arseele waar ze dan ook onderdak vonden bij een familielid, bij een particulier of bij de schoolmeester zelf.

In het decanaal verslag van 1716 wordt **Jan Schollaert** als onderwijzer vermeld.²⁰ Hij was koster te Poesele van omstreeks 1690 tot aan zijn overlijden op 25 maart 1720. In de staat van goed opgemaakt bij het overlijden van winkelier-herbergier Jan Hauteceet op 15 juni 1712 zien we bij de *commeren en baten* van het sterfhuis dat de overledene nog drie maanden schoolgeld schuldig is aan Schollaert. Er worden *drie schellingen grooten* in rekening gebracht. Hauteceet had bij zijn overlijden 2 minderjarige kinderen: een zoon van 16 jaar en een dochter van 12 jaar. Vermoedelijk betreft het hier het schoolgeld van de dochter.²¹ De staat van goed werd *pro deo* opgemaakt omdat het eindsaldo negatief was. Minder gegoede personen vonden het dus ook belangrijk dat hun kinderen leerden lezen en schrijven.

Sporen van niet godsdienstig onderwijs vinden we ook terug in de nagelaten notities en geschriften van pastoor Paul Leyten. Hij was dorpsheerder te Poesele van 3 januari 1710 tot aan zijn overlijden op 26 juli 1754. Hij was toen 86 jaar. Deze voormalige onderpastoor van de O.L.Vrouwkerk te Dendermonde was een Nederlander, geboortig uit de omgeving van 's Hertogenbos. Omstreeks 1740 schreef hij een toneelstuk over het leven van de Heilige Laurentius, de patroonheilige van zijn parochiekerk, dat door de plaatselijke rederijkerskamer werd opgevoerd.²²

¹⁷ R.A.G., Fonds Nevele, Staten van goed, registers 1611-1795, nr. 404, pag. 605, 26 november 1700.

¹⁸ De hoeve van Pieter Vanderplaetsen bevond zich in de huidige Mortierstraat, nu nr. 14. De hoeve draagt nu de naam 'Jolie hoeve'.

¹⁹ R.A.G., Fonds Nevele, Staten van goed, registers 1611-1795, nr. 404, pag. 611, 8 juni 1702.

²⁰ MICHEM F., *ibidem*.

²¹ SCHELSTRAETE A., *De familie Hautekeete*, Wetteren, 2001, blz. 195/196.

²² DE POTTER F., BROECKAERT J., *Geschiedenis van Poesele*, Gent, 1867, blz. 29/30.

Hij liet ons in zijn parochieregisters, naast enkele liederen, verscheidene notities na die enkel maar bruikbaar zijn voor iemand die onderwijs geeft (zie verder: *Aantekeningen gemaakt door pastoor Leyten in het oudste Poeselse parochieregister*) met o.a. een manier om het alfabet aan te leren. Leren lezen deed men immers door eerst al de letters van het alfabet te leren. Daarna werden de afzonderlijke letters met elkaar gecombineerd tot woorden.²³ Dit en het bestaan van een rederijkerskamer sterkt ons in het vermoeden dat Paul Leyten, naast het catechismusonderricht, vanaf omstreeks 1735 de kinderen en/of het alfabet en de grondbeginselen van het spellen en het lezen aanleerde.

**Aantekeningen gemaakt door pastoor Leyten in het oudste
Poeselse parochieregister**

Noemt de letteren gelijk in den I Artikel van den Vlaemschen figuer : soo van d'Augustijnen als Jesuiten oft gelijk als volgt						
A	B	C	D	E	F	G
	7					
a	be	ce	de	e	ef	ge
H	I	J	K	L	M	
	7					
ha	ja	i	ka	el	emme	
N	O	P	Q	R	S	T
	7					
en	o	pe	qu	er	es	te
V	U	W	X	IJ	Y	Z
	7					
va	u	wa	ix	ij	y	ze
	--					
	28					

²³ VAN GOMPEL D., *ibidem*, blz. 49.

Noemt

A	gelijk in de eerste syllaben in Adam, Ave, etc.
E	gelijk Abel, de eerste syllabe in Eva, Elisabeth
I	gelijk in de 1 ^e en 3 ^e syllabe in Isaias
Y	ijdelijk
O	grolijk, de eerste syllabe in ogen, oren, etc
ù	gelijk de 1 ^e syllabe in ùre
ê	gelijk de 1 ^e syllabe in êten
ô	gelijk de 1 ^e syllabe in ôven
b	gelijk de 2 ^{de} sillabe in gebenedijt
c	1 ^e cecilia
d	3 ^e geschiede
f	1 ^e effen
g	1 ^e geschiede
h	1 ^e heden
j	1 ^e Jacob
k	1 ^e Kalen
l	1 ^e elve, elle
m	1 ^e emde
n	1 ^e ende
p	1 ^e Petrus
q	gelijk cù ofte ku
r	gelijk er oft. R = erre
s	= esse s = es
t	= te
v	gelijk de 1 ^e sillabe in vader
w	1 ^e water
x	1 ^e Xaverius
z	1 ^e Zelandt

Het volwassenenonderwijs gebeurde in de zondagsscholen. Dit vond plaats in de kerk of in de pastorie. Te Poesele gebeurde dit vermoedelijk in de pastorie. Alhoewel er geen bewijzen werden teruggevonden van het bestaan van een zondagsschool alhier menen we te mogen veronderstellen dat die er geweest is. De vele tientallen bewijsstukken van rekeningen in de parochie- en kerkrekeningen uit de 17de en 18de eeuw, eigenhandig opgesteld en geschreven door de lokale neringdoeners, versterken het

vermoeden dat er een zekere vorm van volwassenenonderwijs alhier heeft bestaan.

Jan Schollaert werd opgevolgd door **Gillis De Schuyter** die te Poesele overleed op 3 mei 1742. In 1742 staat **Jan Leyten** vermeld als koster. Net als de meid van de pastoor, Cornelia Leyten, moet deze Jan Leyten een verwant zijn geweest van pastoor Paul Leyten en dus ook van Nederlandse origine. Na het overlijden van de pastoor in juli 1754 heeft hij vermoedelijk de gemeente verlaten. **Petrus De Schuyter**, zoon van de eerder vernoemde Gillis, volgt hem op.

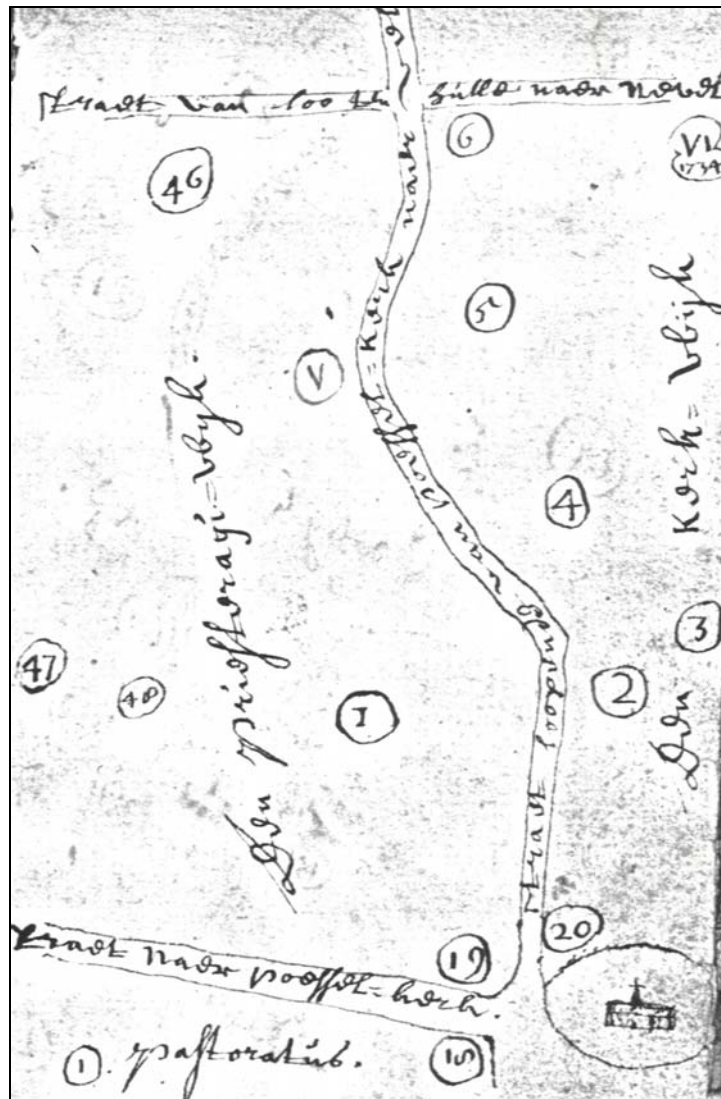
In de kerkrekening, afgesloten in 1760, behelzende de jaren 1755/1756 staat volgende post vermeld: *Meester J.B. Iket scholmeester deser prochie de somme van £ 1-8, aerbeyt gedaen int schilderen vanden hemel ende leveren vanden donck²⁴ binnen dese kercke.* Naast zijn beroep als onderwijzer had meester **Joannes-Baptist Iket** blijkbaar nog een nevenberoep of was het beroep van onderwijzer zijn nevenberoep? Hij werd alhier vermoedelijk de eerste onderwijzer die geen koster was. In 1757 verkreeg hij van de kerkelijke overheid de toelating om een school te openen.²⁵ Hij was afkomstig van Drongen en overleed op vijftigjarige leeftijd te Poesele op 31 maart 1778.

In april 1777 liet keizerin Maria-Theresia een onderwijsenquête uitvoeren teneinde een beter zicht te krijgen op de toestand van het onderwijs in haar rijk. De peiling had het volgende tot doel: onderzoeken of men moest maatregelen nemen in verband met de keuze van het onderwijzend personeel, het registreren van de bestaande scholen en pensionaten, het beoordelen van de persoonlijke kwaliteiten van de onderwijzers, het peilen naar de degelijkheid van het verstrekte onderwijs. Griffier Van Hulle die de enquête voor Poesele invulde, vermeldde dat koster **Joannes Francies Claeijssens** (afkomstig van Astene) alhier school houdt en dat de kinderen onderwezen worden in lezen, schrijven en rekenen. De brief van 2 mei 1777 vermeldt geen verdere op- of aanmerkingen.²⁶

²⁴ Met *donck* wordt hier vermoedelijk ameldonk bedoeld.

²⁵ MICHEM F., *ibidem*.

²⁶ HUYS P., Een onderwijsenquête door Maria Theresia (1777), *Appeltjes van het Meetjesland*, jaarboek 2004, blz. 55.

Fragment uit de Status Animarum van 1729 opgemaakt door pastoor Leyten met situering van de pastorie (nr. 1) en de woning van de koster-onderwijzer (nr. 20) in de huidige Beentjesstraat beschreven als straet loopende van posselle kerck naer veldeken.

In 1780 verscheen het boek: *Oordeelkundige verhandelingen op de noodzakeleyckheit van het behouden van de nederduytsche taele en de noodige hervormingen in de scholen* van een zekere W. Verhoeven, onderwijzer. Hij wilde in de eerste plaats het niveau van het onderwijs verhogen. Zo hekelde hij de verouderde leerboeken die volgens hem niet aan de kinderen waren aangepast en hij was ook streng voor wat hij noemde de *ledige nonnen* die volgens hem zouden moeten verplicht worden om meisjesscholen op te richten. Hij wilde het aantal leerlingen per onderwijzer beperken en het schoolgeld verhogen. Er moest een *opperscholaster* worden aangesteld die het werk van de schoolmeesters zou controleren en hij wilde dat er gelijkvormigheid zou worden nagestreefd tussen Vlaanderen en het hertogdom Brabant.²⁷

Francies Verplaetsen staat in 1784 bij de geboorte van een van zijn kinderen vermeld als schoolmeester.²⁸ Hij is vermoedelijk de laatste Poeselse onderwijzer geweest tijdens het Ancien Régime.

Ondanks de geleverde inspanningen bleef het analfabetisme op het Vlaamse platteland groot op het einde van de 18de eeuw. Volgens een peiling uitgevoerd te Hansbeke naar de graad van geletterdheid van de bevolking tussen 1779 en 1796 kwam men tot de vaststelling dat 72,7 % van de Hansbekenaren als volkomen analfabeet mochten beschouwd worden. Een identieke peiling uitgevoerd te Astene bij Deinze gaf als resultaat 62,8 % analfabeten. Voor de andere gemeenten in het Land van Nevele en het Leieland mogen we aannemen dat ook daar 2/3 tot 3/4 van de bevolking ongeletterd was.²⁹

²⁷ VAN GOMPEL D., *ibidem*, blz. 66

²⁸ BOLLAERT A., *Uit de Poeselse parochieregisters, in Mensen van toen*, jg. 2, afl. 4, blz. 88.

²⁹ MARTENS A., *Het onderwijs te Hansbeke*, Oud Hansbeke, Hansbeke, 2008. blz. 21. Het onderzoek is gebaseerd op het al of niet aanwezig zijn van een handtekening op de huwelijksakten tussen 1779 en 1796. Op elke akte moesten de handtekeningen voorkomen van bruid, bruidegom en getuigen. Wie met een kruisje tekende werd als volkomen analfabeet beschouwd.

II HET ONDERWIJS TIJDENS DE FRANSE PERIODE EN DE VERENIGDE PROVINCIEËN

Nu wij Franse staatsburgers waren geworden, wilde de nieuwe bezetter zo vlug mogelijk zijn in Frankrijk reeds jaren doorgevoerde onderwijspolitiek in onze gewesten invoeren. In 1793 werd het lager onderwijs gratis en verplicht, maar het daaropvolgende jaar werd dit decreet, vermoedelijk door het ontbreken van financiële middelen, opnieuw ingetrokken. Onderwijs werd nogal vlug opnieuw een recht van de bezittende klasse.

Begin 1795 werd vanuit Parijs bij de Gentse arrondissementscommissaris er op aangedrongen om zoveel mogelijk kandidaat-onderwijzers naar de normaalschool van Parijs te sturen. Na sterk aandringen, meldden zich uiteindelijk zestien Oost-Vlaamse kandidaten.³⁰

De bevolkingstelling van het Jaar V (26/11/1795) toont ons dat er in Poesele één onderwijzer was. Uit de bevolkingscijfers kunnen we opmaken dat er op dat ogenblik ongeveer een honderdtal kinderen waren tussen 6 en 14 jaar.

Vanaf 1797 begon de overheid de pastorieën te viseren met de bedoeling deze te laten ombouwen tot gemeentescholen. Voor de republiek waren deze gebouwen immers van geen nut meer. Of dit ook in Poesele het geval was vonden we niet terug.

Ondanks schijnbare inspanningen van de overheid ging het lager onderwijs in onze gewesten er op achteruit. De oorlogsmachine van Napoleon slopte te veel geld op om een degelijk onderwijs uit de grond te kunnen stamphen. Veel gemeenten bezaten eind 1808 nog steeds geen school of hadden geen school meer. In Poesele werd toen enkel les gegeven tijdens de wintermaanden.

³⁰ STEVENS W., *ibidem*, blz. 18/19.

De vroegere pastorie van Poesele (nu Beentjesstraat 13), verbouwd in het midden van de 18de eeuw, die regelmatig als school dienst deed.

Na de val van Napoleon werd bij ons het Nederlandse onderwijssysteem ingevoerd. Dit voorzag in een beter loon, betere levensomstandigheden en een degelijke woonst voor de onderwijzer en zijn familie. Deze gunstige condities moesten vermijden dat de leerkrachten nog een nevenberoep zouden uitoefenen. Het loon en de huisvesting van de onderwijzer en het oprichten en onderhouden van de school kwamen ten laste van het gemeentebestuur. Zij moesten er zorg voor dragen dat een voldoende ruim en lichtig leslokaal ter beschikking was en de school moest ook over een tuin beschikken. Het gemeentebestuur moest ook het schoolgeld innen en het bedrag bepalen. Om het onderwijs te kunnen bekostigen werd de gemeenten van overheidswege uit gesuggereerd om bepaalde belastingen te verhogen.

In elk arrondissement werd een commissie opgericht die belast werd met het toezicht op de organisatie van het onderwijs. De scholen werden ingedeeld in drie klassen. Gemeenten die niet over de financiële middelen

beschikten om een school op te richten of te onderhouden, moesten hun kinderen naar de dichtstbijzijnde school van een buurgemeente zenden. In de wijken die ver afgelegen waren van het dorpscentrum konden hulpschooltjes worden opgericht.³¹ De meeste gemeentebesturen betoonden echter weinig interesse voor het onderwijs.³² In Nevele zou tijdens de 19de eeuw decennia lang een discussie gevoerd worden omtrent de oprichting van een schooltje op de wijk Veldeken. Het schooltje is er echter nooit gekomen. Vandaar dat veel kinderen van deze wijk de lessen zouden volgen in de school van Poesele in plaats van in Nevele waar de school op dubbele afstand lag. Nochtans is er tijdelijk een school geweest op het Veldeken tijdens het laatste kwart van de 18de eeuw. De kwaliteit van het onderwijs liet er echter te wensen over.³³

Op het einde van het Franse Keizerrijk en het begin van de Verenigde Provinciën kwamen Vosselare en Poesele zonder school te zitten. In het *Extract uit het register der handelingen en resolutien van den Minister, voor het publieke Onderwys, de Nationale Nijverheid en de Kolonien*, uitgegeven op 13 oktober 1818 lezen we dat er voor de gemeenten Nevele (3031 inwoners), Poesele (729 inwoners) en Vosselare (735 inwoners) een school van 1ste klasse voorzien is te Nevele met twee hulpkrachten. In dit extract staat verder nog: *Dat de goedkeuring van het ontwerp, door de gedeputeerde Staten ingezonden, houdende bepaling van den rang en uitgestrektheid der scholen, niet belet dat meerdere scholen in het vervolg zullen kunnen worden opgherigt, naare mate de plaatselijke behoeften zulks zullen komen te vorderen.*

Niemand mocht onderricht geven zonder getuigschrift of vergunning. Deze vergunningen werden door de diensten van de commissaris-generaal afgeleverd.³⁴ Er werden ook voorlopige vergunningen afgeleverd om te vermijden dat van de ene dag op de andere een school zonder leerkracht zou komen te staan. De kandidaat-onderwijzer die niet slaagde, moest zich dan wel bij de eerstvolgende sessie opnieuw aan de proeven onderwerpen.

³¹ STEVENS W., *ibidem*, blz. 33/34.

³² STEVENS W., *ibidem*, blz. 30.

³³ HUYS P., *ibidem* blz. 55. De buitenschool op het Veldeken wordt gehouden door ene Norbert Buijdens, "landsman met een coe, den welcken des somers geen scole en haudt ende maer weijnigh ervaren is inde selve proffessie".

³⁴ STEVENS W., *ibidem* blz. 34

Het verslag van de *Jury temporaire d'instruction primaire et moyenne de la Flandre Orientale* van 19 februari 1822³⁵ vermeldt dat 17 kandidaten toegelaten werden tot het examen van onderwijzer, onder hen *Livin De Boever, candidat à Poesele*. **Lieven De Boever** slaagt niet in de proeven maar wordt benoemd tot de maand september.³⁶ Op 17 september legt De Boever een nieuwe proef af samen met twee onderwijzers van Aalst en één van Zulte, Oostakker en Gentbrugge. Hij krijgt, samen met twaalf anderen, opnieuw een tijdelijke vergunning, ditmaal voor één jaar³⁷. Op 26 september 1823 biedt hij zich opnieuw aan voor de proeven, slaagt niet, maar wordt op 25 oktober opnieuw benoemd voor één jaar.³⁸

In het verslag van de Provinciale Commissie van Onderwijs in Oost-Vlaanderen van 9 augustus 1824 lezen we dat onze provincie was onderverdeeld in 14 schooldistricten. Poesele valt onder de 2de afdeling van het vierde schooldistrict met als schoolopziener J.K. Minne uit Nevele. De andere gemeenten waren Aalter, Bellem, Hansbeke, Landegem, Lotenhulle, Meigem, Merendree, Nevele en Poeke. Uit het vergelijkend overzicht van heel de provincie blijkt dat de beoogde vooruitgang op het platteland niet voldoet aan de gestelde verwachtingen. De scholentelling van 1826 van het schooldistrict toont ons dat er te Aalter, Merendree en Nevele twee scholen zijn, in de andere gemeenten is er één school met uitzondering van Vosselare waar geen onderwijs wordt gegeven.

Op 28 juli 1828 wordt Lieven De Boever opnieuw vermeld als onderwijzer. Hij wordt opnieuw *geexamineerd in lezen, schrijven, rekenen en Nederlandse taalkunde*, en wordt weer eens afgekeurd.³⁹ Ondanks dit nieuwe negatief resultaat gaat hij gewoon door met les geven. Vermoedelijk waren op dat ogenblik geen andere kandidaten beschikbaar of geïnteresseerd in deze functie.

³⁵ R.A.G., HF (Hollands Fonds) 1271, nr. 144.

³⁶ R.A.G., HF (Hollands Fonds) 1271, nr. 146: La résolution suivante à été prise à l'égard de Mr. Livin De Boever à Poesele ajourné jusqu'au mois de septembre prochain.

³⁷ R.A.G., HF (Hollands Fonds) 1271, nr. 179 en 195.

³⁸ R.A.G., HF (Hollands Fonds) 1271, nr. 243.

³⁹ R.A.G., HF (Hollands Fonds) 1267.

De noordzijde van de woning van meester Lieven De Boever (nu Oude Kerkstraat 1) met dichtgemetste toegangsdeur tot het schoollokaal. Onder de schouw bevond zich een jaaranker met daarop het jaartal 1829.

Lieven De Boever, was de zoon van Petrus-Francies De Boever en Maria-Theresia Van Renterghem. Hij werd geboren te Vosselare in 1795 en overleed te Poesele op 2 mei 1854. In 1815 werd hij koster te Poesele in opvolging van Karel Van Gele, een taak die hij tot aan zijn dood zou blijven uitoefenen. Op 5 februari 1822 huwde hij te Poesele met Maria-Theresia Mortier en vestigde zich in de Oude Kerkstraat. In 1829 liet hij er een nieuwe woning oprichten⁴⁰ waar hij school hield. Op de noordenmuur van de huidige woning waren tot vóór de verbouwing van de woning in 2007 nog duidelijk de opvullingen zichtbaar van de deuropening langs waar de kinderen het klaslokaal betraden. Onder de schoorsteen van de zijgeveltop bevond zich een jaaranker dat het bouwjaar van de woning aanduidde.

III HET ONDERWIJS TIJDENS DE EERSTE JAREN NA DE ONAFHANKELIJKHEID

De pas opgerichte Belgische staat maakte komaf met een reeks Nederlandse verwezenlijkingen en gaf de gemeenten opnieuw meer vrijheid bij de organisatie van hun onderwijs. Minister Nothomb klaagt in zijn verslag van de voorbije tien jaar (1830-1840) aan dat vele gemeentebesturen er de oorzaak van zijn dat *het lager onderwijs onzer landelijke gemeenten zijn goede onderwijzers verloor en slechts diegenen behield, welke niet in staat waren eenig ander ambt of bedrijf uit te oefenen*.⁴¹ Ook te Poesele hechtte de lokale overheid blijkbaar weinig belang aan het onderwijs. Bij het opmaken van het eerste officiële bevolkingsregister in december 1834⁴² staat De Boever vermeld als koster en is van zijn functie als onderwijzer geen sprake. Vermits deze lijst werd opgemaakt in de winter, in een periode dat de ouders de kinderen zeker niet thuishielden om mee te werken op het veld, kunnen we ons vragen stellen omtrent de kwaliteit van het onderwijs en het bijwonen van de lessen kort na de onafhankelijkheid. We menen hieruit te mogen besluiten dat het beroep van koster hoger werd ingeschat dan dat van onderwijzer. Dit wordt eveneens bevestigd bij de inschrijvingen in de overlijdensregisters, waar De Boever die bij vele aangiftes als

⁴⁰ Nu Oude Kerkstraat 1.

⁴¹ VAN DER CRUYSSSEN A.C., *Het lager onderwijs, in Vlaamsch België sedert 1830*, studiën en schetsen bijeengebracht door het Algemeen Bestuur van het Willemsfonds, vijfde deel, Gent 1911, blz. 5.

⁴² R.A.G., *Moderne Gemeentearchieven* 13, nr. 5.

getuige optrad, steeds als koster staat vermeld en nooit als onderwijzer. Lieven De Boever bleef aan als onderwijzer ondanks het feit dat hij nooit in de opgelegde proeven slaagde. Voor de gemeentelijke overheid was dit geen bezwaar en als koster genoot De Boever de volle steun van zijn pastoor. Op zondag 8 november 1835 preeft pastoor A.J. van Stappen van op de kansel De Boevers school aan bij zijn parochianen.⁴³ Een betere oplossing was er op dat ogenblik voor het lokale onderwijs niet voorhanden.

Door de gemeentewet van 30 maart 1836 wordt de verantwoordelijkheid van het openbaar onderwijs toevertrouwd aan de gemeenten en door de provinciewet van 30 april 1836 is de provincie verplicht financieel tussen te komen bij het organiseren van lager- en middelbaar onderwijs telkens wanneer een gemeente daarom verzoekt.⁴⁴

In september 1842 werd de eerste organieke wet op het lager onderwijs gestemd. Deze wet bepaalde dat de verantwoordelijkheid voor het lager onderwijs bij de gemeenten blijft. Iedere gemeente moest over minstens één lagere school beschikken en er moet kosteloos onderwijs worden verstrekt aan de behoeftige kinderen. Bestaande vrije scholen mochten door de gemeente worden aangenomen en de gemeenten behielden het recht om het onderwijzend personeel te benoemen.⁴⁵ Godsdienst en moraal worden verplichte vakken en het is de godsdienst van de meerderheid van de leerlingen die moet onderwezen worden. Het toezicht hierop is in handen van de diocesane inspectie.⁴⁶

⁴³ Parochiearchief Sint-Laurentiuskerk Poesele, Afroepboek 1835: *“Livinus De Boever koster en school-onderwijzer dezer parochie, recommandeert zijne school aen ieder rijk en arme niemand uijtgenomen: in deze school zal bijzonderlijk onderwezen worden de christelijke leeringe, de Vlaemsche tael in haere goede grondstelsels, de lees en schijfkunde, de cijferkunst en de goede zeden zeer noodzakelijk aen den mensch tot de samenleving en tot ul. Tijdelijk en eeuwig geluk. Waer op wij ul. Alle smeeken beminde Parochiaenen uwe kinders naar deze school te stieren.”*

⁴⁴ DE CLERCK K., VERBRUGGEN-AELTERMAN A., *Schets van het Belgisch onderwijs-beleid in de 19de eeuw*, Gent, 1981, blz. 27/28.

⁴⁵ DE CLERCK K., DE GRAEVE B., SIMON F., *Dag Meester, facetten van het volksonderwijs in Vlaanderen (1830-1940)*, Lannoo Tielt, 1984, blz. 12.

⁴⁶ DE CLERCK K., VERBRUGGEN-AELTERMAN A., *ibidem*, blz. 36.

De Boever die eerst als bijzonder onderwijzer was aangesteld, wordt in september 1844 door burgemeester De Mulder officieel benoemd als gemeenteonderwijzer. De gemeenteraad besluit tevens dat het onderwijs voortaan kosteloos moet zijn voor kinderen uit behoeftige gezinnen.⁴⁷ Vanaf 1837 vinden we in de "Besluiten van burgemeester en schepenen"⁴⁸ het aantal kinderen terug dat de lessen volgt bij meester De Boever. Van 1837 tot 1843 wordt het aantal jongens en meisjes vermeld. Vanaf 1844 telt men het aantal betalende en het aantal behoeftige kinderen.

Het bevolkingsregister van 1846 vermeldt langs de Bredeweg nr. 14 de 31-jarige **Bernard De Schuyter** als onderwijzer. Hij was geboren te Landegem en gehuwd met Blondina Vanden Braembussche uit Poesele. In hetzelfde register staat Lieven De Boever ingeschreven als koster, zijn zoon Pieter-Francies is er broodbakker en zijn dochter Marie-Thérèse is er winkelierster in het huis nr. 117 wat overeenkomt met zijn woning in de Oude Kerkstraat.

Schoolgaande kinderen

	Jongens	Meisjes
1837	25	22
1838	32	23
1839	30	25
1840	38	25
1841	31	22
1842	32	23
1843	30	21

Het gratis onderwijs doet het aantal schoolgaande kinderen toenemen maar toch waren er nog vele gezinnen die hun kinderen niet naar school stuurden. Dit zal duidelijk blijken uit de cijfers na 1850.

⁴⁷ R.A.G., Moderne gemeentearchieven 13, Beraadslagingen gemeenteraad 1844/1868, zitting 15.09.1844.

⁴⁸ R.A.G., Moderne gemeentearchieven 13, nr. 2 – Besluiten van Burgemeester en schepenen 1837/55.

Schoolgaande kinderen

	Betalende	Behoeftige
1844	28	31
1845	26	31
1846	24	35
1847	28	32
1848	23	37

*Meester De Roeck,
onderwijzer te Poesele van
december 1849 tot oktober
1861.*

In de loop van 1849 is Lieven De Boever
blijkbaar opnieuw in dienst als onder-
wijzer want het gemeentebestuur be-
sluit over te gaan tot het aanstellen van
een nieuwe gemeenteonderwijzer om in
zijn vervanging te voorzien. De keuze
valt op **Joseph Ferdinand De Roeck** die
op 8 december 1849 wordt benoemd.⁴⁹
Meester De Roeck werd in 1822 te
Ninove geboren en was voordien ad-
junct-onderwijzer in de gemeenteschool
van Elsene bij Brussel. Op 11 mei 1850
werd hij in het bevolkingsregister inge-
schreven. Hij verbleef langs de Bredeweg
bij mulder Petrus Van de Voorde en
diens jongere broer Bernard die bakker
was. Daar genoot hij kost en inwoon.⁵⁰
Het bestaande schoolmeubilair voldeed
blijkbaar niet meer want in zijn zitting

van 19 juni 1850 besluit de gemeenteraad een subsidie aan te vragen voor
de aankoop van schoolmeubels. Op de zitting van de raad van de week
daarop wordt overeengekomen een schoollokaal te huren. Waar dit lokaal
zich bevond en bij wie het gehuurd werd, is niet vermeld maar naar alle
waarschijnlijkheid gingen de lessen door in de ruime molenaarswoning.⁵¹

⁴⁹ R.A.G., Moderne gemeentearchieven 13, Beraadslagingen gemeenteraad
1844/1868, zitting van 8/12/1849.

⁵⁰ G.A.N., Bevolkingsregister Poesele 1846.

⁵¹ Nu Bredeweg nr. 18.

De molenaarswoning van de familie Van de Voorde (nu Bredeweg 18) waarvan een of meerdere lokalen door meester De Roeck werden in gebruik genomen als dorpsschool.

Nog in 1849 werd in de maand augustus, op initiatief van een niet nader genoemde *jonge dochter*, een kantwerkschool opgericht waar de leerlingen zich zouden specialiseren in het genre dat *valenciennes* wordt genoemd. Burgemeester De Mulder richt op 8 november van hetzelfde jaar een schrijven aan minister Rogier om een subsidie te bekomen voor deze school en hij stelt de minister voor om in de kantwerkschool een atelier onder te brengen voor de fabricatie van elastische weefsels naar analogie van de bestaande bretellenfabriek te Meigem.

En hij vervolgt: *Les communes de Poesele et de Meygem font partie du même canton, elles sont peu éloignées l'une de l'autre: il y a là des raisons de croire que la fabrication des tissus élastiques pourrait être facilement introduite dans l'école de Poesele. Un autre genre de travail trop négligé, selon moi, dans les écoles manufactures pour les filles, c'est la couture, et spécialement la couture appliquée aux habits confectionnés pour les hommes: cette occupation pourrait aussi être recommandée pour le nouvel établissement qu'il s'agit de créer.*

Zowel de gouverneur als de minister reageren gunstig op het voorstel van burgemeester De Mulder en nodigen de Meigemse bretellenfabrikant Moresco uit zich naar Poesele te begeven om daar een filiaal van zijn fa-

briek op te richten. Moresco reageert echter niet op het voorstel. Het jaar daarop sluit hij zijn atelier te Meigem en gaat zich opnieuw in Sint-Joosten-Node bij Brussel vestigen.⁵² Burgemeester De Mulder zag zo zijn verdienstelijke poging om zijn vrouwelijke dorpsgenoten naast een opleiding ook nog werk te verschaffen, mislukken.

De komst van meester De Roeck moet enorm veel indruk gemaakt hebben bij de lokale bevolking. De cijfers van de schoolgaande kinderen liegen er niet om. Voor 1849 en 1850 zijn geen gegevens beschikbaar.

Schoolgaande kinderen		
	Betalende	Behoeftige
1851	35	38
1852	66	47
1853	69	42
1854	63	42
1855	52	30

Tijdens de maand mei 1854 wordt meester De Roeck ziek en werd hij tijdelijk vervangen door hulponderwijzer **Joseph Mertens**. Ondertussen was het gemeentebestuur ook niet bij de pakken blijven zitten en had het kosten noch moeite gespaard om zijn onderwijs op een hoger niveau te tillen. Voor een betere kwaliteit waren niet enkel goede leerkrachten nodig maar was ook een goede accommodatie onontbeerlijk. Het oprichten van een nieuw schoolgebouw dat aan de behoeften van zijn tijd voldeed, was hier de enige oplossing.

In 1854 genoten 34.548 leerlingen – op een totaal van 72.627 – gratis onderwijs in Oost-Vlaanderen, een verhouding die jaar na jaar toenam ten voordele van de kosteloze onderwijsverschaffing.⁵³

⁵² VAN DEN ABEELE H., *De opkomst van de bretellenijverheid in Vlaanderen (Meigem-Deinze 1847-1848)*, Ledeberg/Gent, 1941, blz. 31/35.

⁵³ *De provincie vroeger en nu – Oost-Vlaanderen*, monografie uitgegeven door het Gemeentekrediet ter gelegenheid van het 25ste ambtsjubileum van koning Boudewijn, Brussel 1976, blz. 53.

IV POESELE BOUWT EEN NIEUWE SCHOOL

Uit de beraadslagingen van de gemeenteraad blijkt dat vanaf juni 1852 ernstig werk werd gemaakt van de bouw van een nieuwe school.⁵⁴ Het dossier is echter in de loop der jaren verloren gegaan bij de lokale gemeentelijke administratie zodat wij niet kunnen beschikken over de gegevens betreffende de aanvraag, de subsidiëring, de gemeentelijke tussenkomst enz.

Tijdens de voorbereiding van het dossier voor de bouw van de nieuwe pastorie en kerk was het gemeentebestuur in contact gekomen met priester-architect Jan-August Clarysse,⁵⁵ toen onderpastoor te Wingene. Clarysse werd gevraagd ook de nieuwe school te ontwerpen. In het kerkarchief bevindt zich nog een voorbereidende beschrijvende staat van het gebouw van de hand van architect Clarysse.⁵⁶ Hieruit blijkt dat het de bedoeling was dat de aannemer het gebouw zou *in het droog dekken tegen den 1sten oogst 1854 en het zelve voltrokken tot den laetsten nagel toe, tegen den 1sten december van het zelfde jaer. In geval van vertraging zal hij in eene boete vallen van 50 fr per week voor de twee gemelde tijdstippen...* Het loon van Clarysse als bouwmeester en het houden van toezicht op de werken bedroeg 2 % op de totale som, door de aannemer te betalen. Het metselwerk diende uitgevoerd in *bruine steenen, weinig gebroken, van binnen geheel vol gewrocht zonder de minste holligheid, het steen nat gemaakt of het wat besproeit volgens wens van den toezienner.* In het oorspronkelijk bestek was blijkbaar sprake om in de dakconstructie vooral Noors dennenhout te gebruiken. Clarysse wil daar van afwijken en vindt dat er ook *'goed vierkantig gezaegd abeelen hout'* mag gebruikt worden met uitzondering van de vier grote balken *die uit noordsche riga zullen*

⁵⁴ R.A.G., Moderne gemeentearchieven 13, nr. – Beraadslagingen gemeenteraad 1844/1868, zitting 29/6, 30/8 en 16/11/1852.

⁵⁵ Jan-August CLARYSSE werd geboren te Meulebeke op 2 februari 1814. Op 21 mei 1842 werd hij te Brugge priester gewijd. Hij was achtereenvolgens coadjutor te Watou (1842), onderpastoor te Wingene (1846), Lendeledede (1863), Sint-Michiel Roeselare (1868) en pastoor van de O.L.V.-kerk te Roeselare vanaf 1873 waar hij op 5 november 1875 overleed. Hij maakte de plannen van een dertigtal kerken en een honderdtal kapellen, kloosters, gestichten en scholen.

⁵⁶ Kerkarchief Poesele: *Kohier van lasten en voorwaerden voor de openbare aenbesteding van een schoolgebouw met onderwijzerswoning voor de gemeente Poesele.*

blijven en op hun geheele zullen geleid worden, tes te zeggen op eene zwaarte van 25 breed en 34 centimeters hoog. De kruisramen waren voorzien uit zuiver roode deelen met een blok van inlandse eik onderaan voorzien van groeven geplaatst op een bad van moortel opdat het water er niet konne tusschen dringen. De binnendeuren dienden gemaakt in drie panelen in droog abelenhout met vier dwarsregels in rode deel of populierenhout. Al het schrijnwerk moest na de plaatsing twee lagen goede olievert krijgen en het volgende jaar nog een laag in de definitieve kleur. De koer diende geëffend op een hoogte van 13 cm onder de vloer van het schoolgebouw gevende tien centimeters val van het gebouw weggaende. Speciale aandacht diende besteed aan de ventilatie van het gebouw: Zij bestaen: 1° in zes lughtgaten van 11 centimeter vierkant, in de penanten gemaakt; hebbende een opening van buiten vande zelve grootte, 20 cent boven den grond vanden koer, en eene gelijke opening van binnen ter hoogte van 240 cent, voorzien van een zinken sluitrooster, 2) uit een houten met 3 trechters die met de haerdstede in gemeenschap zijn.

De onderwijzerswoning van de Poeselse gemeenteschool (later jongensschool) in 1912. In de deuropening staat meester Pieter Mestdach met zijn familie.

Het gebouw werd opgetrokken in de Beentjesstraat⁵⁷ op een honderd meter van de kerk. Het werd een bakstenen T-vormig gebouw bestaande uit een ruime onderwijzerswoning aan de straatzijde met vertikaal daarop de schoolgebouwen. De onderwijzerswoning bestond uit een hoofdgebouw met verdieping en ruime zolder en twee aanpalende zijgebouwen onder een dak. Het noordelijk bijgebouw was een open ruimte die vermoedelijk oorspronkelijk werd gebruikt door de handwerklerares. Het zuidelijke bijgebouw bestond uit een keuken, een wasplaats en een kolenopslagplaats die een toegangsdeur had aan de straatzijde. Op de uiterst zuidelijke hoek aan de straatzijde bevond zich de dorpsgevangenis, in de volksmond ook het soephuis genoemd. Daar werd in tijden van armoede en hongersnood het brood en vooral de soep bedeed aan de behoeftigen van het dorp. De schoolgebouwen die zich ten westen van de woning bevonden bestonden uit één grote klas en twee kleinere lokalen waarvan één van de twee oorspronkelijk diende als *'s meesters kabinet*.

Dat het college van burgemeester en schepenen ook trots was op hun verwezenlijking staken ze niet onder stoelen of banken. In het verslag van het college van 20 oktober 1855 noteerde gemeentesecretaris Leo Diaz over het schoolgebouw het volgende: *dit laetste gebouw maer kunnende voltooid te worden is uittermaeten geschikt en door zyne fraeiheid en deugdelykheid, inde alle betrekkingen ten uittersten voldoende; diervolgens mag de gemeente zig toeleggen van hier uit een bezonder voordeel iegens het onderwijs te zullen genieten*. Hij besluit het verslag: *Met genoegten mogen wij aenkondigen dat het onderwijs sedert 1sten dezer maend in het nieuw schoolgebouw komt plaets te hebben en dat het getal leerlingen daeglijks aengroeit*.⁵⁸ Nog volgens hetzelfde verslag doet het gemeentebestuur al wat in zijn macht ligt opdat er geen behoeftige kinderen zouden zijn die geen school lopen.

In het verslag van het schepencollege van 25 oktober 1856 wordt opnieuw melding gemaakt van de goede gang van zaken van het onderwijs: *Wij mogen met genoegten aankondigen dat het onderwijs alhier eenen goeden voortgang komt te doen en dat er menigvuldige kinderen der naburige gemeenten ter school komen*.

In het verslag van het schepencollege van 22 september 1857 worden de pedagogische kwaliteiten van meester Joseph Ferdinand De Roeck bewie-

⁵⁷ Nu Beentjesstraat 9 en 11.

⁵⁸ G.A.N., Poesele, nr. 2.07501.077.7 Register der besluiten van burgemeester en schepenen 1855/1949.

rookt omdat hij: *met veel iever en zorg van de pligten door de betrekking zijner functie hem opgelegd komt te kwijten, waer aen toe te eigenen is den goeden voortgang van het onderwijs in deze gemeenten en de menige kinderen welke alhier de school komen bij te wonen van de aenpalende gemeenten.*

Meester De Roeck zijn inzet voor het lokale onderwijs kon niet onopgemerkt blijven en op 20 maart 1857 krijgt hij van de minister van Binnenlandse Zaken een *eervolle vermelding* voor de manier waarop hij zich als onderwijzer heeft onderscheiden.

In januari 1859 heeft in de Kamer een eerste reeks debatten plaats over de leerplicht. Slechts vijf radicale liberalen blijken voor te zijn. Katholieken en doctrinaire liberalen zijn tegen. Zij vinden het invoeren van de leerplicht een aanslag op de vrijheid van de burger en een inbreuk op de vrijheid van het gezinshoofd. Het feit dat door het invoeren van de leerplicht goedkope arbeidskrachten aan de industrie zouden worden onttrokken en de vrees voor het verstoren van bestaande sociale verhoudingen (het spook van het socialisme) speelden een belangrijke rol in de gehele discussie.⁵⁹

Uit de rangschikking van de lagere scholen der gemeenten die door de staat en de provincie gesubsidieerd zijn, blijkt dat wat betreft het persoonlijk comfort van de kinderen, de school van Poesele een voorbeeld was.⁶⁰ We baseren ons hierbij op de vermelde kubieke inhoud der school en vergeleken deze met de andere scholen in het *Schoolgebied Deynze* waartoe Poesele toen behoorde. Oppervlakte en inhoud waren voor de overheid de normen die gehanteerd werden om het maximum aantal toegelaten kinderen te bepalen dat tot de lessen mocht worden toegelaten. Zo waren in 1863 van de 39 scholen van het schoolgebied Deinze, wat de kubieke inhoud aangaat, enkel de scholen van Deinze, Lovendegem, Zingem en Zomergem ruimer dan de school van Poesele. Wat beschikbare oppervlakte betreft kwam Poesele op de 10de plaats. De beschikbare lokalen hadden een oppervlakte van 96 m² en een kubieke inhoud van 513 m³. Het aantal vierkante decimeter per kind werd bepaald op 75 en het aantal kubieke

⁵⁹ DE CLERCK K., VERBRUGGEN-AELTERMAN A., *ibidem*, blz. 124.

⁶⁰ Bestuurlijk memoriaal provincie Oost-Vlaanderen 1863, blz. 708/733. Rangschikking der lagere scholen der gemeenten door den Staet of de provintie ondersteund.

meter op 3,333. Volgens de eerste norm mochten de leslokalen 128 kinderen tellen. Indien men rekening hield met het aantal kubieke meter dan konden er maximum 153 kinderen worden toegelaten. De werkelijke cijfers van het schoolgaande volkje lagen duidelijk lager met uitzondering van de jaren 1863 en 1864 waar het maximumcijfer per beschikbare oppervlakte bijna werd bereikt. In 1863 stond de school geklasseerd als een school van tweede rang, het volgende jaar was de school opgeklimmen tot een school van eerste rang.

In weinig gemeenten uit de omtrek waren zulke belangrijke inspanningen geleverd voor het onderwijs als te Poesele. De architect van dit alles was burgemeester Jacobus-Francies De Mulder.

Jacobus-Francies De Mulder

Jacobus-Francies De Mulder in 1891

Jacobus-Francies De Mulder werd op 10 november 1809 te Poesele geboren als zoon van Petrus Franciscus en Maria Theresia Bisschop. Waar hij school liep konden we niet achterhalen maar uit een schoolboekje dat van hem bewaard is gebleven, waarin ook enkele toespraken staan van tijdens zijn burgemeesterschap, blijkt duidelijk dat hij naast het Nederlands ook de Franse taal goed machtig was. Hij was zeer koningsgezind en was een der

propagandisten van de katholieke partij. In 1841 wordt hij burgemeester van zijn geboortedorp en bijna onmiddellijk maakt hij er een erezaak van om het totaal verpauperde Poesele een moderner uitzicht mee te geven. Hij stelt aan de provinciegouverneur voor om, door het ruilen van gronden, het dorpscentrum van de gemeente te verleggen naar het kruispunt aan de Bredeweg en de Beentjesstraat, maar vindt geen gehoor. Dit belet hem niet om onder zijn beleid, in een periode van zware economische crisis en armoede, een nieuwe pastorie (1845), een nieuwe kerk (1850-1852) en een nieuwe school te bouwen (1855). Vooral de school beschouwt hij als de parel op de kroon van zijn verwezenlijkingen. Het is opvallend dat hij bij de wijding van de kerk in zijn toespraak tot de bisschop meer aandacht besteedt aan de opgerichte gemeenteschool dan aan de oprichting en de wijding van de kerk zelf (zie hieronder). Tijdens de periode van de schoolstrijd was hij ondervoorzitter van het katholiek kiescomité van het kanton Nevele. Het onderwijs in Poesele bleef hem nauw aan het hart liggen. Een negatief punt was wel zijn conflict met onderwijzer Merchier tijdens de schoolstrijd. In 1891 werd zijn gouden jubileum als burgemeester in zijn geboortedorp met de nodige luister en praal gevierd. Hij overleed in Poesele op 1 juli 1894.

17 september 1855

Aenspraak gedaen aen zyne hoogweerdigheid den Bisschop van Gent, Monseign. Delebecque, in de nieuwe gemeente school te Poesele op den dag der wyding der kerk.

Doorluchtige hoogweerdigheid,

Zoodra wy aen het hoofd van het bestuer dezer gemeente groepen waren vormden wy het vast besluit haer de noodige gebouwen te voorzien.

Alhoewel door zware rampen gedrukt zagen wy met aenhoudende poogingen en algemeene opofferingen in dewelke wy bekennen het volgeern Mr. Liedts ruim zyn deel heeft genomen welhaest onze vervallen pastory en kerk door nieuwe en gevoeglyke gebouwen vervangen.

Na dit alles waren onze inzigten niet heel voltrokken. Het onderwys dit groot nationaal belang zoo als zyne Majesteit onze doorluchtige Koning zeer wel zeide bij de opening van de zittyd der wetgevende kamers van 1854; het onderwys trok gansch onze aendagt op zich. De gemeenteschool waer onze opkomende jeugd het pad der deugd moet aangewesen worden,

*en de noodige kenissen putten om tot nuttige lieden der samenleving her-
schapen te worden bleef nog altyd in een bekrompen en dus aen de ge-
zondheid schadelijk lokaal gevestigd. Heden achten wy ons gelukkig Uwe
hoogwaardigheid onze nieuwe vrucht der standvastige poogingen welke wy
voor het geluk der gemeente aen den dag leggen, te mogen voorstellen.
Met genoeggen noodigen wy de geestelyke overheid uit hare poogingen by
de onze te voegen, teneinde de opvoeding onzer jonge burgers te bevorde-
ren. Hare taek begint; de onze is byna geeindigt. Nogtans, zyllen wy altyd
bereid zyn de geestelyke overheid eene hulpzame hand te leenen; want
naders zouden wy ons eigen werk vernietigen. Ja, zelfs indien de geestelyke
overheid geradig oordeele het tegenwoordig lokaal tot zondagschool of
geestelyke vergaederplaets buiten de bepaelde schooluren te doen dienen
stellen wy het met veel genoeggen ter haren beschikking.*

In oktober 1861 geeft meester De Roeck zijn ontslag en wordt hij als schoolhoofd benoemd te Iddergem bij Denderleeuw. De volgende maand wordt hij vervangen door **Louis Haemerlinck**, tevoren hulponderwijzer te St.-Gillis-Waas. Meester Haemerlinck zou hier slechts korte tijd onderwijzer zijn. In februari 1865 dient hij zijn ontslag in. Drie maanden later wordt hij vervangen. Louis Haemerlynck blijft na zijn ontslag nog een tijdlang te Poesele wonen. In het Bevolkingsregister 1866-1880 staat de hele familie ingeschreven in de Paepestraat 7.⁶¹ Zijn vader, broer en zuster staan er ingeschreven als landbouwwerker en landbouwwerkster. Bij zijn moeder en hemzelf staat geen beroep vermeld. Zij worden allen uit het bevolkingsregister uitgeschreven als *vertrokken naar Gent* op 4 mei 1867.

Constant Merchier (°Aarsele 27 mei 1830) volgt Haemerlynck op in mei 1865. Anderhalf jaar later, in zijn zitting van 24 december 1866 overweegt de gemeenteraad om volwassenenonderwijs in te richten maar tijdens zijn zitting van 13 april 1867 komen ze hierop terug. Met meer dan 100 kinderen, jongens en meisjes samen, in één lokaal moet het voor meester Merchier geen sinecure geweest zijn om alles in goede banen te leiden. In de andere gemeenten was het trouwens niet anders.

⁶¹ Nu Paepestraat nr. 4.

De eerwaarde Zuster Maria van de Onbevleete Ontvangenis, van de orde der Arme Claren Colettienen te Hooi, geboren MARIE MERCHIER ;

De eerwaarde Zuster Paulina, der Zusters Franciscaners te Aalst, geboren SYLVIE MERCHIER ;

Mijnheer en Madame JULES MERCHIER-LIPPENS en hunne kinderen MARIA, JOSEPH, VINCENT, MARGUERITE en MICHEL ;

Jufvrouw HENRIETTE MERCHIER ;

De eerwaarde Frater Arnulphus, van de orde der eerwaarde Paters Minderbroeders te St Truiden, geboren THEOPHILE MERCHIER ;

Mijnheer LOUIS DE VRIENDT ;

Madame LOUIS DE VRIENDT, geboren MATHILDE MERCHIER ;

De familiën Merchier, Rombaut, D'Hoore, D'Haeyere, Vandermeulen, Dubois en Van Landeghem,

melden U met innige droefheid het smartelijk verlies dat zij ondergaan door het afsterven van hunnen teergeliefden Vader, Grootvader, Broeder, Schoonbroeder en Oom,

MIJNHEER

CONSTANT MERCHIER,

WEDUWNAAR VAN MEVROUW

Isabella, Charlotta Rombaut,

Rustend Onderwijzer,

geboren te Aersele, den 27 Mei 1830 en godvruchtig in den Heer ontslapen, te Somergem, na eene langdurige ziekte, den 5 April 1904, versterkt door al de Rechten Onzer Moeder de H. Kerk.

De begraving, waartoe UEd. uitgenoodigd wordt, zal plaats hebben in de Parochiale Kerk van Somergem, op Vrijdag 8 April 1904, om 8 1/2 ure 's' morgens.

Sij bevelen zijne ziel in uwe godvruchtige gebeden.

Somergem, 5 April 1904.

Drukkerij De Neve & Colpaert, Somergem.

Doodsbrief van onderwijzer Constant Merchier

Vanuit de dichtstbijzijnde wijken van Nevele (Kerrebroek en Veldeken) komen kinderen naar de Poeselse school omdat deze dichter gelegen is dan de scholen van Nevele en het onderwijs er een goede reputatie geniet.

Anderzijds kiezen ook sommige ouders voor een school buiten de gemeente. Zo liep Triphon De Mulder,⁶² zoon van Charles-Louis, school te Nevele in de gemeenteschool waar hij in het schooljaar 1868-1869 een der beste leerlingen was van hoofdonderwijzer Charles De Booser. In Nevele telde de gemeentelijke jongensschool toen meer dan 200 leerlingen. Hiervoor waren een hoofdonderwijzer en twee hulponderwijzers aangesteld.⁶³ De Mulder zou later verder studeren aan de *Ecole moyenne de Gand* waar hij zijn middelbare studies in 1877 zou beëindigen als de eerste van zijn klas.⁶⁴

Schoolgaande kinderen

	Betalende	Behoeftige
1856	61	30
1857	?	?
1858	53	45
1859	56	43
1860	43	54
1861	41	54
1862	58	37
1863	75	41
1864	76	48

V DE SCHOOLSTRIJD (1879-1884)

In 1878 hadden de liberalen de parlementsverkiezingen met ruime meerderheid gewonnen en ze richtten onmiddellijk een Ministerie van Openbaar Onderwijs op. Voordien was het onderwijs steeds een bevoegdheid

⁶² Triphon De Mulder (*Poesele 10 mei 1859 - †Poesele 16 februari 1936) woonde in de Paepestraat (nu nr. 2, Hof De Mulder) en was burgemeester van Poesele van 1909 tot 1936. Hij was een leeftijdsgenoot van Cyriel Buysse en ze liepen samen school te Nevele en te Gent (Zie ook *Het Land van Nevele*, 2009, jg. XL, afl. 4, "Poesele en Poeselaars in het leven en werk van Cyriel Buysse").

⁶³ DE STOOP P., VAN PARIJS W., (1986) *De geschiedenis van het gemeentelijk onderwijs te Nevele*, Nevele, blz. 10/11.

⁶⁴ *Ville de Gand, Ecole moyenne de l'Etat, Distribution des prix, samedi 11 août 1877*, Gent, N. Heins, blz. 23.

geweest van Binnenlandse Zaken.⁶⁵ Deze liberale overwinning leidde in juni 1879 tot het stemmen van de tweede organieke wet op het lager onderwijs beter gekend als de wet Van Humbeeck, door de katholieken *de ongelukswet* genoemd. In deze wet werd onder andere bepaald dat het onderwijs neutraal en objectief moest zijn en onderworpen aan de controle van de overheid. Het recht van de gemeenten om vrije scholen aan te nemen werd afgeschaft en het godsdienstonderricht moest ofwel vóór of na de lesuren worden gegeven. Vooral deze laatste maatregel zette veel kwaad bloed bij katholiek Vlaanderen. Voor de katholieken was deze schoolstrijd een gevecht om *de ziel van het kind* en tegen *de scholen zonder God*.

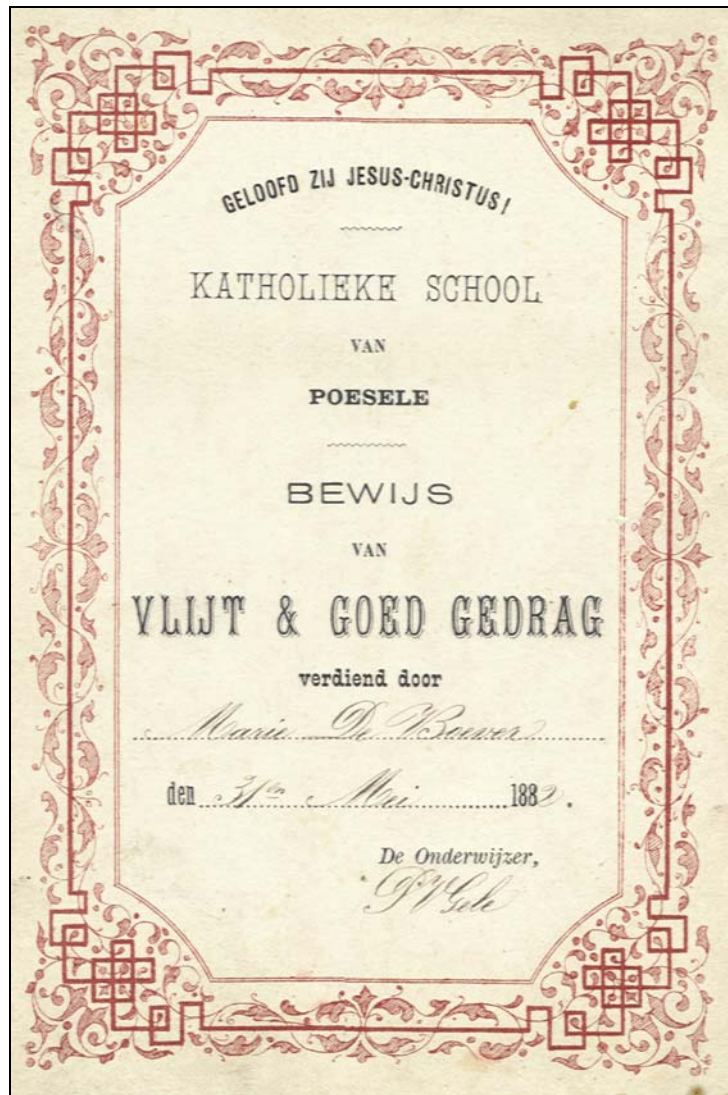
De bisschoppen trokken in de tegenaanval. Er werden omhalingen georganiseerd in de kerken en aan huis en overal te lande werden katholieke scholen opgericht. De pastoor kreeg het recht om de sacramenten te weigeren aan hen die hun kinderen naar deze goddeloze scholen stuurden. Dezelfde banvloek gold ook voor de onderwijzers. Om voor een eventuele dispensatie in aanmerking te komen, moest de schoolmeester bijna de pensioenleeftijd hebben bereikt ofwel was zijn functie een reden om te ontsnappen aan de legerdienst ofwel had hij geen ander middel om zijn brood te verdienen.⁶⁶ Dit was het geval met de Poeselse schoolmeester Constant Merchier.

Volgens de diocesane statuten moest op iedere parochie, die een vrije school bezat, een schoolcomité worden opgericht. De pastoor was lid van rechtswege. Hij benoemde de leden en legde ze ter goedkeuring aan de bisschop voor. Het was de taak van het comité om de school financieel en moreel te steunen bij moeilijkheden. Er werd vier maal per jaar vergaderd. Op deze vergaderingen werd het schoolhoofd tijdelijk uitgenodigd om verslag uit te brengen en te antwoorden op de vragen van de comitéleden. Het onderwijzend personeel kon geen zitting hebben in het schoolcomité. Zonder het akkoord van de pastoor, die meestal voorzitter was, kon geen beslissing genomen worden.⁶⁷

⁶⁵ DE CLERCK K., *Momenten uit de geschiedenis van het Belgisch onderwijs*, De Sikkell, 1995, blz. 464.

⁶⁶ Fondsblad, 28 september 1879.

⁶⁷ MARTENS A., *ibidem* blz. 70/71.

1882: Bewijs van vlijt en goed gedrag uitgereikt door meester Pieter Van Gele tijdens de periode van de schoolstrijd aan Marie de Boever, leerling aan de katholieke school van Poesele.

Op 10 juli 1879 werd in Poesele een katholiek schoolcomité opgericht waarvan naast pastoor Pieter Vallez en burgemeester Jacobus-Francies De Mulder ook nog Jan-Baptist Schelstraete, Emile Peirens, Felix Van der Plaetsen en August Vermeirsch deel uitmaakten.

Het officieel schoolcomité waarvan de leden bij ministerieel besluit van 15 december 1879 waren benoemd, was samengesteld uit notaris De Weerdt en fabrikant V. Van Hulle uit Lotenhulle, eigenaar Charles-Louis De Mulder uit Poesele, gemeentesecretaris Desiré Pypaert en kweker H. Deroo uit Vinkt.⁶⁸ Dit schoolcomité maakte deel uit van het schoolkanton Drongen en was bevoegd voor de gemeenten Lotenhulle, Meigem, Poeke, Poesele en Vinkt.⁶⁹

De berichtgeving tijdens de maand oktober 1879 over de opening van het schooljaar 1879-1880 verschilt naargelang de politieke hoek vanwaar ze komt. Van katholieke zijde vonden we volgend verslag terug: *Poesele – Maandag 13 heeft de opening der katholieke school plaats gehad. Na de Mis van de H.Geest heeft zich een talrijke stoet gevormd, samengesteld uit de kinderen, de geestelijkheid, de burgerlijke overheden en de ouders. Men trok alzoo, in de beste orde, naar het nieuw en welgelegen schoollokaal. Na de plechtigheden der wijding, werd de heer P. Van Gele, gediplomeerd onderwijzer en sedert drie jaar in het staatsonderwijs, als bestierder der katholieke school aangesteld. – Het schijnt dat twee kinderen, vreemd aan de parochie, de geuzenschool bijwonen.*⁷⁰

In een brief aan haar neef Paul Fredericq schreef Virginie Loveling op 15 oktober het volgende: *Te Poesele waren er vóór de opening der vrije school*

⁶⁸ Archivum Episcopale Gandavense, Papieren Mgr. Bracq – schoolkwestie 1879/1885 - Poesele: notities door de heer Jozef Van de Castele (+1992). Bij C.L. De Mulder staat in de marge vermeld dat hij in 1846 werd veroordeeld voor slagen en verwondingen.

⁶⁹ Het hoofdopzichtgebied Gent was onderverdeeld in de schoolkantons 1.- Oudenaarde, 2.- Eeklo, 3.- Gent, 4.- Ledeberg en 5.- Drongen. Drongen telde 9 schoolcomités waartoe, volgens de lijst van de minister, dertig gemeenten behoorden. Van de 9 voorziene comités zijn er twee opengelaten 'voor Memorie'. Drongen, Nevele, Vosselare en de beide Leernes komen er niet op voor. Vermoedelijk waren de comités, waartoe de hiervoor geciteerde gemeenten behoorden, toen nog niet samengesteld.

⁷⁰ *Week van Vlaanderen*, 24 oktober 1879, blz. 205.

*zeventhien kinderen in de oude school, énorme getal voor zulk een kleine gemeente, ik weet niet, of er thans meer of minder zijn.*⁷¹

Volgens het decanaal visitatieverslag van de Nevelse deken De Grootte waren er in 1880 te Poesele 80 leerlingen in de dagschool. De telling die Mgr. Bracq liet uitvoeren op 15 december 1880 vermeldt 42 jongens en 39 meisjes in de katholieke school en 2 jongens en 1 meisje in de gemeenteschool. De katholieke school was gevestigd langs de Bredeweg.⁷²

Het gemeentebestuur koos duidelijk de zijde van de katholieke school. Burgemeester De Mulder, die ondervoorzitter was benoemd van het *Katholiek Kiescomiteit van het kanton Nevele*, vond het nodig om meester Constant Merchier het leven zuur te maken. Zo besliste de gemeenteraad op 8 april 1881 om Jeanne-Catherine Vermeire als handwerklerares te benoemen in de gemeenteschool terwijl deze functie, volgens meester Merchier toekwam aan zijn echtgenote Isabella Charlotta Rombaut. Hij richtte hiervoor op 7 mei 1881 een schrijven aan provinciegouverneur Verhaeghe-de Naeyer waarbij hij de nadruk legde op de geloofsijver van zijn echtgenote, zijn onberispelijke staat van dienst als onderwijzer gedurende zijn hele loopbaan en zijn familiale toestand (vijf kinderen en een zesde op komst).⁷³

Andere gevallen van pesterijen of intimidaties zijn niet gekend. Er zijn ook geen gevallen van klachten bekend in tegenstelling tot Nevele waar op 20 december 1880 een delegatie van drie leden van de kamer van volksvertegenwoordigers een onderzoek startten naar eventuele intimidatie en machtsmisbruik van de lokale wereldlijke en geestelijke overheid en waarin de rol van deken Livinus De Grootte omstreden was.

Tussen de katholieke meester Merchier⁷⁴ en de katholieke burgemeester De Mulder is het nooit meer goed gekomen en Constant Merchier werd

⁷¹ VAN ELSLANDER A., MUSSCHOOT A.M., Correspondentie van de gezusters Loveling – Brieven van en aan Paul Fredericq, in *Mededelingen van het Cyriel Buysse genootschap*, IX, 1993.

⁷² Volgens oud-onderwijzer Adhemar Mestdach was de katholieke school gevestigd in de enige huizenrij die Poesele telt langs de Bredeweg in de woning die nu het nr. 27 draagt. Hij had steeds horen vertellen dat in de officiële school enkel de kinderen van de *geuzenschoolmeester* school liepen.

⁷³ Provinciearchief, briefwisseling div. Nr. 34888 (bijlage 2).

⁷⁴ In zijn schrijven aan de provinciegouverneur verwijst Constant Merchier ook naar de godsvrucht van zijn echtgenote. Het gezin telde bij zijn vertrek uit Poesele zes kinderen. Twee dochters traden in het klooster en de jongste zoon werd missie-

door het gemeentebestuur ontheven uit zijn functie. Uit de lijst van de provincie van de *onderwijzers in beschikbare dienst* bleek dat hij toen een jaarwedde ontving van 1.609 frank. In juni 1885 verhuisde de familie Merchier naar Landegem en in juni 1886 week ze uit naar Zomergem. Constant Merchier overleed aldaar op 5 april 1904 na een langdurige ziekte.

Bij de parlementsverkiezingen van 1884 betaalden de liberalen de tol van hun gevoerde onderwijspolitiek en komen de katholieken terug aan de macht. Reeds op 20 september wordt een derde organieke wet op het onderwijs van kracht. Door deze wet, ook de wet Jacobs genoemd, krijgen de gemeenten hun autonomie terug en wordt de staat zijn onderwijsmonopolie ontnomen. Het godsdienstonderricht mocht nu bij het begin of het einde van het lessenrooster worden gegeven. Iedere gemeente moest minstens één lagere school openhouden of één of meerdere vrije scholen aannemen. Dit laatste betekende in de praktijk dat alle vrije scholen die door de katholieken gedurende de voorbije jaren waren opgericht nu konden worden aangenomen. De benoeming van het onderwijzend personeel werd opnieuw de bevoegdheid van de gemeentebesturen.⁷⁵

VI HET ONDERWIJS TUSSEN 1885 EN 1908

Pieter Van Gele die sinds 1879 de Katholieke School leidde, wordt in 1885 benoemd tot hoofdonderwijzer van de pas aangenomen gemengde school.⁷⁶ Hij was geboren te Poesele op 19 mei 1857 als zoon van Charles en Melanie Maes. In 1885 zou hij zijn vader opvolgen als koster van de St.-Laurentiuskerk.

pater in China. (Zie: *Het Land van Nevele*, 1994, jg. XXV, afl. 2, Pater Arnulf uit Poesele, globetrotter voor het geloof). Een andere zoon, Petrus-Vincent, trok als pionier naar de toenmalige Kongo Vrijstaat en overleed er. (Zie: *Het Land van Nevele*, jg. 1988, afl. 4, Kongopionier in het Land van Nevele). Aan de zuidkant van Poesele kerk werd een gedenkplaat te zijner nagedachtenis aangebracht.

⁷⁵ DE CLERCK K., *Momenten ...* Ibidem blz. 63/64

⁷⁶ Een aangenomen school is in theorie eigendom van de persoon op wiens naam zij werd aangenomen. De aanneming door de gemeentelijke overheid was vereist voor het ontvangen van de nodige werkingstoelagen van staat en provincie. De aanneming gebeurde meestal voor een periode van tien jaar.

*Doodsprentje van
meester Pieter van Gele.*

Pieter Van Gele was van 1876 tot 1879 aan de slag als hulp-onderwijzer in de gemeenteschool te Hansbeke waar Isidoor Alyn hoofdonderwijzer was. Op 22 augustus 1879 biedt hij schriftelijk zijn ontslag aan bij het Hansbeekse gemeentebestuur. Samen met meester Alijn en de directrice van de kloosterschool wordt hij door het Hansbeekse gemeentebestuur gefeliciteerd omdat hij zich niet heeft laten dwingen een onderwijs te geven dat strijdig is met zijn overtuiging en de gedragslijn die hij steeds heeft gevolgd.⁷⁷ Zijn zuster, Marie Van Gele, wordt aangesteld als handwerklerares.

*Marie Van Gele, handwerklerares aan
de aangenomen gemengde school,
in 1924.*

⁷⁷ MARTENS A., *ibidem*, blz. 60/61.

Kantonale prijskamp tussen de lagere scholen van 1891

Regelmatig werden door de provincie prijskampen georganiseerd per kantonnaal toezichtgebied. Aan deze prijskampen werd deelgenomen door de begaafde leerlingen uit het lager onderwijs in de provincie Oost-Vlaanderen. In de lijst van de laureaten van 1891 vinden we twee Poeselaars terug namelijk Baziel De Boever (°Poesele 1 augustus 1878) en Pieter Mestdach (°Sint-Denijs-Westrem 11 december 1878). Er werd geëxamineerd in moedertaal (60 p), beginselen der rekenkunst en metriek stelsel (45 p), schrijven (20 p), aardrijkskunde (30 p), geschiedenis van België (30 p), tekenen (15 p), grondbeginselen van de landbouw (20 p) en bijkomende taal (20 punten). Op een totaal van 220 te verdienen punten behaalde De Boever 145,2 punten en Mestdach 142,5 punten. In het rekenen was De Boever met 39,5 op 45 één van de besten van het lot. Mestdach blonk vooral uit in aardrijkskunde met 29 op 30. Voor De Boever die de school van Poesele van meester Pieter Van Gele vertegenwoordigde, was het zijn eerste deelname aan een dergelijk examen. Pieter Mestdach die de school van Sint-Denijs-Westrem vertegenwoordigde, had reeds eerder aan een dergelijke examens deelgenomen. Hij zou later Pieter Van Gele als onderwijzer te Poesele opvolgen.

Van de 3.867 in aanmerking komende leerlingen van het Kantonnaal toezichtgebied Drongen namen 168 kinderen aan het examen deel, 71 onder hen behaalden een bekwaamheidsdiploma. Bepaalde scholen uit de onmiddellijke omgeving scoorden hoog wat het aantal bekroonde leerlingen betreft zoals de school van onderwijzer De Decker uit Aalter met 8 leerlingen op 9, de school van onderwijzer Claeys uit Landegem met 7 op 11 en de school van onderwijzer Snoeck uit Merendree met 3 op 5. Enkele scholen scoorden zeer zwak zoals de Hansbeekse school van onderwijzer I. Alijn 0 op 5, Nevele met onderwijzer Verbiest 0 op 3, de school van onderwijzer A. Alijn van Aalter 1 op 18, de school van Sint-Martens Lerne van onderwijzer Brossé met 1 op 4 en de school van onderwijzer De Coster van Lotenhulle met 1 op 2 op een potentieel van 144 leerlingen. Uit Poesele waren er twee deelnemers uit een potentieel van 36 leerlingen waarvan één, Baziel De Boever, slaagde.

Op 15 september 1895 wordt de vierde organieke wet op het onderwijs in de Kamer goedgekeurd, de zogenoemde wet Schollaert. De autonomie van de gemeenten wordt beknot; bij de opheffing van een school of het ontslag van een leerkracht zijn ze niet langer meer het enige beslissende orgaan. Godsdienst en moraal worden verplichte vakken en alleen de bedienaars van de erediensten mogen dit vak onderwijzen of laten onderwijzen. De subsidies voor het lager onderwijs worden op een gelijke wijze verdeeld over de gemeentescholen en de aangenomen scholen. Voor de onderwijzer wordt een minimumwedde vastgesteld.⁷⁸

Uit Nevele kwamen steeds meer kinderen naar de Poeselse school wat bij sommige Poeselaars vragen oproep omtrent de kostprijs en de degelijkheid van het onderwijs. In zijn zitting van 28 december 1896 besliste de gemeenteraad met zes stemmen tegen één onthouding dat zij de kinderen uit de 'vreemde gemeenten' zullen blijven aanvaarden onder voorwaarde dat maandelijks een schoolgeld van 1,5 frank betaald wordt voor kinderen van de 1ste rang, 1 frank voor de kinderen van de 2de rang en 0,5 frank voor de kinderen van de 3de rang. De raad argumenteerde zijn beslissing als volgt: *Onderwijzer Van Gele vindt dat het onderwijs aan de ingezetenen niet lijdt door de aanwezigheid van kinderen uit andere gemeenten. Sedert de stichting der school en haar aanneming in 1885 zijn de kinderen steeds aanvaard geweest en de geldelijke toestand van de gemeente is slecht en het aanvaarden van kinderen uit andere gemeenten brengt geld op.* Raadslid De Meyer, die zich onthield motiveerde zijn houding als volgt: *dat het bijwonen der lessen door kinderen van vreemde gemeenten nadeelig is voor het onderwijzen der kinderen van de ingezetenen en dat in vorige zitting beslist was om geene vreemdelingen meer te aanveerden.*

We beschikken over geen cijfers van het aantal leerlingen van de andere gemeenten vóór 1910. Volgens een artikel in *Het Getrouwe Maldegem* dat verscheen in maart 1923 genoot meester Van Gele destijds een goede reputatie en kwamen er veel kinderen naar de Poeselse school uit de omliggende gemeenten. De onbekende auteur van het artikel verwoordde dit als volgt: *Wij herinneren ons nog zeer wel den tijd onzer kinderjaren (zoo wat 30 31 jaar geleden) toen wij bij hem school gingen. Meester Van Gele was ook koster, en zijn school op Poesele was overbevolkt, daar de meisjes ook bij hem kwamen, en niet alleen die van zijn gemeente, maar ook vele*

⁷⁸ DE CLERCK K., VERBRUGGEN-AELTERMAN A., *ibidem*, blz. 207/208.

*kinderen van Lootenhulle, Meigem en Nevele. De jongens van de naburige wijk Veldeken gingen nagenoeg allen naar Poesele ter school.*⁷⁹

Wie de behoeftige kinderen waren, bleek niet altijd even duidelijk. In zijn openingsrede, in 1905, legde de gouverneur van Oost-Vlaanderen er de nadruk op dat, in vergelijking met de eerste bestaansjaren, het gratis onderwijs niet alleen toegankelijk was voor kinderen van behoeftigen, maar ook voor alle kinderen wier ouders van een dagloon moesten leven.⁸⁰ In de notulen van de gemeenteraad is ook niet duidelijk wie wel en wie niet in aanmerking komt. Over de leeftijd is men wel duidelijk; minimum 6 jaar en maximum 14 jaar op 1 oktober van het beginnende schooljaar.

Vanaf 1896 tot kort voor de Eerste Wereldoorlog stegen de onderwijsuitgaven in België aanzienlijk. Men evolueerde van een systeem met grote klassenverschillen naar een gediversifieerde structuur meer afgestemd op de verschillende sociale groepen. Belangrijk was de uitbouw van de vierde graad voor de lagere scholen (een zevende en een achtste jaar) voor de dertien- en veertienjarigen.

Behoeftige kinderen

	Jongens	Meisjes
1895	35	23
1896	31	28
1897	27	29
1898	22	13
1899	23	15
1900	25	16
1901	24	14
1902	26	17
1903	34	19
1904	38	18
1905	37	19
1906	33	24
1907	33	28
1908	31	25

⁷⁹ *Het Getrouwe Maldegem*, 25 maart 1923.

⁸⁰ De provincie vroeger en nu, Oost-Vlaanderen – ibidem, blz. 53.

1909	40	?
1910	37 Poesele 3 Nevele	31 Poesele 7 Nevele
1911	32 Poesele 2 Nevele	30 Poesele 11 Nevele
1912	30 Poesele 5 Nevele	27 Poesele 12 Nevele
1913	29 Poesele 5 Nevele	29 Poesele 11 Nevele

Pieter Van Gele die reeds geruime tijd met zijn gezondheid sukkelt, wordt door de Nevelse geneesheer De Brabander ziek verklaard en niet in staat om nog les te kunnen geven. Op 13 april 1901 besluit de gemeenteraad om hem tijdelijk te laten vervangen door **Gentiel Lourdault**⁸¹ uit Poeke. Dit heeft als gevolg dat de schoolbegroting van 1901 moet worden verhoogd om de wedde van de tussentijdse onderwijzer te kunnen betalen.

Gentiel Lourdault

Op 8 april 1902 besluit de gemeenteraad, met de goedkeuring van de diocesane schoolopziener, om **Achiel De Meyer**⁸², gediplomeerd onderwijzer uit Lotenhulle, als plaatsvervangend onderwijzer aan te duiden. *Gezien het getuigschrift van de Heer F. De Brabandere geneesheer woonende te Nevele, verklarende dat den Heer C. Van Gele van eene verouderde borstziekte is aangedaan, en waarvan wij alle overtuigd zijn. Overwegende dat den Heer*

⁸¹ Gentiel Lourdault werd geboren te Oostrozebeke op 25 december 1868. Hij behaalde het diploma van onderwijzer aan de Normalschool te Torhout op 23 augustus 1887 en huwde op 11 januari 1899 te Poeke met Maria Van Dorpe (°Poeke 21.09.1876). Na hun huwelijk vestigden ze zich in Poeke. In 1904 zegt Lourdault het onderwijs vaarwel en verhuist het gezin naar Oosterzele waar hij een drukkerij opstartte. (Met dank aan Ghislain Van de Putte, Oosterzele en André Polet, Brussel voor de inlichtingen).

⁸² Achiel De Meyer (°Aalter 18.12.1882 - †Tielt 04.08.1963) werd daarna onderwijzer in Lotenhulle. Naast onderwijzer was hij vooral bekend in duivensportmiddens onder de naam 'Magister' Zie: BOLLAERT A., TUYTSCHAEVER P., De duivensport in het Land van Nevele, Deel II, in *Het Land van Nevele*, jg. XXXVIII, afl. 3B, blz. 411/412.

Achiel De Meyer

Van Gele reeds verleden jaar verscheidene maanden voor dezelfde ziekte zijn in bediening is voor de gemeente moeten vervangen worden, hetgeen zeer kostelijk is voor de gemeente en waarvan den gelidelijken toestand zeer bedenkelijk is.

Besluit:

De raad besluit eenparig zich tot de bevoegde overheid te wenden, ten einde den Heer Van Gele zohaast mogelijk voor een geneeskundige commissie te doen verschijnen om zijn ziekelijkheid te bestatigen en hem in pensioen te stellen.

Drie maanden later, op 8 juli, dient Van Gele zelf zijn ontslag in als onderwijzer per 31 juli 1902. Hij vraagt zijn pensioen aan dat door de gemeenteraadsleden op hun vergadering van 12 augustus wordt aanvaard.

Vermits de lagere school aangenomen was door de gemeente op naam van Pieter Van Gele, ten persoonlijken titel, kwam aan deze aanneming een einde op de dag van zijn ontslag.

Op een speciale zitting van de gemeenteraad van 20 augustus wordt de lagere school opnieuw aangenomen voor een periode van tien jaar en geplaatst onder het bestuur van een schoolcomité waarvan naast pastoor Pieter Vallez de landbouwers August Vermeirsch en Henri D'Hoore deel uitmaken.

Tijdens de zitting van de gemeenteraad van 29 september 1902 wordt **Pieter Mestdach** uit Sint-Denijs-Westrem eenparig als hoofdonderwijzer aangeduid. Hij krijgt een jaarwedde van 1.200 frank en het kosteloos gebruik van het schoolhuis en de tuin. De bestuurder van de school krijgt 2 frank per leerling die recht heeft op kosteloos onderwijs. Dit moet volstaan om de eigenlijke schoolbehoeften te dekken. Voor de leerlingen die naai- en breiwerk volgen wordt een tegemoetkoming van 1 frank voorzien.

Vermits de financiële toestand van de gemeente niet rooskleurig is, laten de uit te voeren herstellingswerken aan de overheidsgebouwen op zich wachten. Bij het heraan nemen van de school hadden de schoolopzieners aanbevolen de school te laten herstellen en nieuw schoolmeubilair aan te kopen. Bij de overheid werd een aanvraag ingediend om een 'hulpgeld' te bekomen om de werken en de aankopen, geraamd op 600,17 frank, te kunnen betalen. Omwille van de slechte financiële toestand van de ge-

meente had het gemeentebestuur in 1902 de bijvoeglijke opcentiemen op de personenbelasting en de grondbelasting verdubbeld om de begroting in evenwicht te kunnen houden.

Op 28 september 1905 neemt pastoor Vallez ontslag en wordt hij opgevolgd door E.H. Leonard De Roo, die zijn intrek neemt in het schoolhuis bij onderwijzer Pieter Mestdach omdat de pastorie in een te slechte staat verkeert.

De schoolopzieners hadden reeds te kennen gegeven dat het aantal kinderen van de aangenomen school in de Beentjesstraat te groot was om door één leerkracht te worden onderwezen, een materie die zeer gevoelig lag bij de pas aangestelde pastoor De Roo. Onmiddellijk na zijn aanstelling alhier gaat hij met het gemeentebestuur onderhandelen en gaat zelf op zoek naar een stuk grond waarop hij een klooster en meisjesschool wil laten oprichten.

Vermits de pastoor op zoek gaat naar een terrein voor de oprichting van een nieuwe school vindt het gemeentebestuur dat hierdoor *het verplaatsen der speelpleinen niet meer zou nodig zijn*. Men heeft trouwens hiervoor geen geld meer vermits *hare kas teenemaal is uitgeput door het herstellen der pastorij die den andere pastoor geheel had laten vervallen en die om zoo te zeggen onbewoonbaar geworden was, herstellingen die meer dan elf honderd franken hebben gekost*.⁸³

De opeenvolgende negatieve rapporten van de schoolopzieners over de slechte toestand van de school konden niet zonder gevolg blijven en op 5 september 1906 besluit de gemeenteraad *de veranderingen te brengen aanbevolen door de Heeren schoolopzieners, volgens het plan en bestek opgemaakt door den Heer Van den Heuvel gezworenen landmeter te Nevele hierbijgevoegd en vraagt dat de Staat volgens het schrijven van den Heer Gouverneur door een bijzondere toelage in de uitgaaf tusschen komen. Verder verzoekt den raad ten einde werk te verschaffen aan de ambachtslieden der gemeente de verschreven werken in regie te mogen uitvoeren*.⁸⁴

In het voorjaar van 1908 was men echter aan de geplande werken nog niet begonnen.

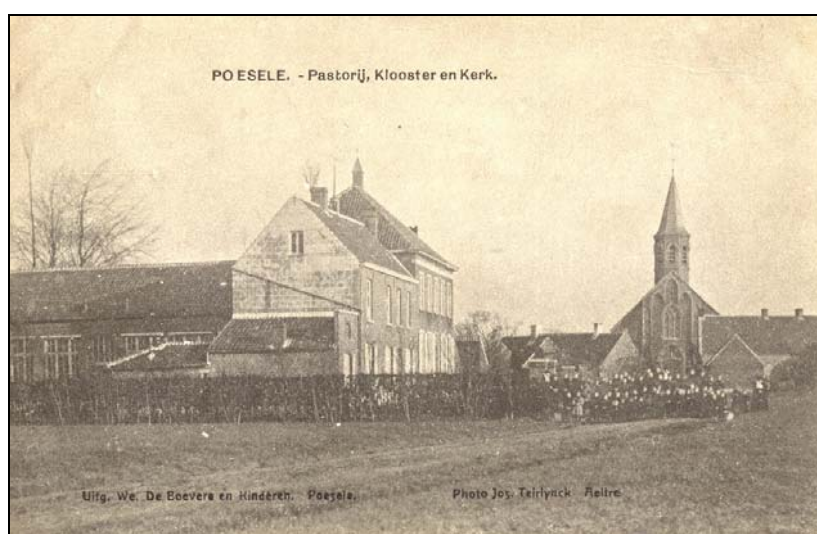
⁸³ G.A.N., Beraadslagingen van de gemeenteraad van Poesele, zitting van 20 februari 1906.

⁸⁴ G.A.N., Ibidem, zitting van 5 september 1906.

VII DE OPRICHTING VAN EEN MEISJESSCHOOL (1909)

Pastoor De Roo slaagt niet in zijn opzet om gronden aan te kopen en hij dient bij het gemeentebestuur een aanvraag in tot het oprichten van een klooster en een meisjesschool in de hof van de pastorie. De gemeenteraad reageert positief en laat in het verslag van 16 maart 1908 het volgende noteren: *Overwegende dat het onderwijs der gemeente veel te wensen laat uit reden van het programma door de schoolopzieners te veel is uitgebreit en het getal kinderen van beide geslachten die de school bijwonen te groot is, overwegende dat de inrichting eener meisjesschool een zeer groot nut voor de ingezetenen zal teweeg brengen.*

De raad besluit éénparig een deel van de grond van de hof van de pastorie ter beschikking te stellen van pastoor De Roo voor het bouwen van een meisjesschool voor een som die later door bevoegde prijzers zal bepaald worden, en zal in het onderwijs tusschen komen voor een som die de 425 fr. niet mag overtreffen.

Het pas opgerichte klooster met aanpalende schoolgebouwen in 1912.

Met giften ingezameld door pastoor De Roo op de parochie en bij enkele milde weldoeners⁸⁵ werden de nodige fondsen verzameld om tot de oprichting te kunnen overgaan. De werken werden uitgevoerd door aannemer Bruno Maes⁸⁶ uit Kanegem voor de som van 10.000 frank.

Op 9 september 1909 wordt de Vrije Meisjesschool bestaande uit twee klassen, een lagere meisjesschool en een bewaarschool door de gemeenteraad éénparig aangenomen voor een periode van tien jaar en geplaatst onder het bestuur van pastoor De Roo en de kloosterzusters Adrienne (Maria Verschuieren) en Constance (Clémence Van Wetter), beiden onderwijzeressen.

Marie Van Gele geeft in september 1909 haar ontslag als handwerklerares omdat er nu een vrije meisjesschool is opgericht, bestuurd door zusters, die eveneens geschikt zijn om de handwerklessen te geven. De jaarlijkse gemeentelijke tegemoetkoming voor de meisjes die recht hebben op gratis onderwijs zal in de toekomst worden uitbetaald aan de meisjesschool.

Alle goede wil ten spijt kreeg de kloosterschool in het begin toch af te rekenen met financiële problemen. De staatstoelagen waarop de aanneembare school recht had, kwamen niet bij de zusters terecht en een deel van de installatiekosten was bij de opening van de meisjesschool nog niet betaald.⁸⁷ Toen men uiteindelijk een eerste schijf van 1.360 frank ontving voor het werkjaar 1909-1910 eiste pastoor De Roo dat dit bedrag werd betaald aan de gemeente voor het deel van zijn tuin die aan de school werd afgestaan zodat de zusters verplicht waren te leven van de giften die ze ontvingen van de gelovigen en enkele weldoeners.

⁸⁵ Bij de lijst van de weldoeners vinden we onder meer de juffrouwen Loontjes en Mw. De Brabander en Mw. Lampaert uit Nevele en juffrouw Marie Wittock, een tante van zekere zuster-overste Jeanne. Na het overlijden van Marie Wittock kwam een deel van haar meubels die aan Zr. Jeanne toekwamen in Poesele terecht. (Verslag stichting – archief Zusters van de H.Vincentius, Deftinge)

⁸⁶ Drie zusters van Bruno Maes, de zusters Gerarda, Anna en Rosa waren kloosterzusters in de kloostergemeenschap van Deftinge. (Verslag stichting – archief Zusters van de H.Vincentius, Deftinge)

⁸⁷ ... *het geld kwam toe in de Gemeente en ... die bazen waren niet gepresseerd om ons dit ter hand te stellen.* (uit: Verslag stichting – archief Zusters van de H.Vincentius, Deftinge)

De kleuterklas van de meisjesschool van Zuster Amelberga (Victorie Casteleyn) in 1911. Foto genomen op de speelplaats van de jongensschool. Het meisje met het bordje is Anna Van Doorne uit Nevele Veldeken.

Op 4 oktober 1909 werden klooster en schoollokalen door deken Bruteyn van Nevele ingewijd. Eerwaarde moeder Laurentia, algemene overste van Deftinge, had aan de nieuwe school drie zusters toegestaan die blijkbaar onmiddellijk op de sympathie van het grootste deel van de bevolking konden rekenen.⁸⁸ Het waren moeder-overste Clémence Van Wetter (Zr. Constance) 44 jaar en komende van Zegelsem; onderwijzeres Marie-Catherine Verschuere (Zr. Adrienne), 26 jaar en komende van Temse en *kokesse* Zoë Cranskens (Zr. Gratiana), 27 jaar, en komende van Ronse.

Met de oprichting van de kloosterschool werd hier ook het gemengd onderwijs ingevoerd. De kleuterklas was gemengd en in de andere klas zaten jongens en meisjes van het 1ste, 2de en 3de studiejaar samen met de meisjes van het 4de, 5de en 6de studiejaar. De jongens gingen vanaf het 4de studiejaar naar de jongensschool.

⁸⁸ DE MEULEMEESTER M.CsSR, *De congregatie van de zusters van St.-Vincentius te Deftinge*, Leuven, 1952, blz. 182.

In het voorjaar van 1910 wil pastoor De Roo dat er een scheidingsmuur gebouwd wordt tussen het klooster en de pastorie. De muur kostte 410 frank en werd betaald in goudstukken van 20 frank op kosten van het moederklooster.

In zijn zitting van 11 oktober 1910 stemt de gemeenteraad toe in de verkoop van een tweede stuk grond, dat eveneens deel uitmaakt van de pastoretuin, voor de som van 500 frank *om de speelpleinen te vermeerderen die te klein zijn in evenredigheid der kinderen die de school bijwonen; overwegende dat den heer pastoor vraagt om zijnen hof te verminderen daar den onderhoud ervan te groot en te kostelijk is.*

*De meisjes en jongens van de zes studiejaren van de meisjesschool van Zuster Adrienne (Marie Verschueren) in 1911.
Foto genomen op de speelplaats van de jongensschool.*

Onmiddellijk na het oprichten van de school werd hier het schoolsparen ingevoerd. Odile De Meulenaere (°Poesele 23.09.1902 - †Moline, Verenigde Staten, 13.11.1994) bezat een *Renteboekje* dat aanving in 1910 bij de *Lijfrente Maatschappij Vooruitzicht* te *Poesele bij Nevele*, aangesloten bij de *Algemeene Spaar- en Lijfrentekas* onder het nummer 4591.

Begin 1914 komen de zusters in opspraak door *duivelsche uitvindingen, laster en bedrog van een verdwaalde*. De zusters Adrienne en Gratiana

verlaten Poesele en het klooster komt vanaf 22 april 1914 onder het gezag van Moeder Arnolda. Nauwelijks 4 maanden later brak de Eerste Wereldoorlog uit.⁸⁹

VIII HET ONDERWIJS TIJDENS DE EERSTE WERELDOORLOG (1914-1918)

De leerplicht tot veertien jaar werd in België in 1914 ingevoerd en zou pas na de Eerste Wereldoorlog werkelijk van kracht worden. Voordien waren de ouders, vooral op het platteland, gemakkelijk geneigd hun kinderen van school te houden. Als er veel werk was op het veld waren de schoolbanken in de dorpsschooltjes dikwijls maar zeer matig bezet.

De oprukkende Duitse troepen hadden in de nazomer van 1914 een deel van de bevolking op de vlucht gejaagd. Eenmaal de rust was teruggekeerd onder het Duitse militair bestuur normaliseerde de toestand zich vanaf begin 1915 en konden de lessen opnieuw worden hervat.

Tijdens de gemeenteraadsvergadering van 17 december 1915 kwam een oud zeer weer de kop opsteken: het al of niet aanvaarden van de schoolkinderen uit de omliggende gemeenten. Het gemeentebestuur had blijkbaar te kennen gegeven geen kinderen meer te aanvaarden van de Nevelse wijk Kerrebroek maar de voorzitter van het burgerlijk beheer van Oost-Vlaanderen liet weten dat *de kinderen van de wijk Kerrebroeck, gemeente Nevele, bij gunste in de aangenomen scholen moeten aanvaard worden. De raad besluit als volgt: Overwegende dat inderdaad de kinderen van de wijk Kerrebroeck veel verder van de school hunner gemeente verwijderd zijn dan deze van Poesele. Gezien dus art. 13 lid 5 der nieuwe schoolwet. Besluit: Van de gemeente Nevele een vergoeding te eischen van 18 franken per leerling en per jaar.*

Door de schoolwet van 19 mei 1914 werden de gemeenten verplicht om een kosteloze dienst voor medisch toezicht in te richten. Dit hield o.a. in dat een geneesheer elk kind eenmaal per schooljaar moest onderzoeken. De school moest maandelijks bezocht worden en tweemaal per jaar dienden de schoolgebouwen en het meubilair onderzocht. De leerkrachten

⁸⁹ Verslag stichting – archief Zusters van de H.Vincentius, Deftinge.

konden vragen sommige kinderen meerdere malen te onderzoeken indien ze dat nodig achtten.

In Poesele was aan deze verplichting nog geen gevolg gegeven en men werd door de Duitse bezetter hierop attent gemaakt. In zijn raadsvergadering van 27 december 1916 besloot de gemeenteraad om het kosteloos geneeskundig toezicht in de beide scholen in te voeren; dit in uitvoering van de verordening van het *Generalgouvernement* van 21 juli van hetzelfde jaar. Dokter Vander Stichelen wordt benoemd tot geneesheer-opziener van de beide aangenomen scholen.

Belgische soldaten herstellen de ramen van de kleuterklas van de kloosterschool in november 1918.

In 1917 en 1918 werden de beide scholen en de zondagschool gedurende verscheidene dagen of weken gesloten door de Duitsers om dienst te doen als logement voor de soldaten.⁹⁰

Toen de gevechten aan het kanaal van Schipdonk in oktober 1918 in alle hevigheid losbarstten, sloeg de bevolking opnieuw op de vlucht. De kloosterlingen waren in hun klooster gebleven maar ze moesten uiteindelijk toch vluchten toen de Duitsers gifgasbommen gebruikten en het klooster en de schoollokalen in gebruik werden genomen door de geallieerde troepen.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog ontvingen de behoeftige Poeselse families hulpgoederen afkomstig uit het Amerikaanse plaatsje Eddyville (Iowa). Deze bevoorrading werd georganiseerd door de Commission for Relief in Belgium waarvan de latere Amerikaanse president Herbert Hoover (1929-1932) voorzitter was. Zuster Bernardine (Elodie Tips) poseert hier eind 1918 met haar kleuterklasje met een dankbetuiging aan de Amerikaanse weldoeners.

⁹⁰ BOLLAERT A., Twee getuigenissen over de grote oorlog: notities over de gebeurtenissen in Poesele tijdens de Eerste Wereldoorlog opgetekend door de gemeentebtenaar Jules De Meulenaere en pastoor Leonard De Roo, *Het Land van Nevele*, 2003, afl. 4.

Zuster Arnolda (Valerie Verdonckt) en de meisjes van de kloosterschool bleven ook niet achterwege in hun dankbetuigingen aan de milde schenkers van Eddyville.

Ze vonden een onderkomen in Kanegem bij de onderpastoor. Drie van de vier zusters werden zwaar ziek. Ze werden op een strozak gelegd in een van de kamers van de onderpastorie. Enkel Moeder Arnolda (Valerie Verdonckt) ontsnapte aan de ziekte. Vermits de onderpastorie volledig bezet was sliep zij samen met de meid van de onderpastoor in de aardappelkelder op een bussel stro. Een Franse legerarts diende de zieke zusters de nodige medicijnen toe en op 12 november werden ze door een Armeense dokter in een Amerikaanse auto terug naar Poesele gebracht. Het klooster was er ingenomen door soldaten. De schoollokalen waren zo erg beschadigd dat het onmogelijk was om er de lessen opnieuw op te starten. Het dak van de gebouwen was doorschoten, de plafonds waren gedeeltelijk ingevallen, de scheidingsmuur tussen de beide klassen was vernield, de ramen waren verwrongen en alle ruiten waren stuk. Drie obussen hadden de klassen geraakt en in de onmiddellijke omgeving van de school werden 125 obuskraters geteld. Na de wapenstilstand hielpen de soldaten bij het

opruimen van het puin en werd de schade zo goed als mogelijk hersteld zodat eind december de klassen konden heropend worden.⁹¹ In de Beentjesstraat waren ook de lokalen van de gemeenteschool onbruikbaar.⁹²

De onderwijzerswoning van Pieter Mestdach kreeg in oktober 1918 een voltreffer te incasseren die de keuken en het washuis van de woning en het soephuis (de lokale gevangenis) met de grond gelijk maakte. We zien hem hier samen met zijn echtgenote en enkele kinderen tussen hetgeen nog restte van beide gebouwen.

⁹¹ Verslag stichting – archief Zusters van de H.Vincentius, Deftinge. Volgens DE MEULEMEESTER M.CssR (blz. 206) waren de zusters in Poesele terug op 5 november.

⁹² *De Landwacht-De Gentenaar-De Kleine Patriot*, 40ste jaar nr. 277, woensdag 4 december 1918 (Universiteit Gent).

Ook de jongensschool bleef niet achter in zijn dankbetuigingen aan Eddyville. Hier poseren ze voor de zwaar beschadigde onderwijzerswoning. Van links naar rechts herkennen we op de eerste rij: Frans Dhaenens (groetend), Cornelis, Adiel Madou, August Deolet, Adiel Van Huffel, Joris Van de Walle en Albert Mestdach. Op de tweede rij: Gerard Mestdach, Alfred Deolet, x, Adiel Van Wonterghem, Omer Van Wonterghem, Jules De Keyser (met Amerikaanse vlag), Aimé Deolet, x, x, Maurice Campe, Adriën Van der Vennet en onderwijzer Pieter Mestdach. Op de derde rij: Verbeke, Van de Walle, x, Gerard De Boever, Omer De Boever, Van Huffel, August Afschrift, Achiel Van Wonterghem, Raymond De Clercq, Omer De Ruyck, Irené Campe, Jules Van Wonterghem en x. Op de laatste rij: Gustaaf Van de Walle, Alfons Van Parijs, Adiel Coen, Camiel De Fauw, Omer Van der Plaetsen, Camiel De Keyser, Aloïs Van Quickenborne, Remi Saelens, René Van Oost, Adhemar Mestdach, x en Eduard De Deurwaerder.

IX HET ONDERWIJS TIJDENS HET INTERBELLUM

Op 5 maart 1919 haalt Poesele het provinciale nieuws omdat, blijkbaar in tegenstelling tot de meeste gemeenten, de schoolgebouwen hier nog niet hersteld zijn. De fusiekrant *De Landwacht-De Gentenaar-De Kleine Patriot* had een schrijven hierover ontvangen: *Poesele – Het onderwijs – Men*

*schrijft uit deze gemeente dat sedert October aldaar nog geene school is gedaan en dat de kinderen er van 's morgens tot 's avonds op straat loopen. Het schoolgebouw werd gebombardeerd. Kan men het niet in staat stellen om het bruikbaar temaken, over dat het gaat?*⁹³

Het leren rekenen en het leren lezen en schrijven bleef tot na de Eerste Wereldoorlog de belangrijkste taak van het volksonderwijs. In 1920 kon 79 % van de inwoners in Oost-Vlaanderen zich geletterd noemen tegenover een nationaal gemiddelde van 89 %. Oost-Vlaanderen had dus nog heel wat achterstand op te halen. Over het algemeen waren de onderwijzers van de volksschooltjes minder goed opgeleid, in tegenstelling tot de scholen voor de meer gegoeden uit de stad, met als gevolg dat er minder kinderen school liepen. Dit had vooral te maken met de slechte sociaal-economische situatie van de plattelandsbewoners: velen probeerden kleine gezinsinkomens nog steeds te compenseren door de kinderen te laten meewerken. Dit had natuurlijk een vicieuze cirkel als effect: de slecht opgeleide kinderen zouden op die manier uiteraard nooit op de sociale ladder omhoog kunnen klimmen.⁹⁴

De kleine leefgemeenschap van Poesele kon sinds de bouw van de jongensschool in de Beentjesstraat echter wel steeds rekenen op goed opgeleide en gemotiveerde onderwijzers en onderwijzeressen. We stellen echter vast dat, na het burgemeesterschap van Jan-Francies De Mulder, het vooral de lokale overheid is die aarzelt om financieel tussenbeide te komen. Het is wel niet duidelijk of het hier werkelijk gaat over geldgebrek of gebrek aan interesse.

Het geneeskundig toezicht dat na het vertrek van de Duitse bezetter was stopgezet, wordt tijdens de gemeenteraadszitting van 23 augustus 1921 opnieuw ingesteld. Er wordt een kosteloze dienst voor medisch schooltoezicht opgericht. Dokter Steyaert uit Nevele wordt als geneesheer aangesteld en ontvangt hiervoor 3 frank per leerling. Hiervoor dient hij de school maandelijks te bezoeken en elk kind te onderzoeken dat in de school wordt opgenomen.

⁹³ *De Landwacht-De Gentenaar-De Kleine Patriot*, 41ste jaar nr. 54, 5 maart 1919 (Universiteit Gent).

⁹⁴ DE BEUKELEER K., *Traditionele volkse feestcultuur en modernisering. Het platteland rond Gent ca.1860-ca.1940* (onuitgegeven licentiaatsverhandeling U.G).

Vanaf 1 mei 1923 wordt dokter Daniël Coene benoemd tot *koepokinenter* voor een periode van vijf jaar. Later wordt hij ook verantwoordelijk voor het medisch schooltoezicht. De samenwerking met Dr. Coene loopt niet steeds van een leien dakje en hij wordt door de raadsleden vermaand omdat hij het maandelijks medisch toezicht niet vervult. In augustus 1925 belooft hij zijn dienst volgens de Wet te volbrengen. Tijdens het schooljaar 1931-1932 verzuimt de dokter opnieuw het medisch schooltoezicht en de Poeselse raadsleden brengen de gouverneur hiervan op de hoogte maar het volgende schooljaar doen zich dezelfde problemen opnieuw voor.

*Onderwijzer Adhemar
Mestdach in 1931*

Na het overlijden van Dr. Coene buigt de gemeenteraad zich op 13 december 1938 over zijn opvolging. Dr. Johannes, Pieter, Leonard Wannyn (°Gent 2.06.1908 - †Deinze 12.10.2007) wordt tijdens de zitting tot geneesheer-opziener van de kloosterschool verkozen met 4 stemmen tegen 2 voor Dr. Pr. Steyaert.

Het gemeentebestuur nam de schoolplicht ernstig en regelmatig werd dan ook het schoolverzuim aangepakt. Frans Vlaemynck liep op 17 december 1924 bij de Correctionele Rechtbank te Gent een veroordeling op voor *avoir utilisé le travail d'un enfant pendant les heures de l'école*. Felix Van de Voorde en Theophiel De Vrieze werden tussen 1920 en 1933 door de Nevelse Politierichtbank driemaal veroordeeld tot het betalen van een boete voor een overtreding op de schoolwet. Francies Verstuyf werd op 6 november 1934 te Nevele gedagvaard voor identieke feiten maar werd vrijgesproken. Het volgende jaar kreeg August De Keyzer van de Nevelse Politierichtbank een boete wegens het schoolverzuim van één of meerdere van zijn kinderen.⁹⁵

⁹⁵ G.A.N. Inventaris archieven van Poesele 1.87, Register van vonnissen en overtredingen 1900/1923 e.a.

In de raadszitting van 12 april 1922 beslist het gemeentebestuur om toe te treden tot het *Intercommunaal Fonds voor de meest begaafden* waartoe ook Nevele, Aalter en enkele omliggende gemeenten reeds behoren. Als leden van de schiftingscommissie worden Pieter Mestdach en Valerie Verdonckt (Zr. Arnolda) voorgedragen. De gemeente zal hiervoor jaarlijks een bedrag in zijn begroting opnemen. In december 1935 wordt een nieuwe schiftingscommissie voorgedragen bestaande uit Dr. Daniël Coene uit Nevele, en onderwijzer Adhemar Mestdach en onderwijzeres Celine Van Hoorde (Zr. Lambertine) uit Poesele.

In 1931 komen er 35 leerlingen uit Nevele naar de Poeselse scholen (17 naar de jongensschool, 11 naar de meisjesschool en 7 naar de bewaarschool). Het zijn allen kinderen die dicht bij de scholen van Poesele wonen dan die van Nevele. Om die reden heeft het Poeselse gemeentebestuur een onkostennota naar zijn Nevelse collega's gestuurd van 576 frank voor de schoolbehoeften en het medisch toezicht, verdeeld als volgt: voor de jongensschool 17 leerlingen aan 14 frank = 238 frank, voor de meisjesschool 11 leerlingen aan 25 frank = 275 frank en voor de bewaarschool 7 leerlingen aan 9 frank = 63 frank.

De onderwijzerswoning van de jongensschool in 1938.

Het schepencollege van Nevele laat weten dat zij slechts een vergoeding willen betalen van 10 frank per leerling wat neerkomt op 350 frank. Slechts weinig Poeselse kinderen, gaan elders naar school. Meestal gaat het om meisjes van gegoede families die op internaat gaan (tot zelfs in Wallonië). Deze situatie bleef bestaan tot het midden van de twintigste eeuw.

Poesle, den 12-12 1931.

VERGADERING
VAN DEN
GEMEENTERAAD

Wet van 30 Maart 1836.

ART. 64. — De raad mag geene beslissing nemen indien de meerderheid zijner leden in diensting niet aanwezig is.
Nochtans, indien de vergadering tweemaal is bijeengeroepen geworden zonder het betroefd getal te bereiken, zal zij, na een nieuwe en laatste bijeenroeping mogen beraadslagen, welke ook het getal der aanwezige leden moge zijn, op de voor de derde maal op de dagorde gestelde voorwerpen.

Het Kollege van Burgemeester en Schepenen noodigt
Mijnheer De Burgemeester
uit om te vergaderen in de Raadzaal, op Woensd. dag,
den 16 December aanstaande, te 3 ure
na. middag.

DAGORDE:

1. *Ontslag van de heer Pieter Frans Mestdach als onderwijzer der aangenomene jongensschool.*
2. *Aanwende van Mr. Adhemar Mestdach als onderwijzer aan de aangenomene jongensschool, door het schoolkollege als dusdanig benoemd.*
3. *Verkiezingen*
4. *Stifting van de bepaalde openbare*
5. *leening van geroofte naar zijn ambteling.*

OP BEVEL:
De Sekretaris, *d.d.*
Maeswring

Burgemeester en Schepenen,

41 n. — Schiedamsche Waereth.

Agenda van de Poeselse gemeenteraad van 12 december 1931 met als dagorde het ontslag van Pieter Mestdach en de aanstelling van zijn zoon Adhemar als onderwijzer van de aangenomen jongensschool.

Tijdens de lente van 1924 dienden enkele veranderingen uitgevoerd aan de schoollokalen van de jongensschool, op advies van de schoolopziener, maar de gemeente vraagt om deze uit te stellen tot het volgende jaar omwille van de slechte toestand van de gemeentekas.

Pieter Mestdach gaat op pensioen op 31 december 1931. Vanaf 1 januari 1932 wordt hij opgevolgd door zijn zoon **Adhemar Mestdach**.

Net als in vele omliggende gemeenten neemt Pieter Mestdach als onderwijzer in maart 1931 het voortouw om afgevaardigde te worden van de in Nevele opgerichte Bond der Kroostrijke gezinnen. Vanaf 1933 zou de *Bond* onder zijn bestuur een autonome Poeselse afdeling worden.

Met vier stemmen voor (De Boever, Ranson, Verstuyft en Van Huffel) en drie stemmen tegen (De Mulder, Van Parijs en De Muyt) beslist de gemeenteraad op 25 april 1933 om vanaf 1 mei Pieter Mestdach, gezien hij geen onderwijzer meer is, 100 frank per maand huurgeld te doen betalen voor het bewonen van het schoolhuis. Deze beslissing wordt echter op 28 juni van hetzelfde jaar door de provinciegouverneur vernietigd.

De kinderen van de jongensschool tijdens een wandeling aan de brug van Varizele over de Poekebeek.

Met de komst van een meisjesschool ging de kwaliteit van het onderwijs voor de meisjes er gevoelig op vooruit. Na het zesde studiejaar gingen of mochten⁹⁶ steeds meer meisjes verder studeren en trokken ongeveer twee kilometer verder naar de St.-Vincentiuschool van Nevele waar ze de Franse taal aanleerden.

Aan het klooster werd, onder het bestuur van moeder-overste Christiana (Augusta De Roover), in 1923 een derde klas bijgebouwd. Nu er drie klaslokalen beschikbaar waren, werden die als volgt ingedeeld: een gemengde kleuterklas, een gemengde klas voor jongens en meisjes van het 1ste, 2de en 3de studiejaar en een meisjesklas voor het 4de, 5de, 6de, 7de en 8ste studiejaar.

Sinterklaas, Zwarte Piet en een engel op bezoek bij de kinderen van de kloosterschool midden de jaren dertig van vorige eeuw.

Op vraag van de moeder overste wordt door de gemeente op 16 september 1932 een toelage van 200 frank toegestaan voor het inrichten van een vierde graad in de meisjesschool.

⁹⁶ Niet iedereen mocht blijkbaar verder studeren te Nevele. Dit was enkel weggelegd voor de beste leerlingen en dit gebeurde met de goedkeuring van de pastoor en meestal ook van de wereldlijke overheid.

Pastoor Moens en de zuster van het klooster in 1934.

X HET ONDERWIJS TIJDENS DE TWEEDE WERELDOORLOG

Op dinsdag 14 mei legde een eenheid van het Belgisch leger beslag op de drie klassen van de kloosterschool en werden de kinderen naar huis gestuurd. Dagelijks zijn er troepenwisselingen in de schoollokalen. De situatie wordt met de dag grimmiger en de zusters houden zich schuil in de kelder van het klooster. Tussen 25 en 27 mei werd te Poesele in de omgeving van de Poekebeek hevig gevochten. Tijdens deze korte tijdspanne sneuvelden op Poesels grondgebied zeker acht Duitse soldaten en veertien Belgische soldaten en vielen tientallen gewonden. Gedurende deze dagen werd de kloosterschool in beslag genomen door de Rode Kruiseenheid van luitenant-dr. De Waele.⁹⁷ Naast de gewonde soldaten vonden ook veel vluchtelingen er tijdelijk een onderkomen.

⁹⁷ BOLLAERT A., VAN DAMME T., Poesele tijdens de meidagen 1940, Theo Van Damme, een Rode Kruis-soldaat in de frontlinies, vertelt. *Mensen van Toen*, 2000, jg. 10, afl. 2.

Op zondag 26 mei zijn de beschietingen zo heftig dat niemand zijn schuilplaats nog durft te verlaten. In de nacht van 26 op 27 mei werd een klas geraakt en liep ook de aanpalende pastorie heel wat schade op. De zusters beslisten om op de ochtend van 27 mei naar Poeke te vluchten. Ze waren nauwelijks vertrokken toen de eerste Duitse soldaten op het dorp aankwamen.

Bij de afkondiging van de overgave van België de volgende dag keren ze naar hun klooster terug dat nu overspoeld werd door vluchtelingen op zoek naar een schuilplaats voor de nacht.

Tijdens de maanden juni en juli nam de Duitse bezetter twee van de drie klassen in beslag. Toen de klassen na de zomervakantie herbegonnen had een boerenfamilie zijn intrek genomen in de school zodat men zich verplicht zag les te geven onder het schuilhuis. Op bevel van de schoolinspectie werden de bezette klassen ontruimd en kon het normale schoolleven opnieuw zijn gang gaan.⁹⁸

Kaart van Poezele uit de jongensschool die duidelijk de sporen draagt van ontplofte projectielen

⁹⁸ Gebeurtenissen tijdens de oorlog 1940-45, Klooster Poezele – archief Zusters van de H.Vincentius, Deftinge.

De jongensschool in de Beentjesstraat had meer te lijden onder het oorlogsgeweld. De enige klas was door talrijke mortierinslagen zwaar beschadigd. Vermits de nodige middelen ontbraken om tot de herstelling te kunnen overgaan, besloot meester Mestdach les te geven in zijn woning totdat de school hersteld was.

1942 - de noodklas van de jongensschool.

Linkse rij: Albert De Witte en Noël Van Heirzeele, René Van Heirzeele en Gilbert De Volder, André Cocquyt en Carlos Van Braeckel, Gerard Dhont en Roger Deolet, Antoine Deolet en x, André Wulteput en René Bollaert, Gerard Verstuyft en Gilbert De Volder. Rechtse rij: Firmin Rogge en Marcel Brusseel, Antoine De Nobele en Laurent De Grootte, Marcel Van Huffel en x, Roger Van Lerberghe en Roger Van Oost, Daniël Vlaemynck, Emiel Van Lerberghe en Laurent De Vreese.

In opvolging van Dr. Wannyn werd Dr. J. Haverbeke, geneesheer te Nevele, vanaf 1 november 1944 aangesteld als Medisch Schoolinspecteur in de aangenomen meisjesscholen.

XI DE NAOORLOGSE PERIODE (1945-1962)

De sterke toename van het aantal leerlingen in het secundair onderwijs na de Tweede Wereldoorlog zorgde voor problemen in het vrij (katholiek) onderwijs en het officieel onderwijs. Het vrij onderwijs voelde zich financieel tekort gedaan terwijl het officieel onderwijs kampte met structurele problemen omdat het minder scholen had. Het vrij onderwijs zag zich verplicht een hoger inschrijvingsgeld te vragen dan het officieel onderwijs doordat het vrij middelbaar onderwijs niet werd gesubsidieerd. De tweede schoolstrijd barstte los rond 1950 en bereikte in 1955 een hoogtepunt toen de socialistische minister Leo Collard via een wet probeerde de 'vrijheid' van de katholieke scholen in te perken. Na maandenlang (straat)protest werd in 1958 een vergelijk gevonden tussen de grote partijen (katholiek, liberaal, socialist) in een 'Schoolpact' waarin het inschrijvingsgeld in het secundair onderwijs werd afgeschaft. Sedertdien geldt de schoolvrede. Het schoolpact erkent het bestaan van de twee grote onderwijsnetten in België en waarborgt ze de bestaanszekerheid hiervan door middel van dotaties of subsidies. De twee netten bestaan uit het *officieel onderwijs*, waarbij de overheid de *inrichtende macht* is, en het *vrij onderwijs* met een *vrije particuliere inrichtende macht*. De *vrije* scholen behoren grotendeels tot het *katholieke* onderwijs, maar er bestaan ook andere scholen zoals protestantse scholen, methodescholen en vrijzinnige scholen.⁹⁹

Op het hoogtepunt van de schoolstrijd richtte gemeenteraadslid Julien Van Wonterghem, vader van het grootste gezin in Poesele, op 14 maart 1955 een schrijven aan de gemeenteraad van Poesele. De brief werd door de Poeselse raad behandeld op zijn zitting van 14 maart 1955 (dezelfde dag). Bij het begin van de raadszitting geeft hij onderstaande brief af aan de voorzitter en vraagt hij vooraf het woord bij ordemotie. De voorzitter vraagt de leden of er hiertegen op- of aanmerkingen zijn en zij antwoorden *dat het voor hen goed is* waarop Van Wonterghem de raadszaal verlaat.

Mijnheer de Burgemeester,

Om te protesteren tegen het voorgenomen schoolontwerp van minister Collard.

Van Wonterghem Julien, gemeenteraadslid, komt op tegen het voorgenomen nieuw schoolontwerp van de huidige Regering.

⁹⁹ [nl.wikipedia.org/wiki/Schoolstrijd_\(België\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Schoolstrijd_(België))

Vraagt eerbiedig van de gemeentevrijheid, vooral het recht voor de gemeenten, zelfstandige leerkrachten te benoemen voor hun scholen.

Vraagt de staatstoelagen in de bedrijfskosten van de vrije onderwijsinrichtingen.

Verzoekt de Minister van Binnenlandse Zaken de gemeentelijke autonomie daadwerkelijk te verdedigen.

Verzoekt de gemeenteraad, deze motie te aanvaarden.

Get.: Van Wonterghem J.

In afwezigheid van het raadslid verleent de gemeenteraad gunstig advies aan zijn schrijven.

Eind februari 1957 ontstond misnoegdheid bij de ouders van de schoolgaande kinderen in de jongensschool omdat de gemeenteraad beslist had om de oppervlakte van de speelplaats te halveren. De raad bevestigde hiermee een beslissing van de C.O.O. van 13 januari, die besloten had om dit deel van de speelplaats te verhuren. Om zijn beslissing te motiveren haalde de Armenraad aan dat dit stuk land, stilzwijgend als tuin in gebruik was genomen door het schoolhoofd van de Jongensschool. Dit was ooit zo geweest maar omdat op een zeker moment de speelplaats te klein dreigde te worden werd dit stuk grond toegevoegd aan de speelplaats.

In de loop van 1958 wordt een deel van de schoolkoer vernieuwd. In de zomer van 1959 worden de laatste 66 m² vernieuwd.

Twee jaar later, na het schooljaar 1960-1961 viel het doek definitief over de jongensschool. Er waren toen nog 13 jongens voor 3 studiejaren: 4 kinderen in het 4de studiejaar, 3 in het vijfde en 6 in het 6de studiejaar. De laatste zes die hun studies volledig afmaakten in de jongensschool waren: André Bollaert, Astère Coen, Norbert De Smul, Jos Mestdach, Luc Rutsaert en Stefaan Robijt.

De gemeente weet niet goed wat aanvangen met de schoolgebouwen en het woonhuis. Net als destijds bij zijn vader wil het gemeentebestuur meester Adhemar Mestdach een huurgeld opleggen voor het bewonen van het schoolhuis omdat hij op die plaats geen les meer geeft. Ook deze maal wordt de gemeenteraadsbeslissing door de gouverneur vernietigd. Als meester Mestdach in 1965 de schoolwoning verlaat, neemt het schepencollege in zijn zitting van 26 juni een principbeslissing om het gebouw ofwel te verhuren of te verkopen. In zijn zitting van 21 augustus stelt het college de Nevelse notaris Westerlinck aan voor de verkoop van het schoolhuis. Het onderzoek commodo et incommodo levert geen bezwaren

op maar de gronden waarop het schoolgebouw staan (perceel A 155a groot 11a90ca) blijken toe te behoren aan de Poeselse C.O.O.¹⁰⁰ zodat de geplande verkoop niet kan doorgaan. Met de C.O.O. wordt een aankoopovereenkomst gesloten en aan de hogere overheid wordt toelating gevraagd om het schoolgebouw te verkopen. Eens die toelating er is volgt een nieuw commodo et incommodo onderzoek van 1 tot 16 mei 1966 waarop geen opmerkingen werden genoteerd zodat de verkoop nu ongehinderd kon doorgaan. In de gemeenterekening van 1966 werd 561.384 fr. ingeschreven voor de verkoop van het schoolgebouw en werd 119.000 fr. ingeschreven voor de aankoop van de grond bij de C.O.O.

De priesters van meester Mestdach

Het katholieke Poesele telde onder zijn inwoners diverse vrouwelijke kloosterlingen maar nog nooit was er een inwoner uit het dorp priester gewijd. In een interview met dagblad Het Volk dat op zaterdag 9 september 1989 verscheen, vertelde meester Adhemar Mestdach dat Poesele een bolwerk van godsvrucht was en dat vooral de schoolgemeenschap hier haar steentje heeft bijgedragen in het uitdragen van die christelijke boodschap. Er ging geen dag voorbij zonder schoolkinderen in de mis en Poesele was ook de laatste parochie waar de Eucharistische Kruistocht, gevierd met een wekelijkse mis op donderdag, standhield. Hij vertelde ook graag en dikwijls over zijn drie priesters en was hierop enorm trots.

Pater Rene Sergeant

Zoals eerder vermeld liepen verscheidene kinderen van de omliggende gemeenten school te Poesele. Enkele kinderen kwamen uit Lotenhulle (Molenhoek) maar de meerderheid kwam uit Nevele (Veldeken en Kerre-

¹⁰⁰ Commissie Openbare Onderstand, de voorloper van het huidige O.C.M.W.

broek). De eerste oud-leerling van meester Mestdach die priester werd gewijd was **René Sergeant** uit Lotenhulle. Hij werd op 21 september 1941 te Leuven priester gewijd en deed op 5 oktober een plechtige dankmis te Poesele. Hij zou later als missionaris van Scheut actief zijn op de Filipijnen van 1946 tot aan zijn dood. Hij overleed, na een langdurige ziekte, in Manilla op 20 maart 2007.

E.H. Roger Dhont samen met paus Johannes-Paulus II in Rome

Daarna volgde **Roger Dhont** uit Nevele. Hij werd priester gewijd te Leuven op 15 september 1955. Hij trok als redemptorist naar het Groot Seminarie te Rome en was een tijdlang zondagspastoor in één van de vele parochies die de Eeuwige Stad telt.

E.H. Adelin Cathoir

De derde priester was **Adelin Cathoir**, geboren in Essen maar in Poesele opgegroeid. Deze Saleziaan werd priester gewijd in Leuven op 13 september 1969 en deed op 28 september zijn plechtige eremis in Poesele. Hij was o.a. pastoor te Hechtel-Eksel en Peer. Sinds enkele jaren is hij de dorpsherder van de St.-Dyonysiusparochie van Sint-Denijs-Westrem.

Gemeente } Toesele
Stad }
Lager Onderwijs
Schooljaar 1945-1946
Aangen.gemengde School
Bestuurd door _____
Schoolboekje
Maandelijksche Bulletin
overeenkomstig de ministerieele onderrichtingen
in het rondschrjven van 15 Juli 1921.
Toebehoorende
aan Mariette Lievens.
leerling (e) van de Hoogste klas, 6^e leerj.

KIND,
Is dit bulletin voor u een reden om
beschaamd of fier te zijn ! Verwijt uw
geweten u niets ?

Schrijver : A. DEHON, leeraar te Bergen.

Schoolboekje eigendom van Mariette Lievens van het schooljaar 1945-1946

Midden de jaren vijftig van vorige eeuw bevond de speelplaats van de kloosterschool zich in een erbarmelijke toestand. *In de wintertijd is deze speelplaats in een ware modderpoel herschapen en bij zomertijd krijgen de kinderen massa's stof te slikken*, aldus zuster-overste Monique (Celesta Van Laecken) in een brief aan het gemeentebestuur in oktober 1956. Door de schoolinspecties was er al verscheidene malen op aangedrongen om deze toestand te verhelpen, maar er was nog geen gevolg aan gegeven. In zijn zitting van 22 november 1956 merkt het gemeentebestuur op dat het volgens het bestaande schoolcontract enkel gehouden is tussen te komen om de verwarming, de klassenbenodigdheden en jaarlijks 1.200 frank voor het didactisch materiaal van de drie klassen te betalen. Gezien het schoolhoofd vraagt om voor 1/3 tussen te komen in de kosten van het plaveien van de speelplaats ($\pm 586 \text{ m}^2$) maar geen raming opgeeft van de eventuele kostprijs van de uit te voeren werken besluit het bestuur een gemeente-toelage van 20.000 frank toe te kennen.

Op 12 december 1955 ontving pastoor Smesman van de bisschoppelijke overheid de toelating om mis te lezen in de kapel van het klooster. Nadat deken De Pauw zich had vergewist of de nieuwe kapel in regel was met de liturgische voorschriften werd ze plechtig gewijd. Op dinsdag 17 april 1956 werd de eerste mis in de kloosterkapel opgedragen in aanwezigheid van de algemene overste van het moederklooster in Deftinge.

De kapel van het klooster: het altaar.

In 1957 kon op het nippertje een brand worden vermeden. Dit was het sein om in een versneld tempo enkele nodige moderniseringswerken uit te voeren. Er kwamen nieuwe vloeren in de klassen en de speelplaats werd helemaal opnieuw geplaveid.

Van 9 tot 12 oktober 1959 werd het gouden jubileum van het klooster gevierd met een hulde door de schoolkinderen, een plechtige dankmis in het klooster en een parochiale hulde in de kerk. Het geheel werd afgesloten op maandag 12 oktober met een dankmis ter intentie van de H.Vincentius-à-Paulo.

De opvoering van een toneelstukje in de kloosterschool in 1960 met ondermeer Hilde Mestdach, Dirk Cocquyt en Marcel De Waele.

Begin de jaren zestig werd het sanitair vernieuwd en werden de kachels vervangen door een moderne verwarmingsinstallatie. De klaslokalen kregen een opfrisbeurt en tafeltjes en stoelen kwamen in de plaats van de oude banken. In 1966 werden de oude ramen vervangen en werden nieuwe deuren geplaatst. De klaslokalen werden herschilderd en door het Poeselse aannemersbedrijf *Georges en Alfons Blancke* werd de speelplaats omgebouwd en kreeg ze een nieuwe omheining.

Een onderwijzeres die huwde moest tot in de jaren zestig van vorige eeuw haar job opgeven. Dit was ook het geval voor Marie-Louise Van der Eecken die op 17 augustus 1961 huwde te Vinkt met Roland Schoonaert. Ze werd er uitgewuifd door de Poeselse schoolkinderen. We herkennen ondermeer van links naar rechts: Stefaan Robijt, meester Adhemar Mestdach, Annie Rutsaert, Christine Mestdach, William Robijt, Luc Rutsaert, Norbert Galle, Hilde Mestach, Willy Mortier, André Bollaert, Jos Mestdach, x, Emiel Verstuyft, x, Luc Van Huffel, Rudy De Smul, Marc Van Huffel, Dominique Vlaemynck, Magda Vlaemynck, Linda Vlaemynck, Marc De Smul, Lutgarde Van Wonterghem, Linda Buysse, Marcel De Waele, José De Volder, Agnes De Witte, Godelieve Van Huffel, Raymonda Van de Voorde, Hilda Heyde en Christine Verstuyft.

Monika van Paemel over de kloosterschool van Poesele

De dorpsschool, twee klassen bij elkaar, een nonnetje met wangen als een blinkende appel, gewijde geschiedenis, en het proeflapje als voorbereiding voor de witte katoenen onderbroek waar ik nooit een fatsoenlijk kruis in zal breien, en die op de duur zo beduimd is dat ze alleen nog voor poetslap kan dienen! De processie waar ik als engeltje afgunstig ben op Johannes de Doper die in een schaapsvel mag meestappen.

(‘Poesele’ bijlage bij ‘Toen Poesele nog POESELE was’, Poesele, september 1983)

De school stond - staat - naast de pastorie die eveneens omgeven was met een boomgaard en een moestuin en een prieel waarin grote bossen blauwe hortensia's elkaar verdrongen. Het spel van licht en schaduw onder de bomen, de kleuren van de bloemen en het gekakel van het pluimvee is voor mij voorgoed verbonden met het dreunen van de kinderstemmen, de geur van natte jassen in de gang, en de wonderen van de wereld zoals die met de leerstof werd overgebracht. Alles was een verhaal.

In de school heb ik leren schrijven, de wereld en mezelf benoemen. Daarna zijn er andere scholen gekomen, grote fabriekachtige gebouwen waarin leerstof werd verstrekt, geen enkele heeft de levende leerschool van Poesele vervangen.

Verleden week bleef de trein in de buurt van Arnhem (Nederland) om een onbekende reden midden in het weiland stilstaan. In de verte zag ik een bakstenen gebouw dat op een school leek, ik hoorde het gebimbam van een klok en zag op het dak de klok heen en weer gaan. Er schoot me een liedje te binnen: "Twee emmertjes water halen, twee emmertjes pompen – de meisjes op de klompen, de jongens op het houten been ...". Ik verging van heimwee. Ook de dorpsschool van Poesele had geen bel maar een klok.

(De dorpsschool van Poesele, Monumentenkrant, 7 augustus 1992)

XII TERUG ÉÉN SCHOOL

Na het sluiten van de jongensschool moesten de jongens vanaf het 4de studiejaar van het schooljaar 1961-1962 ofwel blijven in de meisjesschool of kloosterschool ofwel hun lagere studies afmaken in een andere gemeente of stad. De overgrote meerderheid bleef in de kloosterschool tot en met het zesde leerjaar. Om zich verder te vervolmaken trok men meestal

naar het Sint-Hendrikscollege of het Vrij Technisch Instituut te Deinze. Sommigen trokken ook op internaat in Tielt, Gent of Eeklo. Enkele uitzonderingen bleven tot ze de leeftijd van 14 jaar hadden bereikt, m.a.w. tot zolang ze toen schoolplichtig waren.

Zuster Monique (Celesta Van Laecken), de laatste moederoverste van het klooster te Poesele

Meester Mestdach ging nu les geven in de kloosterschool. Hij werd er hoofdonderwijzer en kreeg het 4de, 5de en 6de studiejaar toegewezen. Zuster Monique (Celesta Van Laecken) kreeg het 1ste, 2de en 3de leerjaar en zuster Wilfrieda (Hilda Buytaert) kreeg de kleuterklas toegewezen. Tijdens zijn laatste jaren als leerkracht kreeg meester Mestdach het gezelschap van zijn echtgenote Cecile Pieyns als taaklerares. Deze nieuwe situatie betekende ook dat vanaf september 1962 alle onderwijs in Poesele gemengd was.

Begin 1969 maakte de Poeselse gemeenschap zich klaar om de 60ste verjaardag te vieren van de kloosterschool maar het schielijk overlijden

van kloosteroverste Zr. Monique op 2 februari betekende een domper op de feestvreugde en als gevolg van een grondige hervorming in het moederklooster te Deftinge dienden de zusters overgeplaatst te worden.

Op 27 juni kwam het bericht dat zusters het klooster van Poesele definitief zouden verlaten. De laatste zusters Rika (kleuteronderwijzeres) en Théobald (keukenzuster), die op veel sympathie konden rekenen bij de lokale bevolking, kregen op maandag 18 augustus een passende afscheidshulde.

Adhemar Mestdach die in 1969 de leeftijd van 60 jaar bereikte, ging op pensioen. Hij werd opgevolgd door Tony Van Der Eecken, hiervoor onderwijzer te Zulte, die het kloostergebouw en de tuin had aangekocht. Hij werd vanaf 1 september 1969 de nieuwe hoofdonderwijzer van de vrije gemengde basisschool. De schoolgebouwen bleven eigendom van het klooster van Deftinge.

In 1971 nam het gezin van meester Van der Eecken zijn intrek in het gerenoveerde kloostergebouw. De vroegere wasplaats en bergplaats van het klooster werd omgebouwd tot een refter en er werd een toegang gemaakt naar de speelkoer zodat vanaf nu de kinderen 's middags op school konden blijven eten. Het middagmaal werd gebracht door een traiteur.

Kloosterzusters en onderwijzend personeel van de gemengde basisschool in 1969. V.l.n.r. Anne-Marie Cornelis, Adhemar Mestdach, Marie-Rose Compennolle (Zuster Rika), Cecile Pieyns, Hilda Buytaert (Zuster Wilfrieda) en Godelieve De Laere (Zuster Theobald). Zuster Wilfrieda was toen al overste van het rustoord in Nevele.

*Zuster Relinda,
directrice van de
Poeselse school van
1978 tot 1983*

Het schooltje van Poesele bleek te klein om zelfstandig verder te kunnen bestaan. Een fusie met de Nevelse St.-Vincentiuschool leek de meest voor de hand liggende oplossing maar om het voortbestaan van het onderwijs te kunnen verzekeren werd vanaf 1 september 1978 gekozen voor een fusie met de Basis-school O.L.V. Presentatie van Lotenhulle. Deze gesubsidieerde vrije gemengde lagere- en kleuterschool was gevestigd in de Pittemstraat te Lotenhulle achter de kerk en had na deze fusie wijkafdelingen in de Bellemdorppweg te Bellem, de Ruiseledestraat te Poeke en de Poekestraat te Poesele. De leiding van de school was in handen van zuster Relinda (Maria Van den Brande)¹⁰¹.

Deze dynamische kloosterzuster wist zich in Poesele populair te maken en schrok er niet voor terug om het schoolbusje dat de kinderen naar de zwemlessen voerde zelf te besturen. Dit gebeurde soms overhaast zodat ze in Poesele de bijnaam kreeg van de *vliegende non* naar een gelijknamig populair TV-feuilleton uit die tijd. In 1984 werd ze opgevolgd door Marc De Meyer (°Lotenhulle 28.02.1944).

*Marc De Meyer,
directeur van de
Poeselse school van
1984 tot 1988.*

¹⁰¹ Maria Van den Brande werd geboren te Meldert op 7 mei 1922 en trad in het klooster bij de Zusters van O.L.Vrouw-Presentatie, Sint-Niklaas op 11 augustus 1951. Ze overleed te Lotenhulle, na een slepende ziekte, op 30 september 2006.

XIII HET EINDE VAN HET ONDERWIJS TE POESELE

Het onderwijzend personeel deed zijn uiterste best om hun school aantrekkelijker te maken. Regelmatig verscheen juist voor de kerstvakantie een schoolkrantje waaraan alle kinderen meewerkten.

Daar waar vroeger de Poeselse kinderen naar Lotenhulle trokken voor het jaarlijkse schoolfeest besloot het onderwijzend personeel op het einde van het schooljaar 1986-1987 om zelf een Poesels schoolfeest te organiseren. Tegen de voetbalkantine in de Paepestraat werd een tent aangebouwd en ouders, grootouders en sympathisanten van de Poeselse schoolkinderen beleefden op zaterdag 27 juni 1987 een onvergetelijke avond. Na een gezellig etentje was er een vrij optreden van de kinderen, met zang, dans, voordracht en playback. De avond werd besloten met een tombola en een glaasje en een babbel. Het tweede schoolfeest op het einde van het volgende schooljaar werd echter het laatste.

Kristof Trouvé, Kristof Van Quathem, Stijn Bollaert, Nick Verstuyft en David Van Quathem in actie als de popgroep Europe tijdens het schoolfeest op 27 juni 1987.

Het aantal schoolgaande kinderen ging opnieuw achteruit en regelmatig staken geruchten de kop op dat de school na het schooljaar 1987-1988 definitief de deuren zou sluiten. Deze geruchten werden echter door de directie van Lotenhulle en het Poeselse onderwijzerskorps met klem ontkend. De Sint-Vincentiuschool van Nevele bleek beter op de hoogte te zijn van het naderende einde van de Poeselse school want reeds op 10 juni 1988 hadden ze een schrijven gestuurd aan de ouders van de Poeselse kleuters die in september 1988 de schoolleeftijd bereikten. In de brief werden ze uitgenodigd voor een open klasdag op 16 juni 1988 waar kleuter en ouder de kans kregen kennis te maken met de *juf en de omgeving te verkennen waar uw kind straks zal leren omgaan met leeftijdgenootjes, zijn ervaringswereld zal verruimen en zijn taal zal verrijken*.

In de loop van de vakantie viel het doek definitief over het lager onderwijs in Poesele. Lotenhulle sloot zijn wijkschool Poesele. De laatste kinderen die hun lagere studies volledig afmaakten te Poesele waren: Stijn Bollaert, Kristof Trouvé en Isabel Van Bruwaene.

Vanaf nu gingen de kleuters naar de Nevelse Sint-Vincentiuschool (Gesubsidieerde Vrije Gemengde Basisschool Nevele) en de kinderen van de lagere school konden de keuze maken tussen de Rijksschool (nu Leefschool Klavertje Vier), de Gemeenteschool (nu Gemeenteschool afdeling Nevele) of de vrije Sint-Vincentiuschool.

Vier maanden na de sluiting van de school organiseerden Linda Van Gele, Rachel Verschaeve en Tony Van der Eecken, het laatste onderwijzerskorps van de Poeselse dorpschool, op 6 januari 1988 een bijeenkomst in de voetbalkantine die massaal door de ouders en de kinderen werd bijgewoond. In naam van de ouders en de kinderen sprak André Bollaert een dankwoord uit en werd hen een geschenk overhandigd.

Tussen 9 en 10 oktober 1989 organiseerde de heemkundige kring Het Land van Nevele de fototentoonstelling *De School van toen* in de lokalen van de vroegere kloosterschool. Met deze herinneringstentoonstelling werd 370 jaar volksonderwijs symbolisch in Poesele afgesloten. De schoolgebouwen werden, na vergeefse pogingen tot aankoop door het gemeentebestuur van Nevele, verkocht aan de toenmalige pastoor van Poesele Lieven Jammée. Na zijn dood in 2006 werden ze door zijn erfgenaam opnieuw verkocht. Tot op heden werd er geen nieuwe bestemming aan gegeven.

XIV DE PLAATS VAN DE SCHOLEN IN DE LOKALE SAMENLEVING

Het vrij onderwijs in de Poeselse scholen is steeds sterk beïnvloed geweest door de katholieke kerk zodat we hier enkel kunnen spreken van katholiek onderwijs. Poesele was op het Vlaamse platteland trouwens hierop geen uitzondering. Schoolgemeenschap en kerkgemeenschap vloeiden sterk in elkaar en het een functioneerde niet zonder het ander. Dit was ook zo voor de burgerlijke en kerkelijke plechtigheden waarbij de kerk en de scholen een belangrijke plaats innamen. De weinige ouders die hun kinderen geen katholieke opvoeding wilden meegeven, zagen zich verplicht hun kinderen naar een school te sturen buiten het dorp. Hiervoor konden de kinderen terecht in Gent, Deinze en later, na het oprichten van een staatschool, in Nevele.

Communieprentje van de drie gebroeders Foncke uit 1923.

De scholen zorgden ervoor dat de kerkelijke plechtigheden steeds goed bevolkt werden met schoolkinderen die vooraan in de kerk plaats namen onder de hoede van een kloosterzuster. Eerste communie, plechtige communie en de komst van de bisschop voor het toedienen van het heilig vormsel werden tot in de kleinste details voorbereid en waren kerkelijke hoogdagen. De schoolkinderen en het onderwijzend personeel waren nagenoeg allemaal present tijdens de jaarlijkse processies (Sacramentsprocessie, Donatusprocessie en O.L.Vrouw-processie) en de viering van de Wapenstilstand (11 november). Bij occasionele burgerlijke of religieuze plechtigheden waren de schoolkinderen er steeds bij voor zang, voordracht of het opvoeren van een toneelstukje. Het verminderen van de godsdienstzin bij de bevolking was er de oorzaak van dat de invloed van de kerk vanaf het midden van de jaren zestig van vorige eeuw hier ook sterk afnam.

1946 Juffrouw Agnes Van Nevel begeleidt de kinderen van haar klas tijdens de Sacramentsprocessie langs de Bredeweg. Vooraan herkennen we Christiane Lossy, rechts van haar Gisèle Deolet en links van haar Rosa Deolet en Beatrice Maebe.

Vermits de gemeente over geen (feest)zaal beschikte, waren de scholen de enige plaatsen waar het verenigingsleven terecht kon voor zijn activiteiten. Zo konden o.a. de Gezinsbond en de Boerinnenbond (nu K.V.L.V.) steeds terecht in de schoolgebouwen voor hun activiteiten en bij verkiezingen werden de ruimste lokalen omgetoverd tot volwaardige kiesbureaus. Na

het sluiten van de voormalige kloosterschool in 1988 kunnen de verenigingen terecht in de lokalen van de plaatselijke voetbalploeg.

XV EPILOOG

Dit jaar wordt de eerste generatie Poeselse kinderen die niet meer aan een Poeselse school zijn eerste onderwijs kon volgen 25 jaar oud. Onder deze kinderen bevindt zich mijn dochter Liesje. Ondanks de goede opleiding die ze in de Sint-Vincentiuschool van Nevele genoot, heeft ze zoals haar vader en haar twee broers Bart en Stijn nooit de charme en het fijn gevoel gekend van het school lopen *onder de toren* op wandelafstand van huis. Mijn zoon Stijn was samen met Isabel Van Bruwaene en Kristof Trouvé de laatste Poeselse generatie die het volledig lager onderwijs in Poesele afwerkte. Astère Coen, Norbert De Smul, Jos Mestdach, Stefaan Robijt, Luc Rutsaert en ikzelf sloten definitief de deuren van de jongensschool in de Beentjesstraat.

April 1989: De eerste Poeselse kleuters in de kleuterklas van juffrouw Monique in de Sint-Vincentiuschool te Nevele. Onderaan derde van links is Steven Eggerick. In het midden, vierde van links is Lindsey De Witte en achteraan vijfde van links is Liesje Bollaert.

Ik draag deze geschiedenis van het onderwijs in Poesele dan ook graag op als herinnering aan de tijd van toen aan mijn kinderen en alle kinderen die ooit in Poesele school liepen en vooral draag ik ze op als teken van waardering aan allen die op een of andere manier instonden voor het onderwijs in *mijn dorp*.

Klasfoto's 1913 – 1988

Het is niet mogelijk om alle klasfoto's die van de Poeselse scholen bestaan in deze publicatie op te nemen. We beperkten ons daarom tot een selectie waarbij we getracht hebben een zo representatief mogelijk beeld te geven van de Poeselse schoolkinderen en hun onderwijzend personeel van de voorbije eeuw. Van bepaalde periodes, waarvan de langste de periode 1948 tot 1968 is, bestaan geen klasfoto's.

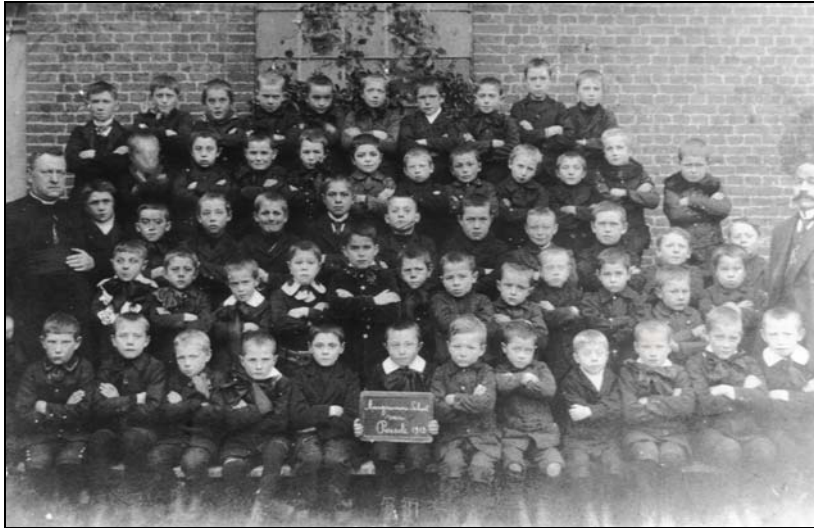
Het herkennen van de personen op de foto's is niet altijd evident. We zijn hiervoor bij meerdere personen te rade gegaan en hebben getracht deze naamgeving zo nauwkeurig mogelijk te doen. Toch zijn we er van overtuigd dat, zoals bij alle fotoboeken, hierin meerdere onjuistheden zijn geslopen. Alle correcties zijn dan ook altijd welkom bij de auteur.

1913 Meisjesschool 'Poesele bewaarschool 1913'

1913 Meisjesschool 'Poesele 1ste klas 1913' met uiterst links pastoor De Roo en uiterst rechts zuster Adrienne (Marie Verschueren). De kinderen van het eerste tot en met het zesde studiejaar zaten tot 1922 samen in één klas.

1913 'Jongensschool van Poesele 1913' De zes studiejaren samen met pastoor De Roo en meester Pieter Mestdach.

Eerste rij: Ryckaert, Adiel Van der Plaetsen, Cyriel Cocquyt, Kamiel Van der Beken, Kamiel De Pestel, Omer Schelstraete (met bordje), x, x, Adhemar Mestdach, Maurice Van der Beken, Jules De Keyser, Jules Schelstraete.

Tweede rij: Adriën Van der Vennet, x, x, Gerard Mestdach, Omer Van Wonterghem, Campe, x, x, x, Campe, x, Raymond De Clercq.

Derde rij: Aloïs Deolet, Van Heirzeele, x, Achiel Deolet, Remi Van Parijs, x, Maurice Afschrift, Alfons De Wulf, Van De Walle, x, x.

Vierde rij: x, x, Jules Afschrift, Campe, x, x, Jérôme De Vreese, August Deolet, x, Kamiel Coen, René Van Quickenborne.

Vijfde rij: Van de Walle, x, x, x, x, Achiel De Fauw, x, x, x.

*1920 De leerlingen van de zondagschool met pastoor De Roo en zuster
Arnolda (Valerie Verdonck)*

Eerste rij: Leonie Van der Sypt, x, x, x, Anna De Boever.

Tweede rij: x, x, Sidonie Van Wonterghem, Maria Cornelis, x, x.

Derde rij: x, x, x, x, Maria Deolet, x, Rachel Deolet.

1928 De kleuterklas van de meisjesschool. Boven de kinderen staan de moraliserende slogans Deugd maakt vreugd en Willen is kunnen

1928 Het 1ste, 2de en 3de leerjaar van de meisjesschool met zuster Gabriëlle (Jeanne Roels).

Eerste rij: Achiel Van de Moortele, André Demeyer, Marcel Baetslé, Agnes De Boever, Clara Maebe, Elza Foncke, Albert Baetslé, Albert Haerts.

Tweede rij: Jules Lootens, Irène De Vreese, Leona Vanderbauwhede, Marcella Rutsaert, Anna Verbiest, Celina Verbeke, Germaine De Vreese, Anna Van Wanseele, Angèle Vanderbauwhede, Marcella Van Laecke.

Achterste rij: Marie-Josée Verbeke, Mathilde Verstuyft, Maria Van Quickenborne, Maria Sergeant, Maria Van Laecke, Margriet Vandenbauwhede, Imelda De Waele.

1931 De laatste klasfoto van de leerlingen van de jongensschool met meester Pieter Mestdach

Eerste rij: Gerard Brusseel, Kamiel Verstuyf, René De Wulf, Julien Verstuyf, André De Meyer (met bordje), Firmin Rutsaert, Kamiel De Witte, Albert Janssens, Adiel Verstuyft.

Tweede rij: Albert Haerts, Albert Baetslé, Frans Van Wanzeele, André Lootens, Jules Lootens, Maurice Van de Moortele, Marcel Verbeke, Ernest Van de Voorde, Omer De Keyser.

Derde rij: Jan Van Braeckel, Irené De Meyer, Marcel Van Haver, Achiel Van de Moortele, Richard Sergeant, Frans Maebe, Remi Sergeant, Prosper Lootens, Aimé Brusseel.

Vierde rij: Maurice Robijt, Michel Wulteput, Juliën Van Laecke, Emiel Haerinck, Richard Van de Sompel, Omer Van der Bauwhede, Marcel Buysse, André Lampaert.

*1935 De leerlingen van de jongensschool met
meester Adhemar Mestdach en pastoor Moens.*

*Zittend: Gerard Brusseel, Achiel De Volder, Firmin Verstuyf, Roger
De Meyer, Firmin De Schuyter.*

*Eerste rij: Robert Lievens, Irené De Meyer, Camiel Lievens, Albert Van
Huffel, Albert Vlaemynck, Aloïs Van de Walle, Roger Cocquyt,
Maurice De Smul.*

*Tweede rij: André Van Nevel, Aimé Brusseel, Julien Vlaemynck, Germain
Van Braeckel, Robert Mortier, Daniel Haerinck, Gaston De Schuyter,
Maurice Sergeant.*

*Derde rij: Maurice Haerinck, Marcel Lootens, August Van Haver, Prosper
Lootens, Marcel De Witte, Marcel Buysse, Albert Mortier.*

*Vierde rij: Adiel Verstuyft, Marcel Wulteput, Irené Van Paemel, René De
Wulf, Julien Van Laecke, Kamiel Verstuyf.*

*1935 De kleuterklas van de meisjesschool met zuster Cordula
(Sidonie Engels) en pastoor Moens.*

Vooraan zittend met bordje: Marcel Brusseel.

*Zittend: Angélique en Maria Van Parijs, Anna Mestdagh, Anna De Volder,
Godelieve De Boever, Andrea Van Haver.*

*Middenrij: Yvonne Van Lerberghe, Lisette x, Ghislaine De Witte, Daniel
Vlaemynck, André Cocquyt, Laurent De Vreese, Albert De Witte, Aimé
Dhont, Firmin De Keyser, Alice Vlaemynck, Agnes Lievens.*

*Achterste rij: Maurits Goossens, Roger Van Lerberghe, Gerard Verstuyft,
Georges Deolet, Roger Dhont, August De Witte.*

*1935 'Hoogste klas Meisjesschool 1935' staat op het bordje met zuster Lambertine (Celina Van Hoorde) en pastoor Moens..
Voorste rij: H  l  ne Lievens, Alice Van Haver, Marie Brusseel, Clara Verbeke, Germaine De Keyser, Andrea Van Laecke, Machteld Van Laecke.
Achterste rij: Andrea Van Nevel, Maria Haerinck, Alice Vanderheyden, Andrea Van de Putte, Germaine De Smul, Madeleine Lievens, Yvonne De Keyser, Margriet Verbeke, Maria Van Huffel, Simonne De Keyser.*

*1943 De Kleuterklas van de meisjesschool met zuster Gilberte
(Marie-Thérèse Flamez)*

*Rechtse rij: Ivan Schelstraete en Astère Van Wonterghem, Marc Van Parijs,
Astère Dhont, Antoine Maebe, Rafaël Van Parijs, Adelin Cathoir.*

*Middelste rij: Maria De Boever, Astrid De Paepe, Berenice Deolet en Cecile
De Cloet, x en Cecile Saelens, Beatrix Maebe en Edith Van Wonterghem,
Marie-Madeleine De Volder en x.*

*Linkse rij: Anna De Boever, Rosa Deolet en Lydia Cathoir, Roland
Schelstraete en Noël Van Parijs, Roger Rogge en Etienne Van Quickenborne,
Lucien Deolet en Christian De Grootte.*

1943 De kinderen van het 1ste, 2de en 3de leerjaar van de meisjesschool met zuster Louise (Hortense Van Der Mijnsbrugghe) met o.a. rechts vooraan Alfons Blancke, Antoine De Boever, Herman Lievens. In het midden vooraan Noël Foncke en Yvette Schelstraete.

*1945 De leerlingen van de jongensschool met meester Adhemar Mestdach
Rechtse rij: Daniël Deolet, Roger Deolet, Firmin Verheecke, Carlos Van
Braeckel, Carlos Van Wonterghem.
Middenrij: Jozef Van Wonterghem en Julien Buyse, Firmin Rogge en Antoine
Van Nevel, Gilbert De Vreese en Antoine De Boever, Herman Lievens en
Alfons Blancke, Valère De Witte en Marcel De Vos, x, x.
Linkse rij: Antoine De Keyser en Noël Foncke, Willy Van Nevel en Marcel
Van Paemel, Raf De Keyser en Raphaël De Wolf, Daniël Van Parijs en Leon
Schatteman, Antoine Lambrecht en x, Arsène Deolet.*

1947 De Poeselse jongens op de speelplaats van de meisjesschool naar aanleiding van het bezoek van broeder Alfons Van Lerberghe met meester Adhemar Mestdach en pastoor Roegiers.

Vooraan: Carlos Van Wonterghem, Etienne Van Braeckel, Jozef Van Wonterghem, Daniel De Boever, Daniel Van Quickenborne, Adelin Cathoir, Daniel Cornelis, Roger Rogge, Etienne Van Quickenborne, Gerard Vandewalle, Marc Van Parijs, Roland Schelstraete, Noël Van Parijs, Daniel De Pestel, Alfons Buyse, Antoine Van de Walle, Arsène Van Parijs, Raphael Van Parijs, Christian De Grootte.

Achteraan: Raphael De Boever, Arsène Deolet, Alfons Blancke, Gilbert Lee-naerts, Herman Lievens, Daniël Van Parijs, Antoine Van Nevel, Ivan Schelstraete.

1947 De Poeselse meisjes op de speelplaats van de meisjesschool naar aanleiding van broeder Alfons Van Lerberghe met pastoor Roegiers en zuster Monique (Celesta Van Laecken).

Vooraan: Maria De Boever, Anna de Boever, Anna Van Lerberghe, Christiane Lossy, Berenice Van Parijs, Edith Van Wonterghem, Rosa Deolet, Cecile De Cloet, Beatrice Maebe, Gisèle Deolet, x, Maria Devriendt, Lydia Cathoir, Agnes Deolet, Berenice Deolet, Leona De Cloet, Monique Vandewalle, Agnes Van Huffel, Christiane De Boever, Denise Maebe. Achteraan: Clara Van Parijs, Jacqueline Vandewalle, Georgette De Grootte, Antoinette Van de Walle, Marcella Van Lerberghe, Esther De Cloet, Julia De Smul, Margriet Van Parijs, Astrid De Nobele, Edith De Cloet.

1955 De kinderen van de jongensschool bij de plechtige inzegening van een kapelletje op de schoolkoer.

*V.l.n.r. E.H. Octaaf Smesman, Euvé Rogge, Servais Rogge, Gabriel de Boever, Sylvain Deolet, Hilaire Robijt, Erik Foncke, Etienne Blomme, Daniël De Pestel, Walter Cathoir, Gerard Van de Walle, Raphael Van Lerberghe, Antoine Daenens, Norbert De Keyser, Noël De Boever.
Meester Adhemar Mestdach.*

*1970 1971 – De kleuterklas met juffrouw Christine Mestdach.
V.l.n.r. Joris Van Nevel, Tania Van der Eecken, Christine Van Lerberghe,
Katrien Afschrift, Christa DePaepe, Christian Van Huffel, Marc Bollaert,
Franky Deolet, Danny De Graeve, Kurt Foncke, Els Blancke, Yannick Buysse,
Greta Van Parijs, Jan De Witte, Anneke Van Lerberghe.*

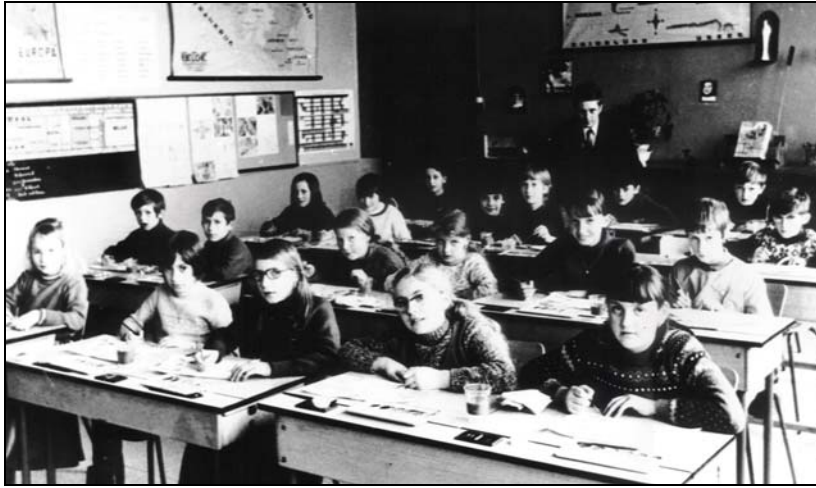

1970 1971 – Het 1ste, 2de en 3de leerjaar met juffrouw Laurette Balcaen.

*Linkse rij: Johan Taveirne, Christel Verschraeghen, Marleen Coen,
Christine Van Nevel.*

*Middenrij: Geert Schelstraete, Mia Verstraete, Danny De Paepe, Filip
Verstuyft, Paul Verstuyft, Frank Afschrift.*

*Rechtse rij: Geert Vermeeren, Koen Blancke, Ann Van Haesebroeck, Geert
De Paepe, Bart Taveirne, Johan Van Nevele, Hugo Sucaet.*

1970 1971 – Het 4de, 5de en 6de leerjaar met meester Tony Van der Eecken.

*Eerste rij: Kathleen De Witte, Lutgarde De Boever, Isabelle Verstuyft,
Viviane Rogge, Annie Vlaemynck.*

*Tweede rij: Geert Blancke, Dirk De Graeve, Ingrid Cocquyt, Carine
Schelstraete, Colette Verstuyft, Carine Van Huffel.*

*Derde rij: Colette Bollaert, Marie-Christine De Boever, Christel Afschrift,
Josiane Vierstraete, Ignace Van Wonterghem.*

Vierde rij: Mieke Taveirne, Eric De Boever, Dirk Schelstraete.

*1971 1972 – De kleuterklas met juffrouw Christine Mestdach.
Vooraan: Sonja Vlaemynck, Ann Buysse, Hans De Boever, Christophe Van
der Eecken, Joris Van Nevel, Jan de Witte.
Midden: Anneke Van Lerberghe, Wim Van Parijs, Christine Van Lerberghe,
Betty Van de Moortele, Filip De Paepe, Tania Van der Eecken.
Achteraan: Greta Van Parijs, Yannick Buysse, Katrien Afschrift,
Els Blancke, Christa De Paepe.*

*1973 1974 - Het 1ste, 2de en 3de leerjaar met juffrouw Regine Van Daele.
Vooraan: Christine Van Lerberghe, Anneke Van Lerberghe, Betty Van de Moortele, Tania Van der Eecken, Greta Van Parijs, Lieva Gaudissabois.
Midden: An Taveirne, Nancy Van de Moortele, Joris Van Nevel, Els Blancke, Jan De Witte, Yannick Buysse.
Achteraan: Katrien Afschrift, Marc Bollaert, Christa De Paepe, Christian Van Huffel, Kurt Foncke, Francky Deolet, Danny De Graeve.*

1976 1977 - Het 1ste, 2de en 3de leerjaar met juffrouw Regine Van Daele.
Vooraan: Filip Maebe, Marijke Trouvé, Lucia Vlaemynck, Marc De Pestel,
Jo Taveirne.
Midden: Christophe Van der Eecken, Ann Buyse, Filip De Paepe,
Hans De Boever, Wim Van Parijs.
Achteraan: Anja Buysse, Sonja Vlaemynck, Isabel De Willemaecker.

1978 1979 – De kleuterklas met juffrouw Lucrèce Vincent.

*Vooraan zittend: Isabel Vanbruwaene, Kurt Van Lerberghe, An Van Vynckt,
Nathalie Van Quathem, Kristof Trouvé, Christophe Van Bruwaene,
Sophie Maes.*

*Midden: Corine Vanbruwaene, Bart Bollaert, Cathy De Pestel, Anja
Vanbruwaene, Ronny Vanbruwaene, Wim Cocquyt, Yves Rogge.*

*Achteraan: Sabine De Neve, Peter Van Maldegem, Peter Van Quathem,
Conny De Pestel, Olivier Moreels, Karin Proot.*

*1980 1981 - Het 1ste, 2de en 3de studiejaar met juffrouw Rita De Vlieger.
Vooraan: Ronny Vanbruwaene, Bart Bollaert, Koen Van Vynckt, Wim
Cocquyt. Midden: Yves Rogge, Anja Vanbruwaene, Peter Van Quathem,
Conny De Pestel, Corinne Vanbruwaene, Sabine De Neve.
Achteraan: Hilde De Witte, Tony Coen, Wim Blancke, Ilse De Wolf, Sonja
Vanbruwaene, Ronny Schelstraete, Cathy De Pestel.*

*1981 1982 – De kleuterklas met juffrouw Linda Van Gele.
Zittend: David Van Quathem, Andy Geurs, Jürgen Van Wonterghem, Els Trouvé, Kris Van Lerberghe, Cathy Vanbruwaene, Kristof Van Quathem, Ellen De Wolf.
Gekniel: Isabel Vanbruwaene, Hilde en Katrien Van de Walle, Kurt Van Lerberghe, Kristof Trouvé.
Rechtstaand: Wendy Van de Reviere, Hans Vanbruwaene, Jan Cocquyt, Sofie Afschrift, Stijn Bollaert, Els Mortier, Jan Mortier.*

*1981 1982 – Het 4de, 5de en 6de leerjaar met meester Tony Van der Eecken.
Vooraan Wim Blancke, Nick De Boever, Hilde De Witte, Ronny Schelstraete,
Koen Van Vynckt.*

*Achteraan: Sonja Vanbruwaene, Jo Taveirne, Marc De Pestel,
Nancy De Pestel, Anja Vlaemynck, Ilse De Wolf*

1984 1985 – De kleuterklas met Linda Van Gele.

*Vooraan: Wendy Van Renterghem, Valérie Maes, Kathleen DeMeester,
Heid De Witte, Ingeborg Van Wontherghem, Michael Verstraete,
Tom Mortier, Jo De Clercq.*

*Achteraan: Muriel Van Overbeke, Jürgen Van Wontherghem, Andy Geurs,
Jan Mortier, Kelly De Witte, Sofie Vanbruwaene, Els Trouvé, Davis
Vanbruawene. Juffouw Linda Van Gele en Elien Van Quathem.*

*1984 1985 - Het 1ste, 2de en 3de leerjaar met juffrouw Rachel Verschaeve.
Vooraan: Hans Vanbruwaene, Kurt Van Lerberghe, Cathy Vanbruwaene,
Kris Van Lerberghe, Davis Van Quathem, Kristof Van Quathem.
Achteraan: Ellen De Wolf, Els Mortier, Tamara Van Overbeke,
Isabel Vanbruwaene, Sofie Afschrift, Wendy Van de Reviere,
Stijn Bollaert, Kristof Trouvé.*

*1984 1985 – Het 4de, 5de en 6de leerjaar met meester Tony Van der Eecken.
Vooran: Christophe Vanbruwaene, Sophie Maes, An Van Vynckt, Nathalie
Van Quathem, Sabine De Neve, An Van Nevel.
Achteraan: Peter Van Quathem, Bart Bollaert, Ronny Van Bruwaene, Conny
De Pestel, Corine Vanbruwaene, Anja Vanbruwaene, Cathy De Pestel.*

*1987 1988 De kleuterklas met juffrouw Linda Van Gele en een stagiaire.
Vooraan: Tom Mortier, John Verstuyft, Frederik Rogge.
Midden: Karel De Waele, Isabel De Meester, Tiny Van Huffel, Kelly Geurs,
Matthia Verstraete.
Achteraan: Melanie Rogge, Nathalie Haeck, Melissa Verstraete, Heidi De
Witte, Ingeborg Van Wonterghem, Ellen Van Huffel.*

*1987 1988 - Het 1ste, 2de en 3de leerjaar met juffrouw Rachel Verschaeve.
Vooraan: Jürgen Van Wonterghem, David Vanbruwaene, Kris Van
Lerberghe, Jan Mortier, Jo De Clercq.
Midden: Valérie Maes, Michael Verstraete, Els Trouvé,
Kathleen De Meester.
Achteraan: Winston Dauwe, Sofie Vanbruwaene, Kelly De Witte.*

*1987 1988 - Het 4de, 5de en 6de leerjaar met meester Tony Van der Eecken.
Zittend: Nick Verstuyft, Kurt Van Lerberghe, Hans
Vanbruwaene, Kristof Trouvé.
Gekniel: Cathy Vanbruwaene, Sofie Afschrift, Ellen De Wolf, Stijn Bollaert.
Rechtstaand: Els Mortier, Wendy Van de Reviere, Isabel Vanbruwaene.*

Bijlage

Lijst der kloosterlingen 1909-1969

Gedurende de zestig jaar dat de kloostergemeenschap van Poesele bestond zijn hier niet minder dan 44 kloosterzusters actief geweest. Hun namen zijn in alfabetische volgorde gerangschikt. In vette letters vermelden we de kloosternaam. Voor zover we over de gegevens beschikken, vermelden we de namen van de ouders, het beroep en/of behaalde diploma, de periode van hun verblijf in Poesele en de plaatsen waar ze vandaan kwamen en de plaatsen waar ze naartoe gingen.

Baeskens Marie, **Zr. Hermance**, (°Overboelare 11.08.1895 - +Deftinge 02.02.1929), onderwijzeres. Poesele van september 1923 tot november 1924. Komt van Deftinge (ziek) en gaat terug naar Deftinge (ziek).

Boel Pharailde, **Zr. Hilaria**, (°Temse 02/03/1860 - +Deftinge 28.11.1945), overste. Poesele van september 1923 tot 11 september 1925. Komt van Landskouter en gaat naar Gent.

Bourdeaud'hui Rosalie, **Zr. Renata**, (°Zegelsem 24.01.1894 - +Arendonk 21.06.1953), d.v. Isidoor en Catharina Ghijs, gediplomeerde huishoudkonde 15.07.1924. Poesele van september 1930 tot eind augustus 1933. Komt van Nevele en gaat naar Temse.

Buytaert Hilda, **Zr. Wilfrieda**, (°Tielrode 13.01.1923 - +Temse 12.04.2003) d.v. Frans, Xavier en Maria, Cora Buytaert. Diploma Gent Crombeen 1943. Poesele van augustus 1952 tot augustus 1966. Komt van Gullegem, vertrokken naar het rustoord in Nevele en wordt er overste.

Casteleyn Victorie, **Zr. Amelberga**, (°Temse 28.03.1889). Poesele van 08.02.1911 tot april 1914. Komt van Gullegem en gaat naar Overboelare. Heeft in januari 1917 het klooster verlaten.

Charmant Celine, **Zr. Renilde**, (°Viane 25/12/1914), Te Poesele ingeschreven van 01/09/1967 tot 29/02/1968 in afwachting van haar pensioenstelling.

Cranskens Zoë, **Zr. Gratiana**, (°Ronse 17.02.1882 - †Deftinge 18.12.1957), *kokesse*. Poesele van 3 oktober 1909 tot april 1914. Komt van Deftinge en gaat naar Kersbeek-Miscom.

Compernelle Marie-Rose, **Zr. Marie-Rose**, tijdens haar verblijf in Poesele Zr. Rika, (°Gullegem 08.02.1945), d.v. Marcel, Maurits en Suzanne van Overberghe. Diploma Gent Crombeen 27.06.1964. Poesele van augustus 1967 tot eind augustus 1969. Komt van Deftinge en gaat naar Gontrode.

De Bruyne Marcella, **Zr. Emanuelle**, (°Welle 14.07.1914 - †Deftinge 17.12.1989), diploma Gent Crombeen 1936. Poesele van 18.08.1943 tot 31/08/1945. Komt van Gullegem en gaat naar Velle-Temse.

De Clercq Camilla, **Zr. Livina**, (°Sint-Maria-Hoorebeke 30.01.1875 - †Deftinge 12.03.1966), d.v. Petrus en Eugenie Mincke, kloosterlinge keukenwerk. Poesele van augustus 1950 tot augustus 1962. Komt van Gontrode en gaat naar Deftinge.

De Laere Godelieve, **Zr. Theobald**, (°Gullegem 27.05.1909 - †Zottegem 26.02.2006), d.v. Aloys en Octavia Maria Noppe. Poesele van augustus 1962 tot eind augustus 1969. Komt van Beek (Nederlands Limburg) en gaat naar Bissegem.

De Laet Gilberte, **Zr. Johanna**, (°Temse 21.06.1914 - †Rocourt 28.05.1997), diploma Froebelonderwijs Gent Crombeen 1933. Poesele van augustus 1941 tot augustus 1942. Komt van Deftinge en gaat naar Tielrode.

De Roover Augusta, **Zr. Christiana**, (°Godveerdegem 18.01.1874 - †Deftinge 18.01.1954) overste. Poesele van september 1922 tot eind augustus 1923. Komt van Arendonk en gaat terug naar Arendonk.

De Ryck Florentine, **Zr. Celestine**, (°Temse 01.09.1905 - †Temse 28.03.1985), d.v. Petrus en Maria Colpaert, diploma Gent Crombeen 30.06.1933. Poesele van augustus 1933 tot eind december 1935. Komt van Deftinge en gaat naar Zegelsem.

D'Haenens Emerence, **Zr. Tarcisia**, (°Meigem 3.12.1880 - †Tielrode 20.02.1954), d.v. Charles en Coleta De Clercq. Poesele van september 1925

tot juli 1926. Komt van Landskouter en gaat naar het gasthuis in Arendonk. Poesele maart 1929 tot begin november 1934. Komt van Arendonk en gaat naar Velle-Temse.

D'Haeseleer Sylvie, **Zr. Louisa**, (°Welle 29.05.1913 - †Zottegem 03.11.1987), d.v. Karel en Amandine Praet, diploma froebelonderwijs Gent Crombeen 1933. Poesele van augustus 1936 tot 17.08.1941. Komt van Deftinge en gaat naar Zegelsem.

D'Hoker Zulma, **Zr. Achilla**, (°Godveerdegem 11.01.1919 - †Temse 10.11.1984), d.v. Leo en Leonie De Roover. Poesele 25 augustus 1947 tot eind augustus. Komt van Diksmuide en gaat naar het gesticht in Tielrode.

Engels Sidonie, **Zr. Cordula**, d.v. Cornelis en Joanna De Meester, (°Elversele 27.09.1875 - †Welle 19.12.1943), Froebeliste Gent Crombeen, 22.09.1902. Poesele van Pasen 1914 tot september 1922. Komt van Kersbeek-Miscom en gaat naar Gullegem. Poesele van september 1927 tot augustus 1936. Komt van Vosselare en gaat naar Welle.

Flamand Jeanne-Cesarine, **Zr. Lucie**, (°Rijsel 16.10.1885 - †Sint-Niklaas 05.09.1964) onderwijzeres. Poesele van 11 september 1925 tot half november 1925. Komt van Gent en gaat naar Gontrode.

Flamez Marie-Thérèse, **Zr. Gilberte**, (°Gullegem 24.04.1918 - †Geraardsbergen 14.12.1982), d.v. van Maurice en Emma Van Houtte, Froebeldiploma 1938. Poesele van 17.08.1942 tot 30.08.1955. Komt van Welle en gaat naar Wontergem.

Geusens Catherina, **Zr. Christophora** (°Baarlen-Neeth 17.04.1897), diploma normaalschool 1920, Poesele van september 1928 tot 30.08.1930. Ambts-halve ingeschreven in de gemeente. Vertrokken naar Arendonk op 9.09.1930.

Lambrecht Vitaline, **Zr. Candide**, (°Outer 01.03/1872 - †Temse 17.11.1948). Getuigschrift van bekwaamheid. Poesele van 21.04.1921 tot 11.09.1925. Komt van Deftinge (bordduurschool) en gaat naar Temse.

Loontjes Marguerite, **Zr. Bertha**, (°Nevele 19/10/1910 - †Deftinge 02.01.1991), d.v. Emiel en Bertha De Booser. Poesele van 18 november

1934 tot augustus 1935. Komt van Velle-Temse en gaat naar het hospitaal van Diskmuide.

Parmentier Marcella, **Zr. Marcella**, tijdens haar verblijf in Poesele Zr. Imelda. (°Tielrode 23.06.1934), d.v. Jan Albert en Cesarine Van de Velde. Diploma Gent Crombeen fröbelonderwijs 1957. Poesele van augustus 1966 tot augustus 1967. Komt van Gullegem en gaat naar Bissegem. Trok in september 1968 naar Kongo (Bibito). Trok een tweede maal naar Zaïre (Gemena) in september 1977 en keerde als gevolg van de onlusten terug in 1997.

Roels Jeanne, **Zr. Gabriëlle**, (°Sint-Martens-Lierde 30.08.1898 - †Temse 16.05.1969), diploma onderwijzeres aangenomen normaalschool 1919. Geprofest op 19 mei 1924 en daarna in Poesele van mei 1924 tot september 1928. Vertrokken naar Gullegem.

Stevens Louise, **Zr. Marghuerite**, (°Brussel 06.01.1859 - †Deftinge 30.04.1950) gewezen onderwijzeres aan de Vrije Meisjesschool te Nevele wordt op 18.10.1920 benoemd tot tussentijdse onderwijzers in vervanging van Valerie Verdonckt (gemeenteraad 18.10.1920)

Tielemans Marie, **Zr. Damascena**, (°Boel 27.09.1909 - †Zegelsem 06.05.1988), d.v. Jan en Regina Van de Velde. Poesele van 19 augustus 1949 tot augustus 1951. Komt van Rocourt en gaat naar Diskmuide.

Tips Elodie, **Zr. Bernardine**, (°Tielrode 04/08/1879 - †Deftinge 11.08.1959), Froebeldiploma. Poesele van april 1914 tot april 1919. Komt van Overboelare en gaat naar Bissegem.

Van der Mijnsbrugghe Hortense, **Zr. Louise**, (°Overboelare 08.12.1888 - †Deftinge 23.10.1947), diploma Gent Crombeen 03.08.1915, Temse-Velle 01.10.1915, Poesele van augustus 1943 oktober 1947. Komt van Wontergem en gaat naar Deftinge.

GELOOFD ZIJ JEZUS-CHRISTUS !

†

BID VOOR DE ZIEL

van

Eerwaarde Zuster MARIA-LOUISE

geboren te Overboelare,	den 8 December 1888
in 't klooster getreden.	den 26 September 1910
ingekleed,	den 13 December 1910
geprofest,	den 13 December 1911
overleden te Deftinge,	den 23 Oktober 1947

versterkt door de HH. Sakramenten.

Gans haar leven wijdde zij zich ijvervol aan de verstandige en christen vorming der jeugd ; wie zulks doet, verdient verheven te worden boven alle kunstenaars (H Chrysostomus) ; en die er velen tot gerechtigheid opleiden zullen eeuwig blinken als sterren aan het firmament. Dan. XII 13.

Zij heeft haar lijden zwijgzaam opgedragen aan den Heer en het kruis, dat zwaar op haar schouders drukte met liefde aanvaard. Zoals Jezus het wil, is het wel.

Beminde Oversten en Medezusters, ik had wat langer bij U willen blijven, maar de Heer heeft het anders geschikt en Hij schikt het goed. Ik dank U voor uw tedere zorgen en vreugdevolle genegenheid.

Dierbare Familie, gij hebt mij bijgestaan in mijn laatste ogenblikken. Ofschoon gescheiden, blijven wij met hart en geest liefderijk verenigd, bidden we te zamen, opdat we elkander weerzien in den Hemel.

JEZUS, MARIA, JOZEF !

Uitg. E. De Croo, kostver, Overboelare

Doodsprentje van zuster Louise (Hortense Van der Mijsbrughe), bestuurster der meisjesschool. Ze overleed in Deftinge waar ze rust was gaan nemen na een heelkundige ingreep. Op 31 oktober 1947 had in Poesele haar lijkdienst plaats.

Vandevelde Celine, **Zr. Aurelia**, (*Welle 20.11.1880 - †Rocourt 06.06.1962), d.v. Leander en Pelagie Kint. Poesele van augustus 1951 tot juli 1953. Komt van Rocourt en gaat terug naar Rocourt.

Vande Velde Emma, **Zr. Vincentia**, (°Sint-Amandsberg 25.12.1874 - †Deftinge 22.09.1949). Poesele van 16.08.1935 tot eind augustus 1947. Komt van Diksmuide en gaat naar Deftinge.

Van Hoeylandt Maria, **Zr. Ferdinanda**, (°Temse 01.11.1891 - †Temse 06.06.1970), d.v. Petrus Antoon en Cesarina Huwaerts. Poesele van augustus 1967 (op rust) tot eind 1968. Komt van Kersbeek-Miscom en gaat naar Temse.

Van Hoorde Celina, **Zr. Lambertine**, (°Onkerzele 22.01.1881 †Deftinge 16.02.1961), d.v. Desiré en R. Pijnwaert, overste, diploma Gent Crombeen 1.08.1912. Poesele van september 1934 tot augustus 1943. Komt van Vosselare waar ze sinds september 1930 overste was en gaat naar Wontergem.

Van Laecken Celesta, **Zr. Monique**, (°Zeveren, 07.11.1905 - †Poesele 02.02.1969), d.v. August en Sidinie De Wever, overste, diploma Gent Crombeen 30.06.1933. Welle 15/09/1937. Poesele van 23.10.1947 tot haar overlijden op 2 februari 1969. Komt van Welle.

Van Lierde Maria, **Zr. Leona**, (°Sint-Gillis-Waas 12.03.1881 - †25.11.1961), d.v. Benedictus en Louise Engels, kloosterlinge-naaister, froebeldiploma. Poesele van augustus 1953 tot augustus 1954. Komt van Temse en vertrokken naar Tielrode.

Van Wetter Clémence, **Zr. Constance**, overste, (°Schorisse 15.02.1865 - †Deftinge 24.07.1951), Poesele van 3.10.1909 tot 01.03.1911. Komt van Zegelsem en vertrokken naar Tielrode.

Van Wonterghem Germaine, **Zr. Pacifique**, (°Poesele 16.09.1909 - †Deftinge 08.04.1986), d.v. Jan-Baptiste en Marie Leonie Van Der Sypt. Poesele februari 1955 tot eind december 1955. Komt van Gullegem en gaat naar Landskouter.

Verbruggen Caroline, **Zr. Bonifacia**, (°Hingene 29.09.1887 - †Deftinge 9.08.1970), d.v. Florentinus en Maria Segers, kloosterlinge-huishoudster. Poesele januari 1956 tot februari 1966. Komt van Bissegem en vertrokken naar Deftinge.

Doodsprentje van zuster Arnolda (Valerie Verdonckt)

Verdonckt Valerie, **Zr Arnolda**, (°Ruien 26/03/1872 - †Deftinge 26.04.1956), d.v. Charles en Philomena Baert, overste, Gent, aangenomen normaalschool 4.08.1906. Poesele van april 1914 tot eind augustus 1921. Komt van Kersbeek-Miscom en vertrokken naar Gent. Poesele van september 1925 tot september 1934. Komt van Gent en vertrokken naar Vosselare. Poesele 18.08.1943 tot half augustus 1949. Komt van Landskouter en vertrokken naar Vosselare.

Verplaetse Martha, **Zr. Angélique**, (°Nevele 29.09.1896 - †Temse 21.12.1980), d.v. Henri en Maria De Wolf, diploma Gent Crombeen 31.07.1920. Poesele van september 1936 tot augustus 1943. Komt van Velle-Temse en gaat naar Gontrode.

Verschooren Marie, **Zr. Daniella**, (°Temse 09.05.1894 - †24.08.1968), onderwijzeres, Poesele van april 1919 tot september 1919. Komt van Overboelare en gaat naar Wontergem.

Verschuere Maria, **Zr. Adrienne**, (°Oud-Turnhout 26.02.1883 - †Deftinge 14.02.1865), onderwijzeres, Gent aangenomen normaalschool 1905. Poesele van 3.10.1909 tot april 1914. Komt van Temse en gaat naar Kersbeek-Miscom. Overste in Poesele van maart 1911 tot maart 1914.

Werquin Martha, **Zr. Marcella**, (°Langemark, 08.01.1899 - †Deftinge 02.02.1984). Poesele van 17 mei 1926 tot maart 1929. Komt van Deftinge en gaat naar Rocourt.

Wynant Alice, **Zr. Marguerite Marie**, (°Welle 23.03.1895 - †ongeval in Oudenaarde 23.08.1980), diploma huishoudkunde Gent Crombeen 30.06.1927. Poesele van januari 1936 tot augustus 1936. Komt van Zegelsem en gaat naar Deftinge.

Lijst van de onderwijzers en onderwijzeressen van de kloosterschool (niet religieuzen), later vrije gemengde school die meerdere maanden in Poesele actief waren.

Balcaen Laurette, (°Sint-Martens-Latem 26.03.1948), Gent Crombeen juni 1967, onderwijzeres. Poesele van 01.09.1969 tot 31.08.1971. - Cocquyt Brigitta, (°Sleidinge 26.06.1950) vervangt Régine Van Daele (bevallingsrust). Poesele van 25.10.1971 tot 29.01.1972. - Cornelis Anne-Marie, (°Melle 19.12.1947), lagere onderwijzeres. Poesele van 03.02.1969 tot 31.08.1969. - De Bleeckere Linda, (°Beernem 09.06.1952) vervangt Régine Van Daele (bevallingsrust). Poesele van 5.04.1974 tot 28.06.1974. - De Keyser Greet. Poesele van september 1979 tot augustus 1980 - De Vliieger Rita. Poesele van september 1980 tot eind juni 1982. - D'heygere Marie Rose (°Kortrijk 30.11.1952), vervangt Christine Mestdach (bevallingsrust). Poesele van 28.01.1974 tot 08.03.1974. - Mestdach Adhemar, (°Poesele 01.12.1909 - +Deinze 19.01.1996), normaalschool Sint-Niklaas 30.06.1931. Poesele 01.09.1961 tot 31.08.1969. - Mestdach Christine, (°Gent 18.08.1948), Gent Visitatie juni 1967, kleuteronderwijzeres. Poesele van 01.09.1969 tot februari 1977. - Pieyns Cecile, (°Drongen 25.12.1915 - +Deinze 06.03.2008), Diploma 30.06.1934, leper 01.09.1935. Poesele van 17.01.1964 tot 15.02.1964 en van 19.09.1967 tot 31.08.1969. - Smessaert Clara, (°Aalter 11.03.1975), vervangt Christine Mestdach (bevallingsrust). Poesele van 11.09.1975 tot 17.12.1975. - Van Daele Regine, (°04.08.1947), Gijzenzele juni 1967, onderwijzeres. Poesele van 01.09.1971 tot 30.06.1980. - Van der Eecken Antoon (Tony), (°Vinkt 05.12.1941), Oostakker juni 1962, schoolhoofd. Poesele van 01.09.1969 tot 31.08.1988. - Van der Eecken Marie-Louise, (°Vinkt 13.09.1936), Gent Visitatie 15.06.1955. Poesele van 01.11.1955 tot 31.08.1961. - Van Gele Linda. Poesele van september 1980 tot eind juni 1988. - Van Nevel Agnes, (°Nevele 12.05.1925). Poesele van 01.09.1945 tot 31.10.1955. - Verschaeve Rachel. Poesele van september 1982 tot juni 1988. - Vincent Lucreèce, (°Deinze 28.10.1954), kleuterleidster. Poesele van 07.04.1977 tot september 1979.

Geraadpleegde bronnen en literatuur

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Schoolstrijd>

BOLLAERT A., *Poesele doorgelicht tijdens de Contrareformatie via de kerkrekeningen en de visitatieverslagen van bisschop Triest*, in *Het Land van Nevele*, 1992, jg. XXIII, afl. 3.

BOLLAERT A., *Uit de Poeselse parochieregisters*, in *Mensen van toen*, 1992, jg. 2, afl. 4.

BOLLAERT A., *Twee getuigenissen over de grote oorlog: notities over de gebeurtenissen in Poesele tijdens de Eerste Wereldoorlog opgetekend door de gemeenteambtenaar Jules De Meulenaere en pastoor Leonard De Roo*, in *Het Land van Nevele*, 2003 ts. 4.

BOLLAERT A., VAN DAMME T., *Poesele tijdens de meidagen 1940*, Theo Van Damme, een Rode Kruis-soldaat in de frontlinies, vertelt, in *Mensen van Toen*, 2000, jg. 10, afl. 2.

BRUNEEL C., DE CLERCK K., e.a. *De lagere school in België van de middeleeuwen tot nu*, Brussel, 1986.

CLOET M., *Het kerkelijk leven in een landelijke dekenij in Vlaanderen tijdens de XVIIe eeuw. Tielt van 1609 tot 1700*, Leuven 1968.

DE BEUKELEER K., *Traditionele volkse feestcultuur en modernisering. Het platteland rond Gent ca.1860-ca.1940* (onuitgegeven licentiaatverhandeling U.G).

DE CLERCK K., *Momenten uit de geschiedenis van het Belgisch onderwijs*, De Sikkel Antwerpen 1995.

DE CLERCK K., DE GRAEVE B., SIMON F., *Dag Meester, facetten van het volksonderwijs in Vlaanderen (1830-1940)*, Lannoo Tielt 1984.

DE CLERCK K., VERBRUGGEN-AELTERMAN A., *Schets van het Belgisch onderwijsbeleid in de 19de eeuw*, Gent 1981.

- DE MEULEMEESTER M.CsR, *De congregatie van de zusters van St.-Vincentius te Deftinge*, Leuven 1952.
- DE POTTER F., BROECKAERT J., *Geschiedenis van Poesele*, Gent 1867.
- DE RIDDER-SYMOENS H., *Geschiedenis van Deinze deel I*, Onderwijs en opleiding, Deinze, 2003.
- DE STOOP P., VAN PARIJS W., *De geschiedenis van het gemeentelijk onderwijs te Nevele*, Nevele 1986.
- HUYS P., Een onderwijsenquête door Maria Theresia (1777), in *Appeltjes van het Meetjesland*, jaarboek 2004.
- MARTENS A., *Het onderwijs te Hansbeke*, Oud Hansbeke, Hansbeke 2008.
- MICHEM F., *Biografische nota's over de pastoors en deservitors van Poesele*, (in privé-bezit - niet gepubliceerd).
- SCHELSTRAETE A., *De familie Hautekeete*, Wetteren 2001.
- STEVENS W., (1992), *Bijdrage tot de geschiedenis van het lager onderwijs in Oost-Vlaanderen, 100-jaar Crombeenschool te Knesselare*, Knesselare, 1992.
- TYSENS J., *Om de schone ziel van 't kind...*, Gent 1998.
- VAN DEN ABBELE H., *De opkomst van de bretellenijverheid in Vlaanderen (Meigem-Deinze 1847-1848)*, Ledeborg/Gent 1941.
- VAN DER CRUYSSSEN A.C., *Het lager onderwijs, in Vlaamsch België sedert 1830, studiën en schetsen bijeengebracht door het Algemeen Bestuur van het Willemsfonds*, vijfde deel, Gent 1911.
- VAN ELSLANDER A., MUSSCHOOT A.M., *Correspondentie van de gezusters Loveling – Brieven van en aan Paul Fredericq*, in *Mededelingen van het Cyriel Buysse genootschap IX*, 1993.

VAN GOMPEL D., *Tien op tien en een kus van de juffrouw*, de lagere school in Vlaanderen vroeger en nu. Antwerpen, 2006.

VAN OOST C., *Schoolgeschiedenis van St.-Martens-Laathem 1800-1900*, Gent 1903.

VERVAEKE H., *Het kerkelijk leven in de dekenij Deinze onder deken Michiel Zachmoorter (1612-1660) en bisschop Antoon Triest (1622-1657)*, licentiaatverhandeling K.U. Leuven 1974.

VERVAEKE H., Het kerkelijk leven in de dekenij Deinze onder deken Michiel Zachmoorter (1612-1660) en bisschop Antoon Triest (1622-1657), in *Het Land van Nevele*, 1982, jg XIII, afl. 3-4.

De Landwacht-De Gentenaar-De Kleine Patriot, 40ste jaar 1918, 41ste jaar 1919.

De provincie vroeger en nu – Oost-Vlaanderen, monografie uitgegeven door het Gemeentekrediet ter gelegenheid van het 25ste ambtsjubileum van koning Boudewijn, Brussel 1976.

De lagere school in België van de middeleeuwen tot nu - Bloemlezing, Brussel 1986.

Fondsenblad, 1879.

Week van Vlaanderen, 1879.

Bestuurlijk memoriaal provincie Oost-Vlaanderen 1830/1891.

Archief Sint-Vincentius Deftinge

Stichtingsverslag klooster te Poesele.

Verslag oorlogsgebeurtenissen Poesele 1914/1918 en 1940.

G.A.N (Gemeentearchief Nevele - Poesele)

Bevolkingsregister Poesele 1866/1880, 1881/1890 e.v.

Register der besluiten van burgemeester en schepenen 1855/1949, 1953/1955, 1959/1976

Register van vonnissen en overtredingen 1900/1923 e.v.
Beraadslagingen van de gemeenteraad 1893/1930, 1930/1946, 1947/1954.
Dagorders gemeenteraad 1971/1976.
Dubbels uitgaande briefwisseling 1922/1933.

Kerkarchief Poesele

Afroepboek 1835.

Kohier van lasten en voorwaarden voor de openbare aanbesteding van een schoolgebouw met onderwijzerswoning voor de gemeente Poesele.

Liber Memorialis Ecclesiae Sti. Laurentii Poesele 1940/1973.

Erfgoedcentrum Het Land van Nevele

Uit R.A.G., Fonds Nevele, Staten van goed, registers 1611-1795 – bewerking van de staten door Carl Schelstraete, Hilde Kintaert en Dorine De Ruyck ter voorbereiding van de publicatie van het boek 'Het einde van de onveranderlijkheid' (Nevele 1986).

Provinciearchief

Briefwisseling div. n° 34888.

R.A.G.

- HF (Hollands Fonds).
- Moderne gemeentearchieven nr. 13 (Poesele) , 1.- Beraadslagingen gemeenteraad 1844/1868; 2.- Besluiten van Burgemeester en schepenen 1837/55; 3/4.- Register van uitgaande brieven 1839/1870; 5.- Bevolkingsregister Poesele 1834; 6.- Bevolkingsregister 1846; 19.- Begrotingen van de gewone dienst der lagere scholen 1891/1910, 1912; 20.- Rekeningen van de gewone dienst der lagere scholen 1889/1910; 21.- Lastenkohier voor werken aan de gemeenteschool 1906.

Met dank aan de inwoners van Poesele en oud-Poeselaars die mij informatie en/of foto's bezorgden of ontleenden voor dit Poeseleboek. Dank ook aan Tony Van de Eecken, het laatste Poeselse schoolhoofd, die me heel wat informatie en documentatie ter beschikking stelde. Speciaal wil ik hier toch wijlen hoofdonderwijzer Adhemar Mestdach bedanken voor de onschatbare informatie en de talrijke foto's die ik destijds van hem kreeg en Zuster Marie-Rose van het Sint-Vincentiusklooster in Deftinge (Marie-Rose Compernelle) voor het bezorgen en vervolledigen van de lijst van de kloosterlingen die ooit in Poesele actief waren.

André Bollaert
Poesele

Herkomst foto's

Archief Sint-Vincentiusklooster Deftinge: p. 52.
ASLK: p. 5.
Els Blancke: p. 100, 104.
Geert Blancke: p. 102.
Koen Blancke: p. 101.
André Bollaert: binnenkafffoto, p. 16, 19, 27, 29, 33, 40, 64, 68, 69, 70, 78, 80, 82, 106-109, 111-115, 120, 122.
Alfons Buyse: p. 105.
Marleen Coen: p. 88, 93.
Marie-Rose Compernelle, p. 71, 75, 76.
Maria De Boever: p. 36, 87, 92, 94, 95.
Johan De Cokere: p. 89.
Luc De Meyer: p. 45.
Marc De Meyer: p. 77.
Rosa Deolet: p. 98.
Sophie Derom: p. 24.
Walter De Smet: p. 53, 55, 65, 91, 96.
Roger Dhont: p. 69.
Elisa Haerts: p. 50, 54.
Carlos Lips: p. 46.
Flavie Loontjes: p. 63.
Adhemar Mestdach: kafffoto, p. 56, 58, 59, 62, 72, 84-86, 90, 97, 99.
Christine Mestdach: p. 102.
Heemkundige Kring Idergem: p. 23.
André Pollet, p. 44.
RAG: p. 13.
Luc Rutsaert: p. 49, 60.
Marie-Louise Van der Eecken: p. 73.
Jacques Van Gele: p. 40.
Linda Van Gele: p. 110.
Monika van Paemel: p. 81.
Zusters Onze-Lieve-Vrouw-Presentatie Lotenhulle: p. 77.